Bu eserin;

kataloglanması, dijital ortama aktarılması ve

elektronik ortamda kullanıma sunulması

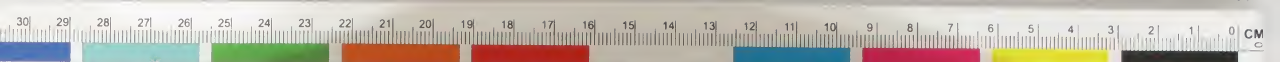
İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)'nın desteğiyle

İBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı

Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü (Atatürk Kitaplığı)

tarafından gerçekleştirilmiştir.

Proje No	:	İSTKA/2012/BIL/233
Destek Programı	:	Bilgi Odaklı Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı
Projeyi Destekleyen	:	İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)
Proje Adı	:	Osmanlı Dönemi Nadir Eserlerin Kataloglanması, Dijital Ortama Aktarılması ve Elektronik Ortamda Kullanıma Sunulması
Proje Sahibi Kuruluş	:	İBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı
Proje Yüklenicisi	:	Yordam BT Ltd. Şti.
Proje Uygulama Yeri	:	Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü - Atatürk Kitaplığı İSTANBUL – Beyoğlu

اخوانمه مورانه آرمغانم :

كنز الحكم

— جامعی —

پیاده ضابطانندن - و بشكطاش رشدیهٔ عسكریه‌سی معلملرندن

ح . ابراهیم

قسطنطنیه

صفر الخیر : ۱۳۲۸

شباط : ۱۳۲۵

مكتب حربیه مطبعه‌سی

ایشته، بن ده خلقاً پك کوچوك لفط صنعةً چوق بویوك اولان شو اعجاز کارایشجینك طرز سعینی بر حس طفلانه و صمیمانه ایله تقلید و تنظیره اوزندم. لطف حق ایله شو ناچیز دفتر منتخبات وجوده کلدی. سائی نفع ناس اولان شو تشبثمله [١٠ تموز ١٣٢٤] پنجشنبه صباحی **مناستر** آفاقندن دوغان آفتاب حریتك اشعهٔ حیا تبخشاسیله آیدینلانان و جانلانان مادر مهربان وطنك امید استقبالی اولان بو کوچوکجکلری یاورولرینه بر خدمتجك ایتمك استه‌دیم. توفیق اللهدندر.

بشیکطاش . حافظ ابراهیم

هامش :

ح .] بواشارت ؛ کندیسه تقدم ایدن جملهٔ عالیه‌نك حدیث شریف اولدوغنه دلالت ایدر .

تخصیص مافی البال : پنجشنبه (١٣ صفر الخیر ، ١٣٢٨)
(١١ شباط رومی ، ١٣٢٥)

ازلی و ابدی، خالق واحد و مبعود حقیقی اولان حضرت اللهه حمد و ثنا، روح مقدس جناب محمد (صلعم) ه صلات و سلاملر، خلیفهٔ عدالتپناه مسلمین، ملك خصلت، مشروطیتپرور پادشاهمز شوکتلی سلطان محمد رشاد خان خامس حضرتلرینك توفیقات جلیلهٔ سبحانیه‌یه مظهریتی و اخوان دین و وطنك شانلی عثمانلی سانجاغی آلتنده، همدست وفاق و اتحاد اولارق موفقیات متوالیه‌یه نائلیتلری دعاسیله تزیین لسان و جنان ایله دیکدن صوکرا دیریم که :

شو ساحهٔ وسیعهٔ عالمده هرشیدن بر حصهٔ عبرت و انتباه آلمالی. مدنیت حقیقیه شهراهنده متین و امین خطوه‌لرله ترقی و تعالی ایله‌مك ایسته‌ین بصیرتکار انسانلرجه طرز مساعیسی دائما نمونهٔ امتثال اتخاذینه سزاوار اولان [بال آریسی] نی، بو فعال جوال مخلوق کزینی کیم طانیماز !

بیرلره مدح حضرت فخر رسالتی کوروانش اولان شیرین عافیت بخش محصولیله خدمت و معاونت ایدن بو منی‌مینی صنع غیوربردانی کیم سومز !

جبارتلرینك مکافاة موعودهٔ صمدانیه‌سی اولان ارزاق واسعه ایله متنعم اصناف تجاره ایلك موعظهٔ جرأت و حکمتی ویرمش اولدوغنه آرتیجی ملاحظه ایدنجه انسانك بلاتردد حکم ایده‌جکی کبی بو سوغلی خیرلی استاد کامل؛ قدرت فاطره‌نك کندینه تعلیم و تلقین ایله‌دیکی دستوریله تیمامهدان فسحت آباد مساعیسی ایچون حدود و حائل کورمه‌یه‌رك سایه‌دار مشجره‌لره لطیف وادیلره، نظره‌پرا بوادی و حدائقه، کوکلری آچیجی کلستانلره، قالیچهٔ زمردین طبیعت ایله مزین تپه‌لره شتابان اولور ؛ حظ ایتدیکی دلفریب رائحه‌دار چیچکلره تماس ایدر ؛ آشیان مسعودنده اك حاذق کیمیاکرلری دهاتی واله و حیران قیلان بر مهارت و وقوف ایله اعمال ایده‌جکی محصول نفیسنك اجزاء پاك و مبارکه‌سنی اقتطاف ایدر ! . .

بسم الله الرحمن الرحيم

١ : [هل يستوی الذين يعلمون والذين لا يعلمون]

٢ : [طلب العلم فريضة على كل مسلم ومسلمة - ح .]

نماز ؛ عماد دين ومفتاح جنتدر . - نماز ؛ بوتون اوضاع تعظيميه‌يی جامعدر . - صوم ؛ بر مائدهٔ رحمتدر . صوم ؛ سر پاك صمديتدر . صوم ؛ صائمه نوردن بر خلعتدر . صوم ؛ اتصاف ملكيتدر . صوم ؛ صبردر . صابرينك اجری ايسه ، بانص كتاب ، بغير حسابدر . [انما يوفی الصابرون اجرهم بغير حساب] .

[ان الله مع الصابرين] وعد كريمنجه جناب حقك نصرتی

[١] آيت جليلهٔ قرآنيه . مألمنی : بيلنلرله بيلمينلر (عالملر ايله جاهللر) مساوی اولورمی ؟

[٢] حديث شريف مألی : طلب علم ؛ هر مسلم و مسلمه‌يه فريضه‌در

اطلبوا العلم من المهد الى اللحد - ح . [٢]

و دعايه اجابتده صابريه‌در .

صوم ، اعمال سائره كبی ظاهر دگيل ، بر سر باطندر ، اونك ايچون ، اعمال سائرهٔ اسلاميه‌دن جناب حقه نسبت خاصيله متميزدر ، كه احاديث الهيه‌ده « كل عمل ابن آدم له الا الصيام فهو لی وانا اجزی به » [٤] وارد اولمشدر .

صائم ، موعود باللقاءدر ، كه حديث نبويده :

« للصائم فرحتان : فرحة عند افطاره وفرحة عند لقاء ربه »

[٥] بويورولمشدر .

عبادت صوميه‌يی ايفا ايده‌مه‌ين عبد بطنلر ، كنديلرينی اصحاب عزم عد ايتمه‌سينلر ، كه اونلر ساقط همت و اسير شهوتدرلر .

[٢] حديث شريف مألی : علمی بشيكدن مزاره قدر طلب ايديكز .

[٤] ابن آدمك بوتون عملی كنديكدر ؛ يالكز اوروج مستثنادر ، كه او بنمدر . اوكا مكافاتی ده بن ياپارم .

[٥] صائمك ايكی سونجی واردر : بری افطاری زماننده ، بری ده تكريسيله ملاقاتنده .

اطلبوا العلم ولو بالصين — [٦]

صائمڭ غروب قبيلنده ييه‌جك و ايچه‌جكلرى اوڭلرنده آماده، و ايسته‌ديكلرى كالده اولدوغى حالده اوندن بر ذره‌يى تناوله دنيالرجه ترغيب داخى گورسه‌لر، گونش غروب ايتمه‌ديكجه متناول اولمامالرى؛ اجمل خصال فاضله اولان صبر و متانتلرينى، وضبط نفسه مزيد قدرتلرينى گوستريركه، صومڭ هيچ باشقه مزيتى اولماسه شرفنه بو كافيدر .

مع هذا كه صوم [الصيام جنة فلا يرفث ولا يجهل وان امرؤ قاتله أو شاتمه فليقل انى صائم مرتين والذى نفسى بيده لخلوف فم الصائم اطيب عندالله من ريح المسك يترك طعامه وشرابه وشهوته من اجلى الصيام لى وانا اجزى به والحسنة بعشر امثالها] [٧] حديث شريفى موجبنجه، سپر معاصى و مانع مالايعنى در .

[٦] حديث شريف . مآلى : علمى چينده بيله اولسه طلب ايديكز .

رتبة العلم اعلى الرتب — امام على [١]

... دائماً متغير رائحه‌سى؛ عندالله مسكدن اطيبدر . صومده انسان؛ كنديسنى شىء وابله احتياج داخلنده بولوندوغى آ...لامافى ... ايله برابر؛ بو حالده دخى وارد ركه صائم اولان كيمسه، آ...لامڭ المى دويوب . ... اوقاتده المى ياتماقده اولان فقراء مساكينه رقت و رحمت [٨] اوياندره بولوبور؛ واونلرڭ تحمل ايتمكده اولدوقلرينه — احياناً اولسون — متحمل اولوب اونلرله هم‌حال بولونمش، و عندالله رفعت بولمش اولور .

صوم رمضان؛ سال هجرت سنيه‌نڭ ايكنجيسنده فرض اولوب عليه الصلاة والسلام افنديمز حضر-

[١] مآلى : علم رتبه‌سى؛ رتبه‌لرڭ اعلاسيدر .

[٧] مآل شريفى : اوروج؛ بر قالقاندر . صائم؛ فحشكوار اولماسين، جاهلانه معامله‌ده بولونماسين . اگر بر كيمسه، اونكله مقاتله ويا مشاتمه‌يه ... اولورسه، ايكى كره : بن؛ صائمم، ديسين (يعنى كنديسك، حال صيامده اولدوغنى خاطرلاتسين) . حائز قبضهٔ قدرتنده بولونان ذات احدية على حقيچون (... سويله‌رم كه) : صائمڭ آغز قوقوسى؛ عندالله رائحهٔ مسكدن اطيبدر . (حق تعالى بيورور كه) : ييه‌جكنى، ايچه‌جكنى، قضاء حاجت جنسيه‌سنى؛ بنم ايچون ترك ايديور . اوروج بنمدر . اوكا مكافاتى ده بن ياپارم . حسنه‌لردن هر برينڭ مكافاتى اون قاتدر . (صومڭ مكافاتنه حد يوقدر) .

[٨] رحمت؛ كه آجيماقدر؛ اوبلك، انسانه كوره حقيقى انبوع المباطدر كه انسان آجيديغى كيمسه‌يه ايلك ايتمكله اوألمى كنديسندن رفعه مسارعت ايدر، و بو صورتله عندالله اولان حسن جزايه‌ده نائل اولور .

من علمني حرفاً فقد صيرني عبداً – امام علي [١]

تلري، دوقوز رمضان طوتمشلردر. اونڭ دور-

دی يیكيرمی دوقوز وبشی اوتوز اولمشدر.

[بر قوله گوره بردن و دیگر قوله گوره ایكیدن ماعداسی يیگیرمی دوقوز كلمشدر]

صوم، كه لجام متقين و رياض ابرار و مقربيندر، [جوهرهٔ نیره] ده مبين اولدوغی اوزره : صوم عموم ، صوم خصوص و صوم خصوص الخصوص، اولمق اوزره اوچ درجه‌در.

عمومڭ صومی: نفسی مفطراتدن منع ايتمكدر. خصوصڭ صومی: منع مفطرات ايله برابر سمعی، بصری، لسانی، ألی، آياغی، والحاصل جميع جوارحی آثامدن منع ايلمكدر. خصوص الخصوصڭ صومی؛ قلبی ده هموم دنيه و افكار دنيويه‌دن صائم قیلاراق اونی ماسوادن بالكليه منع ايتمكدر.

(مفطرات) ؛ مأكولات و مشروبات تناوله و بالفعل مواقعه اجراسنه منحصر دگيلدر. گرك اغذيه [٩] ، گرك ادويه نوعندن اولسون.

[١] باكا بر حرف اوكرتن؛ بنی كنديسنه عبد مملوك ايتمش اولور.

[٩] بدنده بدل ما يتحلل اولان (غذا) نڭ جمعيدر. بونده و مفردنده و تغذی كلمه‌سنده ذالی اهمال ايتمك غلطدر. سماء وزننده اولان غداء صباح طعاميدر تغدی: اونی تناولدر. آقشام طعامنه اووزنده عشاء و اونی تناوله تعشی دينير.

خذ العلم من افواه الرجال [٢]

اكل و يا شرب ايتمك، و حتی غذا و نه دوا اولارق صالح اكل و شرب اولمايانی بلع ايلمك ؛ ناقص صوم اولدوغی كبی، حقنه نوعندن جوفه شی ايصالی و بوغازه، ياخود دماغه بر شی وصولی دخی صومی ناقض و مفسددر.

حديث شريفده: « اوچ شی، اخلاق مرسليندندر : تعجيل افطار، تأخير سحور، نمازده صاغ ألی صول ألڭ اوزرينه باغلاماق » بيورولمشدر.

افطاری، يعنی اوروج بوزمايی آقشام نمازندن اول ايتمك مستحبدر. عند الافطار :

« اللهم لك صمت وبك آمنت وعليك توكلت وعلی رزقك افطرت (وصوم غد من شهر رمضان نويت فاغفر ما قدمت وما اخرت » ديمك ده سنتدر.

زكات ؛ بر عبادت ماليهٔ سنويه‌در كه اغنياء مسلمينڭ سنه‌دن سنه‌يه ماللرينڭ قيرقده برينی فقراء صابرينه ويرمه‌لرندن عبارتدر.

[٢] : علمی ؛ علمادن اخذ ايديكز.

حب الوطن من الايمان — حديث [١]

[وما انفقتم من خير فهو يخلفه] وعد كريمه‌سنجه [illegible] مال [illegible] بركات، موجب نماء و بركات اولدوغى كبى هم ده موجب [illegible]

[illegible] عبدك [illegible] اولان صدقه دلالتندن دولايى بركاته، انسان [illegible] عده، صدقه‌لرى دينلمشدر .

[انما الصدقات للفقراء الخ..] آيت كريمه‌سنده‌كى صدقات [illegible] عبارت اولدوغى كبى [خذ من اموالهم صدقة تطهرهم وتزكيهم بها] قول كريمنده‌كى صدقه‌دخى زكاتدر .

[نعمت اسلام] دن

لغات — [illegible] — [illegible] . — مائده [ع] اوزرنده [illegible] ييلك ، نيالت .. جمعى : موائد . — نص [ع] صراحت ، حكم صريح ؛ قرآن كريمده ويا بر حديث صحيحده بر ايش حقنده اولان صراحت و بو صراحتى حاوى كلام . — جمعى : نصوص . — اجابت [ع] قبول ايتمك ؛ موافقت . — لقاء

[١] معنى : وطن سوكيسى ايماندندر .

الدنيا مزرعة الآخره — حديث [٢]

[ع] كورمك . [illegible] — عبد بطن ، عبد البطن [illegible] — قيل [ع] [illegible] . — اقتصاد [ع] اعتدال [illegible] ، تصرف (ايقونومى) . — احراز [ع] [illegible] كتيرمك . — تناول [ع] آلوب يمك . — ترغيب [illegible] — ارغاب [ع] رغبت ايتديرمك [illegible] . — اجمل [ع] داها [illegible] . — خصائل [ع] خصلت (= انسانده [illegible]) [illegible] خصائل حميده [illegible] خصائل [illegible] . — ممدوح الخصال . — مزيد [ع] [illegible] زياده [illegible] — وفق [illegible] — وفق دلخواه [illegible] — وفق مرام = مقصده موافق [illegible] . — معاصى [ع] (معصيت) [illegible]

[٢] مآلى : دنيا مزرعهٔ آخرتدر

ادب المرء خير من ذهبه ـ امام علی [١]

بولان كناهلر . ـ **أطيب** [ع] دها ، آڭ ، پك پاك ، خوش ،
كوزل . ـ **أحياناً** [ع] (**احيان**) « حين » ڭ جمعی . وقتوقت بعضاً ، . ـ **لجام** [ع] حيوانڭ آغزينه طاقيلان كم .
جمعی : **لجم** . ـ **متقی** [ع] اتقا ايدن ، كناهدن صاقينان ، اللهدن قورقوب مهياتدن چكينن ، عابد ، زاهد . ـ رياض [ع]
(«روضه» = چايىراق ، چمنلك ، آغاچلق وصولوير ، مرغزار ، باغچه) نڭ جمعی . **روضهٔ رضوان** = جنت . ـ **ابرار**
[ع] (**بر**) ڭ جمعی . اوزی ، سوزی دوغرو ، فضيلتلی ، حميتلی
كرمی چوق ذاتلر . ـ **مقرب** [ع] تقريب ايدلمش § همدم .
(مقرب الهی) انبيای عظام وملائكهٔ كرام واولياء اللهه اطلاق
اولونور . جمعی : **مقربين** . ـ **آثام** [ع] (**اثم**) ڭ جمعی . كناهلر ، جرملر ، صوچلر . ـ **هموم** [ع] غم ، كدر ، تاسه
معناسنه اولان (**هم**) ڭ جمعی . ماسوا ـ و ـ ماسوی = خالقدن باشقه مجموع اشيا . ـ **بلع** [ع] يوتماق § أتمك ، جذب ومص ايتمك

[١] معنی : كيشينك ادبی آلتوندن خيرليدر .

صحت البدن فی الصوم [٢]

ناقص [ع] نقص ايديجی . بوزوجی . بوزان . ـ حقنه [ع] احتقان آلتی ، شيرينعه § احتقان ايدلمش علاج . ـ نماء [ع] آرتماق ، چوغالماق § بو يومك § فائض ، ربح . ـ

دينی ، حكمی سوزلر

وطن سوكيسی ؛ ايماندندر . ـ هر كسك طبعاً وطنه ارتباطی واردر . ـ **استشاره ؛ سنت سنيه در** . اتفاق محتاجين ؛ هر يردين احكامنجه اداسی واجب بر دیندر . ـ **حكمت ؛ مؤمنڭ يتيكيدر ؛** اونی نرده بولورسه آلير . **حميه ؛** دوالرڭ باشيدر . ـ غرض ؛ مرضدر . ـ صوتی آزار آزار ايچمك ؛ تسكين حرارت خصوصنده پك مؤثردر . ـ بر آدمڭ عاقل اولدوغی ؛ وقت محنتده صابر ، حال وسعتده متواضع ، هر ايشده احتياطكار وطالب حق اولماسندن بيلينير . ـ **قرآن كريمده ؛** طوق اشردن خارج بر اعجاز واردر . **اسراف ؛ حرامدر** . ـ اقتصاد ايدن ؛ فقير اولماز . ـ نزد الهده ؛ اعلی ايله ادنی مساويدر . ـ عطالت ؛ فقری انتاج ايدر . ـ فقر آتشدن كومالكدر . ـ **فرضا** ، آب حياتی يوز صويله صاتسه لر . صاحب وجدان ، اشترايه تنزل ايتمز . ـ تواضع حاسدی يوق ايدر .

[٢] معنی : بدنڭ صاغلغی ؛ اوروجده در .

اَلْمُؤْمِنُ أَخُو الْمُؤْمِنِ - ح. [١]

نعمتدر . — : سفر ايديكز ، صحتكزى موجبدر .

دين مبين محمدى ، تحذير نسوانى امر ايتمشدر . — نبات ارضك كوزللكى ؛ تحمل ايله‌ كلندر . — كريمك وعدى عرينك ديندن داها لزوملودر . سيئات : انسانى نفس كمتريندن كلير . — حياته قيمت ويرن شى : فضيلتدر ؛ چونكه ، فضيلتسز حيات ؛ بر نوع حيوانيتدر . — استكمال فضائل اوغورنده فداى جان ايدنلره ... دار شهداء نظر ايله باقيلير . — غرضدن خالى اولان نصيحت ، مرضى دفع خصوصنده ويريلن آجى علاج كبيدر . — منافقك علامتى اوچدر : (١) سوز سويله‌دكى حالده يالان سويلر [٢] وعد ايدر ايسه عدم انجازى ايله وعد ايدوب خلف ايلر . (٣) كنديسنه اعتماد اولونورسه خائنلكى علا اولور . — يتيمى آغلاتمايكز ، كه آغلارسه عرش عظيم آغلار . — ازهر آغاجى تازه‌جه ماويرمه‌زه تحملا كيدكجه هان اونخلك ميوه‌سنه منتظر اول . — اى فصل جز ايده آزبا آكن كيمسه اعتراض ايتمه ، كه وقت حصادده بوغداى بيچه‌سك . — دنيايى آرزو ايدن ؛ علم طلب ايتسين ؛ آخرتى آرزو ايدن ؛ علم تحصيل ايتسين ؛ ايكيسينى بردن آرزو ايدن ده علم تحصيل ايتسين . — عمل وعبادتله اجور اولملى ؛ خلوص نيتله ... هر شيئك بر علامتى واردر ؛ ايمانك علامتى ايسه نمازدر . — ... ايله آسان اولور . — علم ؛ دينى محافظه ايتمك ايچوندر ؛ دنيايى

[١] معنى : مؤمن ، مؤمنك قارنداشيدر .

التعلم فى الصغر كالنقش فى الحجر [٢]

يمك ايچون دكل . — انسان : اشرف مخلوقاتدر . — ظالملرى حز- ... اتفاق . انفراد ... — هر ... قوشه علمسز ... خانه‌يه كيرلر . — علماءك اوصافى ، طالب علمدر . — تحصيل علم ايدوب ده عمل ايله‌مز ... سوروب ده تخم اكمه‌ين كيمسه‌يه بكزر . — مسافره رعايت واجبدر . اسلام ايله قلب بر اولمادقجه هيچ بر قول مؤمن كامل اولاماز . ايمانسز اولوب ... نه آبدست آلماق بوشدر ... — پيغمبريمز حضرت محمد عليه الصلاة والسلام افندمز بويورمشدر كه : بن علمك مدينه‌سى‌يم ؛ امام على ده قاپيسيدر . علمى ايسته‌ين قاپيسنه مراجعت ايتسين . — مظلومك دعاسندن حذر ايديكز ... ده ... كبى سماى اجابته صعود ايلر . — ... احوال حقائق اعظم ... پيدا اولان تحمل اولور . يعنى تحمل ايله بويوك اول اولور . — علم ؛ خزينه‌در ؛ آناختارى ايسه سؤالدر . — نيتى خالص اولوبده كيتسك . خير اولور عاقبتى هر ايشيك . — قلب مؤمن عرش رحماندر . — آدمك حيوانيتى ، چكله انسانيتى اوقدر قالماله قاتمادر . — حق ... — حقيقتده مجاهده نفس اماره ايله محا-

[٢] معنى : كوچوككده اوكرنمك ، طاشه نقش ايتمك كبيدر .

لیس منا من لم یرحم صغیرنا ولم یوقر کبیرنا - ح [١]

هده ایدن کیمسه‌در . ـ افعال مستحسنه‌یی امر ایدنلر ؛ او فعلك فاعلی کبی مأجور اولورلر . ـ غربتده وفات ایدنلر ، شهیددرلر . ـ نعمتدیده‌لرك ، منعملر حقنده‌کی دعای خیری ؛ رد اولونماز . ـ قابی ناشاد اولان غریبه ، کولونج یوز کوسترنلری ؛ جناب حق سوه‌ر . ـ
جنت اسخیانك خانه‌سیدر . ـ امور خیریه‌یه دلالت ایدن کیمسه ؛ او خیری ایشله‌ین کبی مأجور اولور . ـ کلام ؛ دوا کبیدر ؛ آزی نافع ، چوغی مهلك . ـ هر شی چوغالینجه اوجوزلار . « **ادب** » تکثر ایله‌دیکجه قیمتی آرتار . ـ جهان زو گردان اولسه ، ینه حق ذلیل اولماز . آغوشنده بدر طلوع ایله‌سه ، ینه باطل ؛ معتبر صاییلماز کرك اییلك ایدن ، کرك فنالق یاپان ، اولا نفسندن باشلار . ـ سویملی چهره ، علامهٔ موفقیتدندر ، ـ اعمال ، افکارك میوه‌سیدر ـ صبر و مکنت ، طابعهٔ نصرتدر . ـ فضیلت ، عقل سلیم دائره‌سنده یاشامه‌یه آلیشماقدر . ـ حقیقت ؛ بر مال مشترکدر . بو کمالك اولان دیکرلرینه ویرمه‌یه بورجلودر حقیقته وصول ایچون بر ؛ حقیقتدن انحراف ایچون بیك طریق واردر ـ امید ؛ غذای روحدر . ـ

لغات : استشاره [ع] دانشماق ، مشورت ایتمك . ـ

[١] مألی : کوچوکره رحم و شفقت و بویوکزه توقیر و حرمت ایتمه‌ین بزم سیرتمز اصحابندن دکیلدر .

شفاء الجنان قراءة القرآن - امام علی [٢]

انفاق . ـ [ع] خرج ایدوب توکتمك : فی سبیل الله انفاق اموال § نفقه ویروب کچیندیرمك . ـ دین [ع] بورج . ـ حمیه [ع] ییوب ایچمکده احتیاط ، پرهیز . ـ طوق [ع] کردنلك § طاقت . ـ اعجاز [ع] عاجز قیلماق : قرآن کریم ؛ بوتون بلغای عربی اعجاز ایتدی § کلاملب بلاغتجه طوق بشردن خارج بر مرتبه‌ده بولونماسی . § خالق تنظیرندن عاجر براقان هنر ، کیفیت . (اعجازکار ، اعجازکارانه ، اعجازنما) کبی تعبیرلرده بو معنی ملاحظه اولونور . ـ اسراف [ع] لزومسز اولاراق صرف ایتمك . ـ اقتصاد [ع] اعتدال اوزره حرکت § اداره ، تصرف (أقونومی) انجاز [ع] وعدی برینه کتیرمك . جمعی انجازات حلف [ع] ویردیکی سوزی یرینه کتیرمه‌مك . ـ خزان [ع] یاپراق دوکومی موسمی ، کوز . ـ حصاد [ع] اکین ، چایر بچمك . بچیم زمانی یعنی (وقت حصاد) موقعنده ده ایراد اولونابیلیر . ـ مأجور [ع] ایتدیکی خدمت ویا ایلیکك اجر و مکافاتنی کورن . ـ اماره [ع] جبر صورتنده اعمال سیئه اجراسنی امر ایدن . مؤنث سماعی اولان (نفس) ه صفت اولاراق قوللانیلیر : اماره‌لك ؛ نفسك الا زیاده تربیه‌سز بولوندوغی درجه‌در . بر وجه آتی ترقی ایدر : نفس لوامه . نفس مطمئنه . نفس ملهمه . نفس راضیه . نفس مرضیه . بو تعبیرات مخصوصه‌دن ماعداده (نفس) ك تذکیری اولادر : نفس نفیس . نفس خبیث . نفس

[٢] مألی : قلبك شفا (وحلاسی) قرآن کریم اوقوماقدر .

قوة القلب من صحة الايمان - امام علی [۱]

طالع . - سجی [ع] سخا ایله متصف اولان . جمعی : اسخیاء . - سخاء [ع] جومردلك . - شراره - شرار - شرر [ع] قیغیلجیم . اولکیسی ، تك قیغیلجیم مقامنده قوللانیلیر . - جود [ع] کریملك ، جومردلك ، مروتلیلك : الجود من الوجود . - بخیل [ع] خسیس ، جمری . - سفر (ع) یولجیلق . - تحدیر (ع) اورتوطوتوندورماق . - غریم (ع) آلاجاقلی ، صاحب غرامت . - روکردان (ف) یوزچویریجی - مکنت (ع) قوت ، قدرت . - طلیعه (ع) دشمنك قوۀ موجوده‌سی مقدارینی و طرز حرکاتنی کشف ایچون ایلری یه سوق اولونان انجه قاراقول یمکدر .

وقتکی أیی قوللان

کندینه یاردیم ایدنلره ، الله ده یاردیم ایدر . اگر أیی یاشامق آرزو ایدرسه‌کز ، وقتکزی أیی قوللانیك ؛ چونکه ، وقت ؛ بیر قاشدر ، که حیات اینلیکیله دوقونمشدر . تنبللیك ؛ دیریلیك ایچنده بیر نوع ئولمکدر . تنبللیك ؛ مدت حیاتی عادتا حس اولونا جاق صورتده قیصالدیر .

[۱] مآلی : قلبك قوت و جرأتی ، ایمانك صاغلاملیغندندر

نوم العالم خیر من عبادة الجاهل - ح . [۲]

اویقو ایچون غائب ایتدیکمز وقت ؛ لزومندن زیاده‌در . مشهور مثلدر : (اویقو اویویان تیلکی ، طاووق آولایاماز .) وَ (مزارده اویویاجاق قدر وقتمز اولاجاقدر .)

ایشسزلیکده ایشدن زیاده لذت واردر ؛ ظن ایدنلر ؛ خطا ایده‌رلر . چونکه ، تنبللیك ؛ اندیشه‌یه وَ لزومندن زیاده راحت ؛ جان صیقینتیسنه سبب اولور .

داها وار : تنبللیك ، گوده ایکلك آناسیدر گوده ایکلك ایسه پك چوق فنالقلره سبب اولور . هر شیدن اول ، دوستی دشمن ایده‌ر ، چونکه ، بیر گوده ؛ دوشونمکسزین آغزینه گلن سوزی سویله‌ر . وَ بیر سوزك دوگی زده‌یه وارا جاغنی خاطره بیله گتیرمه‌ز .

بو جهتله تنبللیك ، یالکیز حیاتك دکیل ، حیات اجتماعیه‌نك اساسی اولان انسانیتك بیله دشمنیدر . چونکه ایش ایشله‌مه‌ینلر ، هر فنالیغی یاپمایه حاضردر .

تنبللیك ، پاس گیبیدر . وجودی ، دوزدیغی یرده چوروتیر . مثلده دیندیکی گیبی :

« ایشله‌ین آناختار ، داتما ایشیلار . »

وقت ؛ هر شیدن عزیزدر ؛ دیریز . اگر بونی بیلیور ایسه‌ك ، نیچون وقتمزی بوش یره صرف ایدیپورز ؟ چونکه ، بوش یوشنه وقت

(۲) مآلی : عالمك اویقوسی ؛ جاهلك عبادتندن خیرلیدر

قسوة القلب من الشبع - امام علی . [١]

گچيرمك ؛ أك بويوك سفاهتدر . چونكه ، **غائب اولان وقت** ، **بيرداها أله گچمه‌ز** . وبيزم ألويرير ، ديديكمز وقتلر ؛ دائما پك آزدر .

خدمتكارلريكزه ، خلايقلريكزه نظارت ايتمه‌مك ؛ خانه‌گزله كيسه‌گزی اونلرك كيفنه ترك ايتمكدر . مجرب اولمايان خدمتكارلره ، لزومندن زياده اعتماد ؛ چوق خانه‌يی خراب ايتمشدر .

ايشيگزك گورولمه‌سنی ايسترميسگز ؛ ممكن اولدوغی قدر باشی اوجنده كنديگز بولونگز . گورولمه‌مه‌سنی ايسترسه‌گز ، بوتون بوتون باشقه‌سنه حواله ايديگز .

انسان ؛ كنديني قايرمامقدن ، هر حالده فائده گورور . زيرا ، عقلا ديمشدركه : **چاليشانلر ايچون ثروت ، آچيق گوزلر ايچون عبرت ، تنبللر ايچون ندامت ، صالحلر ايچون جنت** مقرردر .

مطبخ نه‌قدر ياغلی اولورسه ، ميراث اوقدر ضعيف اولور ؛ ديرلر . بو مثلك حكمی ؛ حسن اداره و أمورنده اسرافدن اجتناب توصيه‌سندن عبارتدر .

[١] مألی : قلبك قسوتی (صيقينتيسی) طوقلقدندر .

فعل المرء يدل على اصله - امام علی [٢]

زوجلر ؛ نه‌قدر زنگين اولورسه اولسون . اگر زوجه‌لرك حسن اداره‌يه همتلری منضم اولمازسه اوزنگينليك ؛ رفاه وسعادت تأمين ايتمه‌ز . هر حالده اداره‌لی بر زوجهٔ فقير ؛ مسرف بر زوجهٔ صاحب يساردن خيرليدر . زيرا ، **حسن اداره ؛ رفاهك آناسيدر** . اسراف ايسه فقر وافلاسك باباسيدر . مشهور مثلدر : **مال انسانی زنگين ايتمه‌ز** ؛ اداره لازمدر .

بر (صاحبة البيت) ك أوقادينك ، اگر دوشونولورسه ، بر مملكتك واليسی قدر ايشی واردر . چونكه بر خانه ، بر مملكتك نمونه‌سيدر . افراد عائله ايسه ؛ او مملكتك اهاليسی حكمنده‌در .

بالخصوص ، يارين مملكتلری ، مادر مهربان وطنی اداره ايده‌جك اولان اولاد واحفاد ؛ ايلك تربيه‌يی ، ايلك نمونهٔ اداره‌يی « أوقادينلری » ندن آلاجاقدر .

بو سببله كندی كنديگزك هم خدمتكاری ، هم افنديسی اولدوغگزی دوشونه‌رك وقتگزی أيی قوللانوب اولاديگزه تنبللكدن نفرت ، و چاليشمه‌يه محبت حاصل ايده‌جك مثاللر گوسترك .

تنبللك ؛ اوقدر ياواش يورور كه ، فقيرلك درحال آرديندن يتيشير . اويله ايسه غيرت ايده‌ليم ؛ قدرتمز واركن چاليشالم . زيرا ؛ چاليشقانلق سايه‌سنده ، آز زحمتله چوق شی ياپابيليرز .

(٢) مألی : كيشيدن صادر اولان ايش ؛ كندی مايه‌سنی گوسترير .

قول المرء يخبر عما في قلبه .. امام علي [١]

راحت؛ هرشيئی گوجلشدیریر ، اما چالیشماق ایله هرگوچ قولا-
یلاشیر .

داها أيی گونلر آرایوب آرزو ایتمکدن بیرشی چیقماز . وانسان
صاغ اولدوقجه هرگوندن استفاده ایده بیلیر . وبیرانسانه، یاتا-
قدن صاغ قالقدیغی گون ، ألبته خولیا ایتدیکی گوندن خیرلیدر .
امیدله یاشایان ؛ محنتله جان ویریر .

بیرأيی بوگون ؛ ایکی یارینندن داها خیرلیدر. بونك-
ایچون عاقل اولان ؛ بوگونك ایشنی یارینه بیراقماز .

گورمکده اولدوغمز بونجه بویوك محصول مساعینك
جمله‌سی ، بوگونك ایشنی یارینه بیراقمایانلرك اثرلریدر .

تنبللیك ، موتك کوچوك قارداشیدر . بیر تنبل ، داها
گنج ایکن اختیاردر . **(چونکه ؛ ایشسز گچن زمانك دقیقه-
سی ساعتدن اوزوندر)**

ایشسزلیکده راحت آراماق ؛ صاغ ایکن اولو اولمانی آرزو-
ایتمك گبیدر . چونکه ، **حیات ؛ چالیشماقله قائمدر . تنبللیك
ایسه یاری یاری یه اولمکدر .**

---

[١] مألی : کیشینك کلامی ؛ مخبر مرامیدر .

العلم فی الصدور لا فی السطور [٢]

بیر صادق خدمتچیگز بولونماسنی واونی سومه‌یی آرزو
ایدرسه‌گز کندیگزه ینه کندیگز خدمت ایدیگز . چونکه کندی
ایشیگزه کندیگز صداقت وخدمت ایتمزسه‌گز آرتیق آیاغیمله
طوتدوغیگز بیر خدمتچیدن صداقت بکله‌مك قدر حماقت اولاماز .
بیلمه‌زمیسگزکه : **مال صاحبنك بیر گوزی ؛ خدمتکار-
لرك اون گوزینه بدلدر وافندینك نظری ؛ آته یمادیر.
ینه گچر ؛** دیمشلردر .

خصوصا انسان ایشنی باشقه‌سنه ایصمارلامه ایصمارلایه کندی
وظیفه‌سی اونوتاراق أوینك یانچیسی اولور . ایسترمیسگزکه.
خدمتچیلریگز ؛ سیزك مقامگزه قائم اولسون :

آیاقدکی کولوقادین ؛ کوشه یه قورولان نازلی بیرخانم افند-
یدن بویوکدر . شبهه یوق ؛ بیر کویلوقادین؛ مشاقسی ایله آقشامه-
قدر یورولور اما آقشام اولونجه اولاد وعیالك مسرت وراحتنی
موجب اولاراق حضور قلب ایله ییر. ایچر. اویور. الکن وقتنی عطا-
لتله گچیرن بیرخانم افندی‌یی ؛ هیچ بیرشی خشنود ایتمز؛ چونکه ،
تنبللیك؛ پاس گبیدر . پاس؛ چلیکی ناصیل ییوب بیتیریرایسه .

---

[٢] مألی : علم ؛ انسانك حافظه‌سنده اولاندر . کتابك سطر-
لرنده اولان دکیلدر .

سيدالقوم خادمهم - [١]

تنبلليكده انسانى دوردوغى يرده أريدير .

باخصوص كافهٔ ذمائم اخلاق؛ تنبلليكدن دوغدوغى جهتله، اوندن نه‌قدر قاچينيلسه لائقدر .

قارانج شبهه‌لى ، قازانيلمش مال‌ايسه موقت بيرشيدر . فقط مادام‌كه ياشايورسكز ، مصرف مقرر ودائميدر. بوحالده بيرأوقادينى ؛ مجبور اولماقسزين قازانيلمش مالدن بيله بيرشريك حيلـ‌تدر . ايكى كيشى شريك اولونجه، مال‌داخى مشترك اولور . اويله‌ايسه بيرى قازانمه‌يه چاليشديقجه ديكرى ده قازانيلمشى اداره‌يه چاليشماق لازم‌كلير . بوايسه‌وقتنى حسن استعماله حصر ايتمكله، أونى حسن اداره أيله‌مكله ، تنبلليك ايتمه‌مكله ميسراولور .

دنياده مال‌اطلاق اولونور نه‌وارسه اقدام‌ايله طوپلانير ؛ چاليشماقله حاصل‌اولور ؛ حسن‌اداره‌ايله محافظه ايديلير ؛ وقتى قوللانمه‌يى بيلمكله بركت‌بولور .

أڭ‌بويوك زنگين ؛ وقتنى حسن استعمال‌ايدندر أڭ‌بويوك فقير ؛ وقتنى تنبرورلكله هدرايدوب قازانيلمشدن كچيننددر .

چونكه او ؛ بيركون‌اولوب توكه‌نير چلكن‌وقتنى‌أيى‌قوللانمه‌يى بيلن‌قادين ؛ أركك ،صاغ‌اولدوقجه‌قازانمه‌نڭ وقازانيلمشى اداره‌نڭ داخى يولنى‌بيلير

---

[١] مألى : بيرقومڭ اولوسى ؛ خدمتلرنده بولونانيدر .

الحياء من الايمان - [١]

لغات : — قماش [ع] ايپكدن ، پاموقدن، كتاندن، يوكدن اولان منسوجات . جمعى : اقمشه . — انديشه [ف] فكر، خيال . بومعناده آرقولانيلير § دوشونجه، محترزانه دوشونمه ، قورقو . — سفاهت [ع] عقل‌خفيفليكى ، عقلسزلق § ذوق‌عالمنده ياشاييش ، بيهوده‌پاره صرف ايديش . — مقرر [ع مصدرى : تقرير] قرارلاشمش،نيت‌وتقريرايديلمش اولان‌شى. جمعى : مقررات = قرارلاشديريلان خصوصات ديمكدر . — عبرت [ع] موجب انتباه اولاجاق وقعه ، خصوص . عبرت آلماق = عبرت‌اولان شيئى ملاحظه‌ايله تربيهٔ نفس أيله‌مك . جمعى : عبر . — منضم [ع] انضمام‌ايدن ، قاتيلمش ، علاوه . — رفاه — رفاهت — رفاهيت — [ع] وسعتلى ،سهولتلى ديرليك،وسعتله ، سهولتله خوش‌كچينيش . — مادر [ف] آنا . مهربان [ف] شفقتلى، مرحمتلى ، دوست . مهر [ف] كونش§ محبت ، شفقت . — مهر [ع] حين‌تزوجده ويريلن بدل نكاح . جمعى : مهور ، امهار . — احفاد [ع] تورونلر . مفردى : حفيد . — مساعى [ع] سعى‌معناسنه مصدرميمى اولان (مسعى) نڭ‌جمعيدر . سعيلر چاليشمه‌لر . — حماقت [ع] احمقلق . — مشاق [ع] زحمتلر ، محنتلر. مفردى : مشقت .— عيال [ع] (عيل) ڭ جمعى . بيرآدمڭ كچينه‌جكلرينى ويرديكى اشخاص ،

---

(١) مألى : حياء كه‌او تاتماقدر — شعب‌ايماندندر .

الحياء خير كله ـ ـ . (١)

ازواج وانساب واتباع . ـ ذمائم [ع] (ذميمه) نك جمعى . ـ مذموم شيلر ، كوتو حلق وخصلتلر . ـ اطلاق [ع] بوشاماق . بو معناده (تطليق) زياده قوللانيلير § صاليويرمك § ديمك ، تعبير § على الاطلاق = بيرقيد ايله مقيد اولماماق اوزره . ـ غيرت [ع] نام وناموسه خلل ويره جك شيلره قارشى اولان حس انسانى ، كه يك ممدوحدر § اهتمام ايله سعى . ـ هدر [ع] بوش يره صرف اولونمه ، تلف وهبا اولمه .

« خيريهٔ نابى » دن :

اى نهال چمن آراى ادب ،
نوربخشاى دل وديدهٔ اب ،
سعى قيل علم شريفه شب وروز ،
قالما حيوان صفت ، اول علم آموز .
صفت حضرت مولادر علم .
جمله اوصافدن اعلادر علم .
مطلب علمه چاليش ، اول اعلم ،
« فرضدر » ديدى رسول اكرم .
بيزه امر ايله دى اول صاحب علم :
« مهددن لحده دك اول طالب علم . »
علم ايچون اولدى شه خطهٔ نور ،

---

(١) مألى : حيانك ؛ هپسى خيردر .

تخلقوا باخلاق الله ـ ـ [٢]

« ربزدنى » طلبيله مأمور .

علمدر ، ماشطهٔ روى وجود ،
علمدر ، واسطهٔ بودونبود .
علمدر ، مائدهٔ ربانى ،
علمدر ، موهبهٔ يزدانى ،
علمدر ، رابطهٔ عزوعلا
علمدر ، باعث تمكين وصفا .
علم ؛ بير لجهٔ بى ساحلدر ،
اونده عالم كچينن جاهلدر .
جهله حق موت ديدى ، علمه حيات ،
اولما همحال كروه اموات .
اولما محروم حيات ابدى ،
علم ايله فرق ايده كورنيك وبدى .
بيلمك البته دكيلمى احسن
صورسه لر « بن ، اونى بيلمه م » ديه دن .
حضرتك ناسه بودر تلقينى :

---

[٢] مألى : عفو وصفح ومعامله بالجميل مثلى اوصاف الهيه دن اولان خصال عاليه ايله اتصاف اوزره اولوك .

الصمت حکم وقلیل فاعله [١]

« اطلبوا العلم ولو بالصین »

ایتمه عار ، اوکرن ، اوقوا هلندن ،
هرشیئك علمی گوزل جهلندن
زه‌ده‌بی خبرونرده خبیر ؟
متساوی دکیل اعمی وبصیر .
جهلدر ، مایهٔ شرم وخجلت
جهلدر ، مورث ذل ونکبت
جهلدر ، محض عدم ، علم وجود ،
هیچ برابرمی اولور بودونبود ؟

[بحر رمل : فعلاتن (فاعلاتن) فعلاتن فعلن]

فضیلت

« اسماعیل صفا » نك « منسیات » ندن :

مرجحدر قناعت ، هرزمان هرتورلو اقباله ،
باقوب مادونه انسان ، دائماشکر ایتمه‌لی حاله .
تکاسل ؛ عیبدر انسانه هرمسلکده ، هریرده ؛
چالیشماقدر مدار مظهریت جمله آماله .
جهالت ؛ بیلمه‌مکدر ، علم ایسه هرشیئی بیلمکدر ؛

[١] مألی : مالایعنیدن سکوت ؛ بیر حکمتدر ، وفقط فاعلی آزدر.

الحیاء لا یأتی الا بخیر . ح . [١]

بیلنله بیلمه‌ینلدن هانکیسی لائقدر اجلاله ؟
علوم اربابی ؛ اشجار گرانبار فواکهدر ،
فقط بیر مشجرك قیش حالی بکزه‌ر بلکه جهاله
نه‌لر تحصیل ایده‌ر بیر عصر ایچنده بیرذکی آدم ،
یازیقدر جهل ایله گچمش اولان بیرعمر صدساله .
سعادت ؛ مختلف اوچ حالی جمع ایتمکله حاصلدر ،
سعادت ؛ نائلیتدر : کماله ، صحته ، ماله .
ایده‌ر تنزیل علمك قدرینی اخلاق نقصانی ،
فلاطون اولسه آلماز کیمسه بیر بدسیرتی قاله .
جهانده‌اك بیوك بیرخدعه وارسه دوغرو اولماقدر ،
برادر ! آلدانیرسك کیمسه‌یی قالقیشما اغفاله !
خیانت گتم اولونماز ، مطلقا ایرگج ظهور ایلر ؛
قاپیلما طالعك کوستردیکی حریصجه امهاله .
بلا پروا دنائت ایله‌مز بیر کیمسه ، وجدانك
آلیشمش اولمادقجه امرینی اجراده اهماله .
اولوالابصاره قارشی ناصیه‌ك مرآت قلبکدر ،
دلالت ایله‌مز جعلی بشاشت صفوت باله
شرافتله اصالت ، فضل ذاتیدن عبارتدر ؛
فضیلتدر شرف بخشا اولان اجداد وانساله .

— ٥ کانون اول ٣٠٩ —

[١] مألی : حیا ؛ خیردن باشقه بیرشیئی انتاج ایتمه‌ز

وكلوا واشربوا ولا تسرفوا . . آيت قرآن [١

صباح اذاننده

الله اكبر . . . الله اكبر . . .
بر صمت علوى : كويا طبيعت
خاموش خاموش ايلهر عبادت.
الله اكبر . . . الله اكبر . . .
بر صمت نالان : كويا عوالم
پنهان و پيدا ، نوار و مظلم
ايتمكده ذكر خلاق دائم .
الله اكبر . . . الله اكبر . . .
بر صمت علوى : قلب طبيعت ،
بر صمت نالان روح عوالم ،
ايتمكده ذكر خلاق دائم ؛
ايتمكده رعشان رعشان عبادت .

[توفيق فكرت بك]

سعى

نوع بشره شان وشرف ؛ سعى وعلمدر ؛
مقرون سفالت ايدن انسانى كسلدر .

[١] مآل منيفى : ييكز ، ايچيكز ؛ شو قدر وار كه يمكده ، ايچمكده ، اسراف ايتمه ييكز .

الصلح سيد الاحكام - ح . [٢]

عالمده مساعد ايدن آدمى اعزاز ،
سعى ايت ده قبل اول مرتبه يى سن دخى احراز .
تحصيل كمالات ؛ اولور اقدام ايله قابل ؛
سعى ايت ، كه تفيض ايده سك سعيه مقابل .
هر يرده شرفياب اولور ارباب فضائل ؛
مسعود اولايم ؛ ديرسه ك اكر ، اولمالى فاضل .
بيهوده هبا اولماسين ، اوقات تعلم .
جدا چاليشوب ايتمه لى اقرانه تقدم .
انوار معارفله ايدن فكرينى تنوير ؛
ألبته اولور مدح ايله شايستۀ تقدير .
بر وقت كلير نامكى تبجيل ايده ر عالم ؛
فاضل نه ديمك ؛ اولماليسك افضل واعلم ؛
القصه صفا آدمه بيهوده املدر ؛
نوع بشره شان وشرف ؛ سعى وعملدر .

مرحوم : اسماعيل صفا

لغات : - نهال [ف] فدان . نونهال = تازه فدان نهالستان = فدانلق . - آرا [ف] (آرايدن) دن امر حاضر . تزيين ايديجى ، معناسنه بر كلمه يه الحاق اولوناراق وصف تركيبى ياپيلير . مثلا ،

(٢) مآلى : باريشيقلق ؛ سيد احكامدر .

طُوبى لِمَن رزقَ العافية ـ امام علی (١)

کفتار لطیفله سوزه رونق ویرن ارباب قلمه (سخن آرا) دیرلر
. ـ مهد [ع] بشیك ، گهواره : مهدمدیت. مهدصفا .مهد
راحت . جمعی . مهود . ـ لحد [ع] چوقور ، خرج ایله طاش
ایله یاپیلمش مزار . جمعی : لحود . ـ ماشطه ـ مشاطـه [ع]
کلینی طارایوب صاچی دوزلتمه یه واسباب زینتنی طاقوب سوسلندیر
مه یه مخصوص قادین . ـ بودونبـود [ف] وجود وعدم، وار یوق
. ـ مائده [ع] اوزرنده یمکلر بولونان سـفره § یمك، ضـیافت
. جمعی : موائد . ـ موهبه [ع] ویرکی ، عطیه ، احسان .
جمعی : مواهب : موهبهٔ الهیه. مواهب لدنیه [سیر حضرت محمد
دن باعث معتبر براثر جلیلدر] . ـ لجه [ع] دکیزك أنکین طرفی،
پك درین بویولـصو : لجهٔ غرام . لجهٔ مسرت . ـ حضرت [ع]
فی الاصل قرب ، پیشگاه معناسنه‌در . بومناسبتله کلمهٔ تعظیم اولارق
قوللانیلمشدر . بوراده پیغمبریمز محمد مصطفی (صلعم) افندیمزدن
کنایه‌در . ـ خجلت ـ خجل ـ خجالت [ع] اوتانمه بر نه قدر
یوزله‌سه‌لر یوزسزه خجلت کلمه ز . ـ ذلت [ع] ذلیللك،
حقیرلیك ، خوارلق . ـ تکاسـل [ع] اوشنمك ، تنبلجه‌سنه
داورانماق . ـ اجـلال [ع] تعظیم . ـ گرانبـار (ع) میوه‌سی
چوق آغاج . ـ فواکه (ع) (فاکهه)نك جمعی . میوه‌لر ، یمیشلر
. ـ مشجر ـ مشجره (ع) آغاجی چوقلر ، آغاجلیق ، قورو .

---

(١) مألی : وجـود صاغلغیله یاشایان ؛ نه موتلودر ! .

لاصحة مع التخم (٢)

. ـ جاهل (ع) جهل ایله متصف . جمعلری : جهال ، جهلاء،
جهله . ـ جعلی (ع) یاپمه، دوزمه ، ساخته . ـ بال (ع) قلب،
کوکل ، خاطر . ـ بال (ف) قاناد .شکشته بال = قانادی قیریق
. ـ صمت (ع) سکوت . ـ خاموش (ف) صوصیجی ، ساکت
. ـ نالان (ف) ایکله‌ییجی ، ایکله‌ین . ـ پنهان (ف) گیزلی . ـ
مقرون (ع) یاقینلاشدیریلمش . ـ کسـل (ع) گوشکلیك،
اوشنمك .

آداب پیغمبری

پیامبر ذیشانمز حضرت محمد (صلعم) افندیمز ؛ تصورك
احاطه‌سندن خارج بیرحالده مؤدب وَموقر ایدیلر . غایت فصاحت
وَنهایت درجه ملاحتله سویله‌رلر ایدی . اقتصا ایتمه‌دیکجه تکلم
ایتمه‌مك ؛ عادتلری ایدی . فائده‌سز سوزدن کمال درجه احترازی؛
ألڭ معتنا بیروظیفه طانیرلر ایدی .

سوزه نازکانه ابتدا ایده‌ر، ملایمانه ختام ویریر وَبیر آز سوزله
چوق مرام آکلاتیرلر ایدی . اوقدر آچیق تعبیرات استعمال
بویورورلر ایدی که ، سامعین ؛ آکلاماق وَمحافظه ایتمکده کوچلیك
چکمه‌ز ایدی .

گوله‌لری تبسمدن عبارت ایدی . دائما اوکلرینه نظر بویو-

---

(٢) مألی : معده دولغونلیقلریله برابر صحت یوقدر .

كل قليلاً لا تكن عليلاً (١)

رورلردی . تواضعی : مرتبهٔ قصوایه ایریشدیرمشلرایدی . کیمسه‌نك سوزینی تمام ایتمه‌دن کسوب ده سوزه باشلاماز وَمصافحه ایله‌دیکلری کیمسه ألنی چکمه‌دن مبارك اللرینی چکمه‌زلرایدی .

هرهانکی فقیر ، کندیلرینی دعوت ایده‌رسه اجابت بویورورلرایدی . بیریمکدن نفرت کوسترمه‌یوب ایسته‌کلری اولمارسه یمه‌زلرایدی . یمه‌یه باشلارکن « بسم الله . . . » دییوب یمکی صاع اللرینك اوچ پارماغیله‌ییرلروَیمکدن صوکرا حق جل وعلاحضرتلرینه تشکرات لائقه‌تقدیمندن هیچ بیروقت فارغ بولونمازلرایدی .

کندیلرینه فنا سوز سویله‌ینه مجامله‌ایله مدافعه ایده‌رلر وَعرض احتیاج أیله‌ینلری هیچ رد بویورمازلرایدی . باشقه‌سنك مهمی کندی مهملری اوزرینه تقدیم وترجیح بویورورلرایدی

طالب انتقام دگیل ایدیلر . حق یولنده بذل وجود ایده‌روَامر دینده غایت مدقق بولونورلرایدی .

أیی‌یی أیی بیلیر ، اونی تقویه‌یه چالیشیر ، چرکینی چرکین بیلیر ، اوندن احتراز أیلر ، خلقه مدارا وتلطف کوستریر ، امته مشفقانه معامله ایده‌رلرایدی .

لسانلرینی ؛ فحش ، غیبت ، بهتان گبی نقائصدن محافظه ایده‌ر ، بویوکلری بویوك اولاراق طانیر ، اهل تقوایه تعظیم أیله‌ر ،

(١) مألی : آزیی (یه) ؛ خسته اولما .

اذا شرب احدکم الماء فلا یتنفس فی الاناء (٢)

کوچوکلری دائماشایان مرحمت کورور ، کیمسه‌نك سرینی فاش ایتمه‌ز . اهل تقصیره سرزنش ، خدمتکارلرینه شدتله خطاب ایتمه‌ز ، برابریمك ییرلرایدی .

طاتلی سوزلو ، کولریوزلو ، دائم التفکر ، کثیرالحزن ایدیلر . شرم وحیالری زیاده وَبولوندوقلری مجلسده آداب بزمه رعایتلری فوق العاده ایدی .

چوق وقت سکوت بویورورلر وَاکثرایامده اوروجلو بولونورلرایدی . کیجه‌لرینی مخفی عبادتله ، کوندوزلری خلقه نصیحت ایله امرار أیله‌رلرایدی .

خسته‌لری عیادت وَئولولرك بورجنی ادایه همت ، خانه‌سعادتلرنده بیله عطالتی سومه‌دیکلرندن اموربیتیه‌ده خانه‌خلقنه معاونت بویورورلرایدی . سخاوت مجسمه تعبیرینه بحق سزاوار اولوب بخل ، حقد ، حرص ، مکر ، حسد ، عجب ، کبر ، ریا ، سمعه گبی صفتلردن کلیاً بری ایدیلر

جنکه کیدرکن

بن بیرترکم ، دینم ، جنسم اولودر .
سینه‌م ، اوزم آتش ایله دولودر .
انسان اولان وطننك قوایدر .

(٢) مألی : سیزك بیریکز صوایچدیکی وقت صوقابنك ایچینه صولوماسین .

التاجر الصدوق يحشر مع الابرار . [١]

ترك اولادی أوده دورماز کیده‌رم !

یارادانڭ کتابی قالدیرتمام .
عثمانجیغڭ بایراغنی آلدیرتمام
دشمنی وطنمه صالدیرتمام .

تاڭری أوی ویران اولماز ؛ کیده‌رم ! .

بو طوپراقلر اجدادیمڭ اوجاغی .
أوم . کویم هپ بویرڭ بوجاغی .
ایشته وطن ، ایشته تاڭری قوجاغی !

آنا یوردین اولاد بولماز ؛ کیده‌رم !

تاڭریم شاهد دوراجاغم سوزمده .
ملتمڭ سوگیلری اوزمده .
وطنمدن باشقه‌شی یوق گوزمده .

یاریاتاعین دشمن آلماز ؛ کیده‌رم !

آق گوملکله گوزیاشیمی سیلرم .
قاراطاشله بچاغمی بیله‌رم .
وطنمچون یوجه‌لکلر دیله‌رم .

بودنیاده کیمسه قالماز ؛ کیده‌رم !

١] مألی : دوغرو تاجر ؛ ابرارایله حشر اولونور .

ان الله نظیف یحب النظافة . (٢)

« واسطهٔ ثروت » غازه‌ته‌سی مؤسسلرینه :

زراعتله تجارت ؛ موجودات مدنیه‌نڭ ظواهریدر ؛ علمڭ، معرفتڭ عملیاتیدر .

زراعت ؛ طوپراق قازوب الماس چیقارماقدر . تجارت ؛ دمیرصاتوب آلتین قازانماقدر .

طبیعتله صنعتی بیربیرینه مزج ایتمك ؛ زراعتله تجارتدر .

تجارتکاه اولان بلاد ؛ دنیانڭ اڭ بویوك شهرلریدر ، كه زراعتکاه اولان اراضی ؛ هپ اونلرڭ جوارنده بولونور . او بلادڭ، او اراضینڭ هربیری ؛ زراعت و تجارتدن استحصال اولونان منافعك براهین متنوعه‌سنی احتوا ایده‌ر.

لوندره ؛ تجارتکاه اولدوغیچون بویوکدر ؛ (معمورهٔ مدنیت) نامنی آلمش . اینگلیزلر ؛ مائل تجارت اولدوقلریچون زنگیندر. جهانڭ هر کوشه‌سندن بیر معدن ثروت چیقارمشلر .

زراعت ؛ تجارتڭ ابتداسیدر . تجارت ؛ زراعتڭ مقتضاسیدر .

ثروت و برکت ایسه ، بو ایکی فعل خیرڭ نتیجهٔ بی‌نهایتیدر .

زراعت ؛ اقدام ، تجارت ؛ موفقیت ، ثروت ؛ مکافاتدر .

ویانه‌ده ـ برآتر ـ ؛ زراعت اثریدر . پاریسده ـ اکسپوزیسیون ـ تجارت یادکاریدر .

---

(٢) مألی : الله ؛ نظیفدر (پاکدر) ، نظافتی (پاکلکی) سوه‌ر.

الوضوء قبل الطعام ينفى الفقر وبعده ينفى اللمم - (١)

زراعت ؛ بير صحرادر ، كه تجارت سايه‌سنده بير باغچه حالنه كيره‌ر .

تجارت ؛ بير باغچه در ، كه زراعت فيضيله محصولدار اولور.
ثروت ؛ بير دفينه‌در ، كه اكثريت اوزره اوباغچه‌نك آلتنده ظهور ايده‌ر .

مجهول اولان استقبال ؛ تجارتله تأمين اولونور. فانى بيلينن ماضى ؛ تجارتله عودت ايده‌ر .

بير چيفتجى ؛ منسوب اولدوغى دولته ؛ بير عسكر نفرى ، بير علم طالبى قدر خدمت ايتمه‌يه كافى بيلينمشدر .
ارباب زراعت ؛ آثارنى صفحات زمين اوزرينه يازمش ادباى طبيعه‌در . بير صاقصى چيچك ؛ زراعتدر . بير نباتات سرگيسى ؛ ينه زراعتدر .
باغچوان ؛ استاد قدرتك خامه‌ذى حياتيدر .
بير تاجر ؛ متعلق اولدوغى عائله‌يى ، تجار ؛ منتسب بولوندوغى ملتى احيا ايده‌ر .

(١) مألى : يمكدن اول أل ييقاماق فقرى و يمكدن صوكرا أل ييقاماق ؛ قصورى كيده‌رير .

واعلموا ان خير اعمالكم الصلواة - ح.. [٢]

كوچوك بير دكان ، ويا أو ؛ تجارتدر . بويوك بير فابريقه ، ويا بير شهر ؛ ينه تجارتدر .
بير زارع ؛ تراب اوستنده اولان محرراتنه هر يرده قارئ بولور.
بير تاجر ؛ دنيانك هيچ بير طرفنده اجنبى قالماز .
بير منشى ، بير عالم ، بير ضابط ؛ غربتده آچليقدن ئوله بيلير.
زراعت و تجارت مكتبندن چيقمش بير آدم ايچون ؛ موتدن باشقه حائل وهائل يوقدر .

شعر ؛ فكردر. زراعت و تجارت فعاليتدر . فكر ؛ هر يرده صاتيلماز. فعل ؛ هر يرده كچر. بير كتاب ؛ دائما آكلاشيلماز ؛ بير تارلا ؛ دائما آكلاشيلير . ارباب تدقيق ؛ زراعتله تجارته اوقدر اهميت ويرمشدر، كه بوكون زراعته ؛ فن ، تجارته ؛ علم اطلاق اولونور. بو فن ايله علمك ؛ كتبه و كتب و مكاتبى واردر. او كتابلرى اوقويان، او مكتبلردن چيقان ؛ موجوداتى مطالعه ايده‌ر . مطالعه‌سى ده هر نظرده ، هم نفسنه ، عائله‌سنه فائده بخش اولور ؛ هم ابناى جنسنه . .
ايشته سيز ؛ « واسطهٔ ثروت» ناميله عثمانليلر ايچون بير زراعت و تجارت غازته‌سى چيقاريورسكز ؛ همتكز مشكور اولور .
اخوان وطنمزه ؛ اومكتبلرك اصول تحصيلاندن ، اوكا

(٢) مألى : سيزك بيريكز أسنه‌ديكى وقت ألنى آغزينك اوستنه قويسون .

ان الله تعالى لم يجعل شفاءكم فيما حرم عليكم ـ ح . [٢]

تبلرك نتائج ، كسبندن بحث ايده جكسكز . موفقيتكز تمنى اولونور .
غازه ته كزك هر نسخه سى ؛ بيرواسطهٔ ثروتدر . زراعت
آغاجندن بيريا پراقدر ، تجارت كتابندن بير صحيفه در .

بنده كز ؛ سيزى تبريك ايله كسب مسار ايده رم .

«واسطهٔ ثروت» ٣ مايس ، ١٢٩٦

جمعه ايرته سى ، ٦ جمادى الآخره ، ١٢٩٧

عبدالحق حامد بك

چيفتجيليك

— آلتون ، آلتون !

— خير قارداش ، سن بو فكرى دكيشدير .

آلتون دورى چوقدن كچدى ؛ شيمدى دميردوريدر ؛

ديوانه در اوتنبل ، كه دميرله خور باقار ؛

اوندن صوكرا « آلتون ! » ديه كيجه كوندوز صايقلار .

شوكور ديكك حقير شيلر : تخم ، اوكوز ، بل ، اوراق ! ...

(٢) مآلى : جناب حق ؛ سيزه حرام قيلديغى شيده شفا قيلمامشدر .

اذا تثاءب احدكم فليضع يده على فمه ـ ح . [١]

سنك اصل اوكماقلغنك بونلر ايله اولاحاق .
بونلر صاچيش ، بونلر صاچار ، هر اوجاعه بركت .
سن بونلرى نه د ياده هرشيدن چوق تقديس ايت .

اكر بيرى الكده كى صابانكى ايسته رسه ،
« آغير يجه ايشته آلتون !... اونى بيراق ، آت ! » ديرسه ،
بوكا اصلا طمع ايتمه ، آل اوراقى صاوين سن .

چيفتجى اوراق ، بويوك شيدر ؛ اكين ، بوردى شله ير !
صابان ؛ عزيز بير آلتدر ، آلن ترى بير دوقدر .
سن بودوقى بولمازسك ؛ باشقه يولده كيدينمدن !...

[محمد امين بك]

ابرارامتدن بيرى ؛ جناب كبريادن شو صورتله طلب مغفرت ايله مشدر :

« يارب ، مجرم بير قولكم . كناهم چوق اولدوغى و آسان عرتكده هيچ بير لطف و مكافاته كسب استحقاق ايده مه ديكمى بيليرم ؛ فقط سن ، كه تواب الرحيمسك ؛ بم كبى بيرآثم معترفك كناهنه مجازاة سحابيه كله مقابله ايده جك اولور سه ك ، تائيبك سندن اميد ايله ديكى مغفرت ازليه نره ده قالير ! اميدوار غفرانكم . كوكلم كوزم ؛ برك عماته بورونذى ؛ شعشعهٔ هدايتكه محتاجم . بم قاب

[١] مآلى : سيرك بيريكز أسنه ديكى وقت ألنى آغزينك اوستنه قويسون

اصل كل الداء البردة ـ حـ [٢]

ووجدانمى بر لحظه‌ده انوار انتباهه غرق ايتمه‌يه مقتدر سك. يارب، بوتون مؤمنينه مسعدت اخرويه نامنه وعدايتديكك آلاى بى كرانى مطلق اجر وعبادتله بخش ايله‌مك ايسته‌يورسه‌ك چاليشيرم . عبادتدن، ذكر وتسبيحدن آيريلمام . آنجاق لطفك نعمتى وعبرتمه عائد بر مقابله اولور . بن ايسه ذات اقدسكه مخصوص اولان تجليات كريمانه‌دن داها زياده اميد وارم . »

دينى ، حكمى سوزلر

عدل ؛ ميزان رحماندر ؛ جور ؛ مكيال شيطاندر . ـ انصاف ؛ دينك ياريسيدر . ـ انصاف ؛ احسن اوصافدر . ـ بر والئ عادل ؛ مطر وابلدن خيرليدر . ـ عدالت سلطان ؛ موجب عمران بلداندر . ـ هر امرك خيرليسى ؛ اوسط اولانيدر . ـ شجاعت ؛ صفات ممدوحه دندر ، اكر صاحبى باغى اولوب آفته اوغرامازسه . سماحت ؛ گوزل بر صفتدر ؛ منت ايدوب باشه قاقمازسه . جمال ؛ گوزل بر صفتدر ؛ كبر ايتمه‌زسه . عبادت ؛ گوزل بر صفتدر ؛ ترك ايتمه‌زسه . تكلم ؛ گوزل بر صفتدر ؛ يالان سويله‌مه‌زسه . علم ؛ گوزل بر صفتدر ؛ اونوتمازسه . حلم ؛ گوزل

[٢] مألى : هر خسته‌لكك اصلى ؛ امتلاء معده‌در .

خير الدواء القرآن ـ حـ . [٢]

بر صفتدر ، خفت ايتمه‌زسه . حسب ، گوزل بر صفتدر ، فخر ايتمه‌زسه . سخاوت ؛ گوزل بر صفتدر ؛ اسراف ايتمه‌زسه امام على (رضى الله عنه) . ـ پيغمبر ذيشانمز حضرت محمد (صلعم) افنديمز ؛ صوت بلند ايله اعرابى يه بويوردى ، كه « اللهه توكل ايله برابر ، دوه‌نك آياغنى باغلا ! » اختيار عطالتله اظهار توكل ؛ انسانيتدن خارجدر . صاقين خلقك بويننه بار اولما ! ـ قرآن كريم ؛ تهلكه‌دن احترازى آمردر . ـ دانا اولان ، توانا اولور . ـ قلب قيرماق ؛ كناهدر ، گوكل ياپماق ؛ ثوابدر . ـ جاهل ؛ جسور اولور . ـ جاهلك صوفيسى ؛ شيطانك مسخره‌سى اولور . ـ مزراق يارالرى اوكولور ، ديل ياراسى اوكولماز . ـ ترك جزع ؛ خصائص مردان خداد ندر . ـ ديلك جرمى كوچوك ، جرمى بويوكدر . ـ مالى كيم محافظه ايده‌رسه ؛ دين ايله عرضى محافظه ايده‌ر . ـ انسانك پدرى اولادى ، قارداشى اولماق طبيعيدر . شو حالده پدره اطاعت ، قارداشه محبت ، اولاده مرحمت لازمهٔ انسانيتدر . ـ مافوقنه نظر ايدن انسان ؛ فقير اولور ؛ مادونه باقان ؛ غنى اولور . ـ بشاشت چهره ، بر احسان دائميدر . ـ آثار بشريه‌ده سوزدن پايدار بر يركدار يوقدر . ـ معرفت نه‌قدر كهنه ، نه‌قدر ناقص اولسه ؛ ينه جهالته مرجحدر . ـ شو اوچ شى ؛ اصحابنك موجب هلاكى اولور : ١ ، حسيسليك ؛ ٢ هواپرستليك ٣ خودبينليك . ـ

[٢] مألى : علاجلرك اك ايوسى ؛ قرآندر .

الحكمة ضالة المؤمن أخذها اين وجدها – ح [١]

كوتو همنشين ؛ كوزله كورولور شيطاندر. ـ حرص بر رخنه‌در، كه اونى طوپراقدن باشقه برشى سد ايده‌مز. ـ حيا : انسانك سپريدر. ـ جرأت ايديكز. چونكه جرأت مباركدر. ـ رزقى خباياى ارضده آراييكز، يعنى ارضك كيزلى يرلرنده. ـ رزقك اونده دوقوز قسمى ؛ تجارتده‌در. ـ عبادت اون جزءدر. دوقوز جزئى ؛ مال حلال طلبيدر. ـ احبابك خيرليسى سنى ايييلكه سوق ايدندر. ـ انسانك بلاسى ؛ لساندندر. ـ تعلم ايدن تقدم ايدر. ـ صبر ايدن ؛ نائل مرام اولور. ـ كاذبك عذرى ؛ مقبول دكيلدر. ـ دينك آفتى اوچدر : بريجيسى، فسق وفجور ايله مألوف فقيه ؛ ايكنجيسى، جور وظلمى اعتياد ايدن امام ؛ اوچنجيسى، جهلله برابر چاليشوب چابالايان يعنى نه‌يابديغندن خبرى اولمايان نادانه‌در. ـ قويون بسله‌ييكز، قويو نجياق ايديكز ؛ زيرا بك بركتلى وفائده‌لى بر معامله‌در. ـ عمرك بهار موسمى ؛ عهد شبابدر. ـ خائف، خائف اولور. ـ حسود : برخوردار اولماز. ـ تأنى ممدوحدر. ـ انسانلر، كليدلى صندوقلردر ؛ بونلرك مفاتحى تجاربدر. ـ اخلاق محمديه ايله تخلق ايتمه‌ليدر ؛ كه «تخلقوا باخلاق الله» سرينه مظهر اولام. ـ دنيا ؛ فرح وترحدن عبارتدر. ـ انسان ؛ ياشاماق ايچون ييمه‌لى ؛ ييمك ايچون ياشامامالدر.

[١] مألى : حكمت ؛ مؤمنك يتيكيدر ؛ اونى نره‌ده بولورسه آلير.

الجالب مرزوق والمحتكر ملعون – ح . [١]

حق ؛ اتباعه احقدر. ـ اجراى خيرده تردد جائز دكيلدر. ـ هرقاب ؛ ايچنده بولونان شيدن صيزينتى ويرير ؛ هركس درونده اولانى اظهار ايدر. ـ تطيب ؛ سنت سنيه‌در. ـ سعادت عموميه‌نك يكانه مدار حصولى ؛ تعاوندر. ـ تفريطده افراط كبى مقبول دكيلدر ؛ انسان ؛ اعتدالدن آيريلمامالى. ـ تقبيح محاسن ؛ أك بويوك قباحتدر. ـ تملق ؛ بر فعل مذمومدر. ـ افضل اعمال ؛ كسب حلالدر. ـ حلالى طلب ؛ هرمسلم اوزرينه فريضه‌در. ـ نه كوزلدر او مال صالح، كه رجل صالحكدر. ـ انسانك مكتسباتى ؛ مجرد محصول سعيدر. ـ مال حلالى طلب ايتمك ؛ جهاددر. ـ جسور اولان تاجر ؛ مرزوقدر ؛ جبان اولان تاجر ؛ محرومدر. ـ ذره مقدارى خير ايشله‌ين ؛ اجر ومكافاتنى كورور. ـ برو تقوى اوزرينه ياردیملاشيكز. ـ تنبللك باغنده ؛ چالى ايله ديكن بيتر. ـ ويرن أل ؛ آلانك اوستنده‌در. همجنسنك عيوب خفيه‌سى جستجو ايدن كيمسه ؛ محبوب قلوب اولاماز. ـ عاقلك ديلى قلبنده. جاهلك دلى آغزنده‌در. ـ جهله ؛ بر نوع جماداته بكزه‌ر. ـ قلوب صادقه ؛ الذ متين بر قلعه‌در. ـ حق ؛ كونشدن داها پارلاقدر. ـ انسانك يوره‌كنه آلتين سوداسى كيره‌رسه، دين، ايمان، وجدان ديشارده قاليرلر. ـ انسانلر ؛ سرينى ديكرينه سويله‌مه‌دن اول اونك مالكى ؛ سويله‌ديكدن صوكرا انك اسيريدر. ـ انسانك

[١] مألى : خارجدن جلب ذخاير ايدن ؛ مرزوقدر. ذخيره‌يى وقت غلايه انتظاراً صاقلايان ؛ ملعوندر.

عزمن قنع وذل من طمع - ح . [١]

ورثه‌سنه ترك ایده‌بیله‌جكی میراثلرڭ اڭ قیمتلیسی ؛ فضل وكمالیدر . — دوشمشه جور ایلەمك ؛ مردلك دكلدر . قارنجه‌نك اوكندن دانه‌یی آلچاق قوش قاپار . — كورمزمیسككه قارنجه‌لر بیربره كلسه‌لر ارسلانه غلبه ایتمه‌یه موفق اولورلر . قیل ؛ ابریشیمدن انجه اولدیغی حالده بیربره كلنجه زنجیردن داها قوتلی اولور . — آخرتده عزیز اولماق ایسترسه‌ڭ ؛ بر عاجزی كندیڭه دشمن ایتمه‌یمك ، ایچمكدن باشقه بر معرفتی اولمایان كیمسه‌نك ؛ حیوانه ترجیح ایچون بر فضیلتی اولاماز . — بیه‌یكز ایچیكز . اسراف ایتمه‌یكز ؛ زیرا جناب حق ؛ مسرفلری سومز . — صاچی اولان طاراسین ، تمیز طوتسون . — زوالدن بری ثروت وارسه استحقاقدر . — دلیل ؛ انسانه بیلمه دیكنی اوكرەدیر ؛ تاریخ ؛ فكرڭ اونوتدیغی شیلری حفظ ایدر .

لغات :— مؤدب (ع) ادیب ، تربیه‌لی . — موقر (ع) آغیرلانمش ، تعظیم وتكریم ایدیلمش اولان . — ملاحت [ع] كوزللك ، شیرینلك ، حسن . — معتنا — معتنی [ع] دقت واهتمامه شایان ، مهم . — تبسم [ع] كولومسه‌مك . — قصوا — قصوی [ع] (اقصی) نڭ مؤنثی . صوڭ درجه‌ده ، نهایت درجه‌ده اولان : مقصد اقصی ﴿ نهایت ، اوج ، اوراوج : اقصای

[١] مآلی : قناعت ایدن عزیز ؛ وطمع ایدن ذلیل اولدی .

من حسن اسلام المرء تركه مالا یعنیه - ح . [١]

مراتب . — مصافحه [ع] ال اله طوتوشوب تحیه ایتمك . — اجابت [ع] قبول ایتمك : اجابت دعا . بر لطف خفی حدادر . ﴿ موافقت . — مجامله [ع] بر آدم ایله دوست اولوب صورة التفات طرزنده كوزل معامله ایدیشمك . — مدارا — مداراة [ع] حسن معامله ایتمك ؛ اداره ایله قوللانوب رعایتكار داوراناق ، یوطن ، غضب وبعض اثری كوسترمه‌یوب التفات ایله یوزكولمك . اولكیسی لسان عثمانی ایله فارسیده ، ایكنجیسی عربیده قوللانیلیر . — بزم [ف] صحبت ، محبت مجلسی . — عیادت [ع] خسته‌نك حال وخاطرینی صورماق . — حقد [ع] كین . — مكر [ع] حیله ، خدعه . — عجب [ع] كندینی بیرشی صانماق صفتی . — سمعه [ع] ایشدیلسین دییه ریاكارانه ایشلەنیلن ایش ﴿ بر ایشی ربوده ایشلەمه : سمعه طریقیله شویله یاپدی . — ظواهر (ع) (ظاهر — وَ — ظاهره) نك جمعی . كوندوز كورون ، كوروله‌بیلن جهتلر . بلاد — بلدان (ع) بلد وَ (بلده) نك جمعلری — صفحه (ع) بر شیئڭ یاصی یوزی . جمعی : صفحات . — زارع (ع) زرع ایدیجی ، چفتجی . — منشی (ع) بر ماده‌یی نثر آوَ مكملاً قلمه آلمه‌یه مقتدر آدم . — مسار (ع) (مسرت) ڭ جمعی . — (حور) فارسی (خوار) دن بوزلمشدر . — ابرار (ع) (بر) ڭ جمعی . اوزی ؛ سوزی دوغرو ، فضیلتلی ؛

[١] مآلی : كیشینك ، كندی مقصودی اولمایان شیئی ترك ایتمه‌سی ، حسن اسلامندندر .

من لم يشكر الناس لم يشكر الله ـ حديث [١]

حميتلى ؛ كرمى چوق ذاتلر . مفردى اسامرده قوللانيلماز . ـ آستان (ف) أشك ؛ بابو جاق § دركاه . ـ اثم (ع) گناهكار . ـ آلاء (ع) (الى) نك جمعى . نعمتلر . مفردى قوللانيلماز . ـ مكيال (ع) كيله نوعندن حبوبات اولچكى . ـ وابل (ع) جوق اقلمده نزول ايدن ايرى دانه‌لى ياغمور . ـ تهلكه (ع) سبب هلاك اولابيله‌جك حال . لامك كسريله غلطدر . ـ جزع (ع) صبرسزليق سائقه‌سيله تأثر وتلاش اظهارى . ـ بشاشت (ع) گولر يوزلولك ؛ فرحليلق . ـ هواوهوسه تابع ؛ ميليات نفسانيه‌يه دوشكون . ـ همنشين [ف] برابر اوتوران ؛ جليس . ـ حراثت [ع] أكين أكمك . حراست [ع] قوروماق . ـ خبايا [ع] (خبيئه) نك جمعى . گيزلى شيلر ؛ گيزلى ايشلر ، مخفى خصوصات . ـ عهد [ع] سوز ويرمه § بر خصوصك اجراسى ايچون ويريلن سوز § زمان ، دور : عهد شباب ؛ عهد خلافت فاروق . ـ شباب [ع] گنجلك ، جوانلق . ـ حائف [ع] ظالم . ـ برخوردار [ف] حسن حال وحدمتدن متمتع ، بهره‌مند ، ويچاب ، مسعود . ـ تأنى [ع] بر ايشده عجله‌يى ، حفتى ترك ايله تمكينلى داورانماق . جمعى : تأنيات . ـ ترح [ع] غم ، غصه . ـ فرح [ع] انشراح ، سوينج . ـ تطيب [ع] گوزل قوقولوشى ايله

[١] مألى : حلقه شكر ايتمه‌ين ؛ حقه‌ده شكر ايتمه‌ز .

ان احسنتم احسنتم لانفسكم وان اسأتم فلها ـ آيت قرآنيه [١]

قوقولاتماق . ـ تعاون [ع] ياردملاشماق . ـ تملق [ع] ياللتاقلاتماق . جمعى : تملقات . ـ جبان [ع] قورقاق . تشديدبا ايله‌ده اقتدر . ـ بر [ع] خير ، حسنه . ـ تقوى [ع] جناب حقدن صاقينمه ، مخافةالله ايله مناهيدن توقى . تقوى الله = مخافةالله . ـ جماد [ع] طاش گبى حياتسز اولان ؛ جسم . جمعى : جمادات : حيوانات ، جمادات . ـ استحقاق [ع] حق اولماق ، لياقت .

حضرت فاروق طرفندن سردار كتيبهٔ اسلام (سعد ابن ابى وقاص) ه (رضى الله عنهما) ارسال بويوريلان بير امرنامه‌نك خلاصهٔ ترجمه‌سيدر :

سائك ، ومعيتكده بولونان عسكره ؛ هر حالده التزام تقوى ايتمه‌كزى امر ايده‌رم . اعدا عليهنده گوروله‌جك تداركاتك افضلى ؛ حربده گوزه ديله‌جك مكائدك اقواسى ؛ تقوادر .

[١] مآل منيفى : احسان (أييلك ، حسن عمل) ايدرسه‌گزده ، اسائت (كوتولك) ايدرسه‌گزده نفسلريگزه ايتمش اولورسگز .

اكرم الناس اتقاهم ـ ح [١]

ينه ساكا ومعيتكده بولونان عسكره ؛ اعداكزدن زياده ، ارتكاب ايده بيله جككز معاصيدن صاقينماكزى امر ايده‌رم . عسكر ايچون معاصى ؛ اعدادن داها قورقولودر .

بويله اولماديغى صورتده مدار غلبه اولاجاق قوتدن محروم اولمش اولورز . عددجه اونلره معادل اولماديغمز كبى ، تداركات جهتيله ده مماثل دكيلز . ارتكاب معاصيده اعدا ايله مساوى اولاجاق اولور ايسه‌ك ؛ قوتجه اونلرك بيزه فائق اولملرى لازم كلير . فضلمزله غلبه ايده‌مزسه‌ك ، قوتمزله هيچ ايده‌مه‌يز . اللهدن ، دشمنه غلبه ايتمه‌يى ايسته‌ديككز كبى نفسكزه غالب كلمه‌يى ده ايسته‌يه‌يكز !

[١] مألى : ناسك اك شايان حرمت اولانى ؛ اك متقى ، يعنى وامر الهيه‌يه ممتثل ، نواهيدن مجتنب بولونانيدر .

افلح من رزق لباً ـ ح [١]

ايزم وسيزك ايچون جناب حقدن بو عنايتى استدعا ايده‌رم .

قطع منازل حالنده بولونان مسلمينه رفق ايله‌معامله ايت . اونلرى اتعاب ايده‌جك صورتده يورو تمه ! استراحتلرينه مدار اولاجاق قوناقلره ايندير مكده تقصير ايله‌مه ؛ كه سفر ، قوتلرينه خلل ويرمه‌مش اولدوغى حالده دشمن قارشيسنه واصل اولسونلر . چونكه ، بو مجاهدلر ؛ اقامت حالنده بولوناراق نفسلرنى، آتلرينى ايسته‌ديكلرى كبى محافظه ايتمكده اولان دشمنه دوغرو كيديورلر .

ممكن اولدقجه ، هر جمعه كيجه‌سى عسكرى فراغ حالنده طوت ؛ كه ، بكله نوب تجديد حيات ايده‌رك يانلرنده بولونان اسلحه وامتعه‌يه باقسينلر .

[١] مألى: عقل ايله مرزوق اولانلر ؛ فلاح بولديلر

افضل الصدقة سقی الماء ـ ـ [١]

منازل عسکریه‌یی؛ ارباب صلح وذمت قریه‌لرندن آچیقده بولوندور . بوقریه‌لره سنك اعتماد تامکه مظهر اولان اصحابکدن باشقه کیمسه گیرمه‌سین .

نزدکده عربدن وسائر اهل زمیندن نصیحتنه، صداقتنه امنیت ایدجکك آدملر بولونسون . شخص کذوب ؛ بعضاً دوغرو سویله‌سه بیله سنك ایچون نافع اوله‌ماز .

دشمن طوپراغنه یاقلاشینجه ، آراکزده قالاجاق مسافه‌ده طلیعه‌لری چوغالت ؛ هر طرفه سریه‌لریای . صوکرا عسکریکك قاراقوللرینی ترتیب ایت ! بیرده آلکدن کلدیکی قدر گیجه‌لری متیقظ بولونمایه چالیش ! والله المستعان .

[مجموعهٔ معلم]

[١] مآلی : صوسزلره صوایچیرملك ؛ صدقه‌نك افضلیدر .

اطعموا الطعام واطیبوا الکلام ـ ـ [١]

نوش‌روان ایله بزرجمهر آراسنده محاورهٔ حکمیه

نوش‌روان عمری نه‌صورتده استعمال اتمه‌لیدر ؟

بزرجمهر ـ باشقه‌لرینه بگندیره‌جك صورتده . جناب حق؛ بنی نوعنه مثال محبت ویره‌نی سوه‌ر .

ن ـ آخرك قلبنه القای محبت ؛ نه‌یله ممکن اولور ؟

ب ـ ارادهٔ الهیه‌یه امتثال ایله . نیته‌کیم انسان : اطرافنده بولونانلره کندیسنی تقدیر ایتدیرته‌مه‌یجه بر پادشاهه بگندیره‌مز . جناب حق دخی کندی مخلوقاتی میانسده بحق مقبول اولانلردن ماعداسنی سومه‌ز .

ن ـ نه‌ایله اشتغال اتمه‌لیدر ؟

ب ـ اکتساب دانشه ورزشه

ن ـ دانشی نه‌مقصدله اکتساب ایتمه‌لیدر ؟

ب ـ فقر وخیم اولان فقر جهالتدن خلاص مقصدیله .

ن ـ کندیسنی طانیتدیرماق ایچون طریق اسلم نه‌در ؟

ب ـ ضیای معرفتله اضائهٔ ذات وصفات

ن ـ انسان مقبول خدا اولدوغنی ناصیل ادراك ایده‌ر ؟

ب ـ هوساتنی مغلوب ایتمکله .

ن ـ هوساتنه غلبه ؛ نه‌یله ممکن اولور ؟

[١] مآلی : خاتمه اطعام طعام وخوش کلام ایدك .

المسلم من سلم المسلمون من لسانه ويده [٢]

ب ـ پرهیزله .

ن ـ پرهیزله ناصل یاشانابیلیر ؟

ب ـ هرگون ، طعام مقررندن بر مقداری بالتدریج تقلیل ایله .

ن ـ دنیادن نه آكلاشیلیر ؟

ب ـ استقبال ایچون هرشیئ منقلب .

ن ـ شان وشرف ؛ ناصل احراز ایدیلیر ؟

ب ـ طعامده ، كلامده ، تعرض انامده امساك ایله .

ن ـ كیمك حقنده خشونت اوزره بولونماق تجویز اولونور ؟

ب ـ یالكز انسان كندی نفسنده .

ن ـ نه‌در اول شی، كه بر محله أكیلمش اولدوغی حالده محصو-
لی محل آخرده ادراك ایدیلمش اولسون ؟

ب ـ دنیاده ایدیلن حسنات وسیئات‌دركه ، ثمراتی آخرتده
اقتطاف اولونور .

ن ـ كیملرله استشاره ایتمه‌لیدر ؟

ب ـ عقلا ایله .

ن ـ عقلا كیملردر ؟

ب ـ چوق دیكله‌یوب ، چوق دوشوندكدن صوكرا آزو-

[٢] مألی : مسلم اوذاتدر ، كه عامهٔ مسلمین؛ اونك ألنك
وَدیلنك شرندن امین قالیرلر .

السلام قبل الكلام [١]

درست سویله‌ینلر .

ن ـ نه وقت سویله مه‌لیدر ؟

ب ـ باشقه‌لری سكوت ایتدیكی وقت .

ن ـ بر آدمك محق وَصاحب فضیلت اولدوغی نه ایله بیلمه-
لیدر ؟

ب ـ اوچ شی ایله : تربیه‌سندن ، شیمهٔ كریمه‌سندن، حركت
مردانه‌سندن .

ن ـ شیمهٔ كریمه‌نك دلیلی نه‌در ؟

ب ـ درحال ویرمك .

ن ـ أفعالك أك سیئی نه‌در ؟

ب ـ تعلیمه مقتدر اولدوغی حالده محتاج تعلیم اولانلردن .
احتیاجی وارایكن معلمیندن كندینی اوراق طوتماق .

ن ـ حسن افعال نه‌در ؟

ب ـ مادی وَمعنوی محتاج امداد اولانلرك معاونته شتاب
ایتمك .

ن ـ حرمته شایان اولمایانلر كیملردر ؟

ب ـ سفها .

[١] مألی : اوّلا سلام ویریكز ، صوكرا كلامه باشلا-
ییكز .

الزَّحمةُ رحمةٌ ـ ح . [۲]

ن ـ ذكا نه‌در ؟

ب ـ ملاحظهٔ فنا .

ن ـ ذكانى استيلايدن ظلمت نه‌در ؟

ب ـ اكل وشرب وَسيم وزره حرص ومحبتدر .

ن ـ انسان كنديني دنياده ناصيل ملاحظه ايتمه‌ليدر ؟

ب ـ طريقنك اوررنده بولونان يولجى كبى .

ن ـ بويولك نهايتنه ناصيل وارماليدر ؟

ب ـ بيهوده يوكارى متحمل اولماقسزين .

ن ـ عالمده حياتدن اعزاولان نه‌در ؟

ب ـ عابداولان ايچون ايمان ، حريص اولان ايچون سامان .

ن ـ انسان ، كنديني نه‌يله طانيتديرا بيلير ؟

ب ـ افعاليله .

ن ـ فضيلت ، نه‌وقت كذبه تشابه ايدر ؟

ب ـ اختيار ، گنجليكنده‌كى عفتندن ، محتاج ، ازمنهٔ مسعوده‌سنده‌كى كرمندن بحث ايتديكى زمان .

ن ـ بيرفنادوستدن توقى‌يه چاره نه‌در ؟

ب ـ كنديسنك محتاج اولدوغى شيئى اوندن ايسته‌مك . اكر .

[۲] مألى : زحمت وَمشقت ، وسيلهٔ رحمتدر .

أكْثِرِ الدُّعاءَ بالعافيه ـ ح [۱]

كتم ايدرسه دوستلغى حمايدر .

ن ـ چيفيردن چيقمش اولاد ، نه‌يه بكزرلر ؟

ب ـ بيرالده ظهورايدن آلتنجى پارماغه ؛ كسسه‌لك اضطرابنه ، بيراقسه‌لك خلقك استثقالنه تحمل اولونماز .

ن ـ دوستلغى تقويه ايدن نه‌در ؟

ب ـ حاضراولمايان بيردوستدن ايديله‌جك استفاده .

ن ـ دوستلغى ييقان نه‌در ؟

ب ـ يكديكردن ايديلان استقراض . عاقل ديمشدركه : استقراضك دوستلغه نسبتى ، مقاصك قماشه نسبتى كبيدر .

ن ـ ناصيل ايچمه‌ليدر ؟

ب ـ آغير آغير ، خفيف يودوملرله .

ن ـ طعامدن ، نه‌زمان ال چكمه‌ليدر ؟

ب ـ اشتها موجود ايكن .

ن ـ صحتى ، طعامدن زياده محافظه ايدن نه‌در ؟

ب ـ اوچ شى : لباس طاهر ، استعمال عطريات ، زيارت احباب .

ن ـ علامهٔ انامه مقبول اولان نه‌در ؟

ب ـ صلاح وعفت .

ن ـ عقل ايله شكران نعمتدن هانكيسى ترجيح اولونور ؟

ب ـ عفت اولمانجه شكران نعمت اولاماز .

[۱] مألى : دوام صحت وعافيتكز ايچون دائماً دعاده بولونكز .

النَّاسُ اَما عالِمٌ او متعلِّمٌ والباقى همج - [٢]

ن ـ محق اولان آدم كيمدر ؟

ب ـ يالڭيز موافق قانون بر غدا ترجيح ايدن .

ن موافق قانون اولان غدا هانكيسيدر ؟

ب ـ ناموسكارانه بر صنعتله قازانيلان .

ن ـ صنايعڭ اڭ موافق قانون اولانى هانكيسيدر ؟

ب ـ زراعت .

ن ـ ردیٔی ؟

ب ـ ميخانه‌جيلك .

ن ـ مسافرى ناصيل قبول ايتمه‌ليدر ؟

ب ـ اولا لطيف ؛ بعده خالصانه مصاحبت ايتمه‌ليدر .

ن ـ گناهى مغفرت ايتديرن نه‌در ؟

ب ـ ندامت .

ن ـ غنينڭ مكلف اولدوغى وظيفه نه‌در ؟

ب محتاجينه اكرام .

ن ـ ذكى كيمدر ؟

ب ـ اشيانڭ حقائقنى تحرى ايدن .

ن ـ گنجلر ايچون هانگى حالده بولونماق اولادر ؟

ب ـ تواضع وعفتده .

ن ـ سن وقوفده بولونانلر ايچون ؟

[٢] مآلى : ناس ؛ ياعالم ، يامتعلمدر ؛ باقيسى همج‌در .

النَّاسُ موتى واهلُ العلمِ أحياء - ح . [١]

ب ـ تمكين .

ن ـ بصر حقيقت ؛ نه‌در ؟

ب ـ ذكانڭ رؤيت معنويه‌سيدر .

ن ـ چشم ظاهريمزله ناصيل گورمك ممكندر ؟

ب عنفوان شبابده سفاهتدن اجتناب ايله

ن ـ بوڭا نه طريق ايله وصول ميسر اولور ؟

ب ـ كشف اسراره آلت اولماماقله .

ن ـ عفت ؛ نه‌در ؟

ب ـ قانون ايله فضائل اخلاقڭ ايكيسنه بردن موافق اولان شيلرى قبولدر .

ن ـ محرم اسرار اولمانڭ علامتى نه‌در ؟

ب ـ برفعل فضيلتكارانه‌در .

ن ـ جهالتڭ علامتى نه‌در ؟

ب ـ محق اولماماق . .

تعزيتنامه

سعدالله پاشادن : برادرلرينه .

. . .

آلديغم قاره خبر ؛ صاعقهٔ بلا كبى نازل اولدى . گوكلم ويران ،

[١] مآلى : عوام طاقيمى ئولودر ؛ اهل علم ديريدر .

الفوز للعلم ليس الفوز للعلم . - [١]

كوزلريمدن سرشك حسرت رواندر . جمله مز ؛ محنت اولاد اسيري يز . خصوصا پدر ووالده نك بويله وقوعات جكرسوزده حاصل ايده جكلري تأثرات قلبيه يي ملاحظه ايتديكجه حزن والم بيرقات داها مشتد اولماقده در. فلكك بويله ستملري چكيلير دردلردن دكيلدر . لكن ، احكام قضايه رضادن باشقه چاره وار ميدر ؟ كيدنلري تعزيه ايله اوغراشانلر داخي بو عالمدن كيتمه يه جكلرمي ؟ كيم حياته مغرور اولابيلير ؟

بو مسافرخانه يه مهمان اولانلرك كيمي ايركن ، كيمي كج كيده ر ؛ هر كيدن نوبتني صاوار . مدت مسافرتك قصر ومدنده اهميت يوقدر . مسئله ؛ عالم بقاده اوغرانيلاجاق طور وحالتدر .

معصوم كيدنلر ؛ آرقاده بيراقديقلريني محزون ايدرلر اما غائلهٔ حساب وكتابدن مصون ونعم اخرويه ايله ابدي السرور اولورلر . بوجهت دوشونولورسه قلب ؛ متسلي اولمايه باشلار . وجناب حقك ادراكندن عاجز اولدوغمز حكم خفيه سنه عرض تسليميت ايده ر .

خداي متعال ؛ جمله مزه صبر جميل احسان ايله سين . تطويل مقاله محالم اولماديغندن بوقدر يازابيلديم

برادرم ! رجا ايده رم ؛ حكمت الهيه يي تأمل ايله آتش قلبي تسكين ايديكز .

---

[١] مألى : مقصود ه ايرمك ، علم سايه سنده در ؛ علم ايله دكيل .

الادب خير من الذهب - ٢

سعى

« احرث لدنياك كأنك تعيش ابداً ، واحرث لآخرتك كأنك تموت غداً - ح »

ترجمه سي : دنياك ايچون ابدي ياشاياجه ك كبي وآخرتك ايچون يارين اوله جكك كبي تدارك ده اول .

هم يارين ايچون موته حاضرلانماق ، هم ده هيچ اولميه جك كبي تحصيله چاليشماق ؛ بيربويوك قاعدهٔ حكمتدر ، كه سعادت حالك اساسي ؛ اونك حكمنه اتباعدن عبارتدر .

البته انسان دقيقه بدقيقه موته منتظر اولوبده ذخر آخرتي تدارك ده قصور ايتمه ر. لكن ؛ حياتنه حد تصور ايتديكي حالده بيركون آچ قالماق مخاطره سنه دوشمش اولور ؛ چونكه آدمه بير آن ئولومدن امان اولماديغي كبي ، حيات ايچون عمر طبيعي دخي بير حد معين دكيلدر . با خصوص ، كه انسان ؛ فنا بولور ؛ اما انسانيت ؛ دنيا دوردوقجه باقيدر.

بير كره دوشونه لم ! دنياده يكي دوغمش جوجوقدن عاجز بر شي وارميدر ؟ بيچاره ؛ بو محنتخانه يه بيك دورلو احتياج ، بيك دورلو استمداد ايله كلمش ؛ حال بوكه ايكي ضعيف قولندن باشقه لوازمني تدارك آلتي يوق ؛ هوا مرحمتسز ؛ برودت ورطوبتيله جانه قصد ايده ر . طوپراق ؛ خسيس ؛ لازم اولان جواهر اثماري سينهٔ حرصنده صاقلار . ينه بويله ايكن ، هر احتياجني استيفا

---

[١] مألى : ادب ، آلتوندن خيرليدر

الجنة تحت اقدام الامهات . [٢]

هراستعدادینی اظهاره موفق اولویور .

بو کامدار اولان اسباب ؛ هپ بیزدن اول کلنلرك ثمرهٔ عیرتی دکلمیدر ؟ اویله ایسه اسلافه اولان دین تشکریمزی اخلافه ایفا ایتمك لازم کلمه‌زمی ؟

حقیقت ! انسان فانی اولدوغی حالده ینه حیات ابدیه یه مظهر اولاجاق کبی چالیشمالیدر . یوقسه هرکس ؛ سعینی مدت حیاتی نسبتیله تحدید ایده‌رسه عمری دائمی اولان انسانیت فنا بولور .

دنیانك هرزمنده کیدیلسه مشقتسزجه نازونعمه مستغرق اولمش نیجه بك زاده‌لر کورولیور ؛ واونلرك حالنه باقیلنجه ، بختیار اولماق ؛ بختیاردوغماغه توقف ایده‌رمش ، یوللو حسرتلر حکیلیور !

باقالیم ؛ عجبا بو تحسرلر روامیدر ؟ اوناز ونعیمده کوردیکمز آدملر حاحه غبطه کشلردن اعلامیدر . ؟ البته دکیل ، چونکه ، انسان ایچون بخت دینیلن شیئك حقیقتی ، قدرتك ذهننه قوانه احسان ایتدیکی خاصه‌لردن ، بختیارلق ایسه او خاصه‌لرك حسن استعمالندن عبارتدر .

هیچ بیر ثروتی متصرف اولی کتم عدن مدبر اوکتیره‌مه‌مشدر .

دنیاده مال اطلاق اولونور نه وار ایسه اقدام ایله طوپلانیر ، سعی ایله وجوده کلیر . بو حالدن دولایی ، مضایقه یه ثمرهٔ عطالت ، ضرورته محصول سفاهت ، دینمك رواد‌ر .

[٢] مآلی : جنت ، آنالرك آیاقلری رضالری آلتنده‌در .

العلم کالنور یحصل منه السرور . [١]

یاباری ، سفاهت وعطالتك بو مشقتلریله برابر آرزویه دکر بر ذوقی اولسه !

عطالت ایچنده سفاهت ؛ مزارستانه قورولمش بر مجلس عشرت کبیدر ؛ او کا ملازمت ایدنلر جسمانی هر دورلو مضرتنه اوغرارلر ؛ فقط نشاطه بدل حزندن باشقه روحانی بر تأثیرینی بولامازلر . اوت ! عطالت ؛ موتك کوچوك قارداشی ، سفاهت ؛ حیاتك بویوك دشمنیدر .

عطالت ، انسانك وجودیه صاریلمش بر یلانه بکزه‌ر ، سفاهت ایسه او یلانك الوانده اولان زینت قبیلندندر . بویله بر قید ایچنده دورماقده وبویله بر زینتله اکلنمکده نه صفا تصور اولونه بیلسین !

بر عاطل ؛ داها شبابده اختیارلار ؛ چونکه ایشسز کچن زمانك دقیقه‌سی ؛ ساعتدن اوزوندر .

بر سفیه ؛ نه قدر یاشارسه داها عمر سه دویمادن دنیادن کیدر ، چونکه ، لهویات ایچنده کچن وقتك ساعتی دقیقه‌دن قیصه‌در .

[١] مآلی : علم ؛ نور کبیدر . اوندن مسرت حاصل اولور .

أَكْرِمِ النَّاسَ تُكْرَمْ - [٢]

بيز ؛ نجه ميراث يدى بيليرز ؛ كه اوزاقدن حالنه باقيلسه ، حظوظاته مستغرق ظن اولونور. حال بوكه او بيچاره ، بوتون عمرينى بير أكلنجه بولمايه حصر ايدرده ، ينه لذائذ عالمك بيريله خشنود اولاماز ! هر نه ذوق ايله مألوف اولماق ايستەسه قدحى ألنه آليرـ آلماز بورنى بوروشدورمايه باشلايان عياشلر كيبى ، دهامبدأ تلذذده كوكلى استكراهدن خالى دكيلدر .

امكسز أكلنجه ؛ طوزسز طعامه بكزەر

انسان ؛ كندى سعيله ياشامالیدر ، كه زمانك قيمتنى بيلسين ، حياتنك لذتنى دويسون .

بيز ، او آدمه ناصيل بختيارديرز ، كه هم هر كون عمر كذشته سنه تأسف ايدەر ، دورور ؛ هم ينه ايام حيات بيتمەز ، توكنمەز بير مدت مجازاة ايمش كيبى ، وقتى كچيرمەيه چاليشير ! سعينك پرورده سى اولان بير آدم ايسه ، هيچ أكلنجه آرامه يه محتاج اولماز؛ چونكه اكلنجه ده ايش بولونماز، اما (ايش) ده أكلنجه موجوددر . هله وقت كچيرمه يى اصلا دوشونمەز ؛ زيرا دريغ كه ، وقت كندى كندينه كچر كيدەر . بوقسه اونك كذرانى تسريعه چاليشماق ؛ بير عاقلك كارى دكيلدر .

« الله كاسبلرى سوەر . » شوسببله ، كه مخلوق ممتازى اولان

---

[٢] مألى : خلقه اكرام ايت ، كه اكرام كورەسك .

« اَنَاالظَّالِمُ اِنْ فَاتَنِي ظُلْمُ ظَالِمٍ » ـ ح .قدسى (١)

انسانك حياتى ، راحتى ، كسب ايله در .

شبه يوق ! آدم بير كون ألبته فوت اولور ؛ لكن دنيايه ئولمك ايچون كلمەمشدر . اكر ئولمك ايچون كلمش اولسه ايدى قضا ؛ هر كسى رحم مادردن مزارعدمه دوشوروردى .

شبه يوق ! انسان هر مذلته تحمل ايدەر ؛ لكن مذلت ايچون يارادلمامشدر ؛ اكر مذلت ايچون يارادلمش اولسايدى ، قوة فاطره ؛ عبث يره هيمره چاليشماق استعدادينى ويرمەزدى .

ديرلر كه ، « بو قيصه جق عمر ايچنده نه ياپيلابيلير ؟ » زمانى ابديته نسبت ايدرسه ك ، نه قدر اوزون اولسه ، لمحهٔ بصر كيبى قالير . آنجاق ، بيزم حالمزه قياس اولونونجه ، وقتمز ـ حسن استعمال اولونورسه ـ ياشاماق ايچون كافيدر . بوقدرجق بير مدت حيات ايچنده دركه ، ابناى جنسمزدن بير طاقيم اصحاب سعى ، عالم انسانيته ـ تاقيامت باقى اولاجاق ـ نيجه اثرلر يادكار ايتمشلردر .

« عيش ونوش ايله بوكون آكماعم فردايى
ساكا ايصمار لاديلرمى بويالان دنيايى »

قولنه اعتبار ايدەرميسك ؟ ياسن ، ياريى دوشونمەرسەك ، يارينسى كيم دوشونه جك ؟ طوتاليم ، دنيايى ساكا ايصمارلامادیلر ؛ سن كنديكى كيمه ايصمارلادك ، كه عمريكى عيش ونوش

---

[١] مألى : اكر بير ظالمه مستحق اولديغى عقوبتى ايمزسەم ظلم ايديجى اولورم .

« المغتاب والمستمع شريكان فى الاثم » ـ ح . [٢]

ايله كچيره‌جكسك ؟

اطرافمزه ، باقالم ؛ ذهنمزه مراجعت ايده‌لم ! مشهودا‌تمزده ، محفوظاتمزده هرنه بولورسه‌ق ، جمله‌سى يارينى دوشونسلرك آثاريدر . يالكز حال ايله مشغول اولان عمرلر ؛ هپ زمانلرك عمان غير متناهيسى ايچنده محواولوب كيتمشدر ؛ ينه‌ده محواولور ، كيده‌ر .

اكر ايسترسه‌ك ، كه بيركونك بيركونكدن اعلا اولسون ! بوكونك محصولندن يارينه بيرسرمايه نقل ايتمه‌يه چاليش ! ـ بوكونكى واريمى بولان بن دكلمى‌يم ؟ يارين يچون بولامايايم ! ديه‌جك قدر آفات عالمدن امين اولانلر ـ شرفيت انسانيه يرده قالير ـ حس مشترك آثاردن اولان احتياطده بيله‌فارغ‌جه‌دن دون بيرصافدل حيوان اولدوقلرينى اعتراف ايتمك لازم‌كلير .

مستقبلده‌كى حالى امنيت آلتنه آلماق ؛ ايكى قازانوب بيريمكله اولور .

« زمان آلتوندر . » ديرلر ؛ فقط اوده وقتك قيمتنى لا‌يقيله تقدير ايتمك دكلدر . بيردقيقه‌ده يوزبيك آلتون قازانيلا‌بيلير ؛ لكن ، ١٠٠ مليون آلتون ؛ انسانه بيردقيقه‌يى قازاند‌يرامار . حال بويله‌ايكن ، نه‌اعربدر ، كه وقتى غائب ايتمك ايچون يوزلرجه ، بيكلرجه آلتون صرف ايدنلرده بولونور ! . .

[٢] مآلى : غيبت ايدن وَغيبت ديكله‌ين كناهده اورتاقدر

«شر الناس من طال عمره وساء عمله» ـ ح . [١]

زمان ؛ سرمايهٔ معيشت . سعى ؛ منبع حياتدر ؛ آدم ؛ زمان سايه‌سنده كچينير . سعى ايله ياشار . بوحالده زمانى سعيه صرف ايتمه‌يوب‌ده معطل دورانلر ايچون طوپراغك آلتيله اوستنده نه‌فرق اولابيلير ؟

ابذال مساعيده قصور ايتمه ، كه اولمش ،
وابسته بوعالمده سكونك حركاته
موتى ياقيشير وارايسه راحت دوشكنده
اقدام وتحمل كرك ارباب حياته

بيزده قلندرانه بيراعتقاد واردر ، كه هرنه ياپارسه الله‌ياپار . امكلر ، سعيلر ؛ هپ بيهوده در ، ديرلر .

آمنا ! هرحال ايچون فاعل حقيقى ؛ جناب حقدر ؛ لكن بونكله سعيدن ال چكمك ؛ رزاق كريمى كنديسنه خدمتكار طن ايتمك قبيلندن اولور .

« ليس للانسان الا ماسعى . »

[١] مآلى : انسانلرك اك كوتوسى ؛ عمرى اوزون اولوب عملى فنا اولاندر .

«الفتنة نائمة لعن الله من ايقظها» ـ ح . [٢]

گوكدن مائده ايمك ؛ بير معجزه ايدى ، كچدى . بز ، اسبابنه تشبث ايتمه‌لى يز ، كه الله ده تأثيرينى خلق أيله‌سين .

اگر هر كس چاليشماقدن أل چكسه‌ايدى ، دنياده موتدن باشقه كيم قاليردى ؟

اگر هر كس أله كچنى تلف ايتسه‌يدى ، عالمك عدمدن نه فرقى بولونوردى ؟ يزده بيلير ، انسان بيرغائله‌سز كچن زمانلرينى دوشونور ، بيرده نتيجه‌سى معلوم اولان استقباله نظر ايده‌رسه بو «يالان دنيا» يى خواب وخيال نوعندن گورور . لكن بير كره ده اوزرينه ضرورت چوكمش بير (فلاكت) رده‌يه صورولسون . كه ، حيات ديديكمز ؛ نه دهشتلى بير حقيقت ايمش !

«خسيس ؛ ميراثجينك خزينه‌داريدر .»

ديمشلر . اويله‌در ! شوقدر وار ، كه تنبللرده عالمك ديلنجيسى ، سفيهلر ده شونك ، بونك ايرغاديدر ؛ دينيلسه بالان اولماز .

قدرتك وار ايسه ، حالكى دائما صفا ايله كچير ! فقط چاليش ، كه (استقبال) ده او (نشئه) نك خمارينى چكمه‌يه‌سك ! بوگون يارى آچ دورماق ؛ يارين نامرده محتاج اولمادن خيرليدر .

[١] مألى : فتنه ؛ اويقوده‌در ؛ اونى اوياندير انه الله تعالى لعنت ايتسين .

«الكاسب حبيب الله» ـ ح . [١]

دوشون ، كه اولاديكه بيراقاجاغك ميراث ؛ كچمشه تأسفدن عبارت اولماسين .

ممكن اولورسه ، بوتون عمركده ذوقكى ترك ايتمه ! آنجاق موجودينى اتلاف ايدوب ده عائله‌سنى آچ بيراقانلر ؛ ياورولرينى يين كديدن يك ده اهون شيلر دگيلدر . واقعا بو يولده اولان سوزلر ؛ تنبله تكليف خدمت ، وسفيهه حسن نصيحت گبى تعجيز نوعندن گنير ؛ فقط عقلى اولان ؛ شوندن احتراز ايتمه‌ليدر ، كه قول يريسه فعليات ؛ انسانى انتصاحه مجبور ايتمه‌سين :

آجى سوز ، ولكك سلسه‌سندن اهوندر .

طبيب يداوى والطبيب مريض — كمال

لغات : — فاروق [ع] حق وباطلى فرق ايتمكده مشار بالبنان اولان خليفه‌ٔ ثانى حضرت عمر (رضى الله عنه) ـ كتيبه [ع] عسكر بولوكى ، اوردودن آيريلمش طوبلو آلاى . ـ تدارك [ع] احضار . جمعى : تداركات . ـ مكيدت [ع] مكر ، حيله ايتمك § حيله ، خدعه ، دوباره . ، جمعى : مكائد ـ رفق [ع] ملايمت ، شدتسزلك . ـ اتعاب [ع] زحمت ، يورغونلق ويرمك . ـ فراغ [ع] استراحت . ـ طليعه [ع] دشمنك قوهٔ موجوده‌سى مقدارى وطرز حركاتى كشف ايچون ايلرى‌يه سوق اولونان اينجه قاراقول ديمكدر . ـ

(١) مألى : الله ؛ كاسبلرى سودر .

«يدالله على الجماعة» ـ ح .[٢]

سريه [ع] دشمن اوزرينه كوندريلن فرقهٔ قليله ، آزجه عسكر . ـ دانش [ف] بيليش ، علم . ـ وررش [ف] چاليشمه . ـ اضائه [ع] ضيادار قيلماق § ضيادار اولماق . ـ انام [ع] جمله مخلوقات § خلق . ـ خشونت [ع] سردلك ، قاتيلق ، درشتلك . ـ شيمه [ع] خوى ، خصلت . جمعى : شيم . ـ سامان [ع] طاقيم ، اسباب ، انتظام حال . ـ تشابه [ع] بيربيرينه بكزه‌مك . ـ جعلى [ع] ياپمه ، دوزمه ، ساخته . ـ استقراض [ع] اودونج پاره آلماق . ـ صاعقه [ع] ييلديرم . ـ سرشك [ف] كوزياشى . ـ مصون [ع] محفوظ ، صاقينيلمش . ـ ذخر [ع] وقت حاجت ايچون اتخاذ وحفظ اولونان شى . اكثريا معنوياتده قوللانيلير : اعمال صالحه ؛ انسانك ذخريدر . ـ استيفا [ع] آلماق ، تماماً آلماق . ـ دين [ع] بورج . جمعى : ديون . ـ نعيم [ع] جنت : دار النعيم § جناب حقك قوللرينه بخش ايتديكى نعمتلر : نعيم الٰهى § باعث رفاه وراحت اولان صفالى شيلر ، خوش ديرلكلر : نعيم دنيا . ـ نشاط [ع] فرح ، سرور ، سوينج . ـ شباب [ع] كنجلك . ـ لهو [و] فى الاصل انسانى مهم وفائده‌لى ايشندن آليقوياجاق شيله مشغول اولماق معناسنه‌در . بومناسبتله اويون اويناماق معناسنده قوللانيلمشدر . جمعى : لهويات = اويون ، جنك ، چغانه ، اكلنجه مقوله‌سى شيلر . ـ كاسب [ع] قازانيجى ،

(٢) مالى : جناب حقك الى ، يعنى تأييد وتوفيق جماعتله‌در .

«من لا يرحم لا يرحم» ـ ح .[١]

تجارتده واخذ واعطا ايله كچينن . ـ رحم [ع] نسوانده ودیشى حيوانده اولان دول ياتاغى § خصلق ، قرابت ، اخوت كبى وسائل قرابت . ـ لمحه [ع] شيمشكك بيردفعه چاقمه‌سى كبى كوزك بيردفعه چالوب آلمه باقيشى . لمحة البصر = كوزك بيردفعه باقيشى قدر ؛ پك آز . ـ موتى [ع] (ميت) ك جمعى : ئولولر . ـ خمار [ع] ايچكينك نشئه‌سى كچديكدن صوكرا عارض اولان باش آغريسى ، راحتسزلق ، سرسملك .

دينى ، حكمى سوزلر :

خلقك الك خيرسزى ؛ كنديسندن هركسك احتراز اوزره بولوندوغى آدمدر . ـ قادينلرك خيرليسى ؛ زوجنه محبت ايدوب دنيايه چوق اولاد كتيره‌نيدر . ـ تخم عطالتك محصولى ؛ سفالتدر . ـ ثمرهٔ ثروت ؛ شجرهٔ غيرتده بولونور . ـ تجربه ؛ كشاف حقائق وحلال وقايعدر ! الك بيويوك تجربه مكتبى ايسه تاريخدر . ـ تجربه درسى خاطردن چيقمار . ـ معرفت ؛ آلام تجاربى كورمه‌دن تجربه‌كاراولماقدر ، كه بوده تحصيل وعرفانله قابلدر . ـ حكيم حاذق ؛ مريضك دردينى تشخيص ايدن ومزاجنه كوره علاج ويرندر . ـ يانوب كول اولماق ؛

(١) مآلى : مرحمت ايتمه‌ين ؛ مرحمت كورمه‌ز .

«مَن بدأ بالسلام فهو اولى بالله ورسوله» —ح.[٢]

حسودڭ شانندندر! ــ قارایه آیاق باصان ؛ آرچوق اكمله‌یر.ــ قناعت ، یاكلیش تفسیر ایدیلیرسه تنبللكه آلت اولور . ــ دنیا ده‌هركس حقنه‌راضی اولسه هیچ منازعه‌یه محل اولماز . ــ امیت اولمایینجه سعی اولماز؛ سعی اولمایینجه ثروت اولماز؛ ثروت اولمایینجه سعادت اولماز . ــ نكته‌بین اولماق ایچون نقطه‌بین اولماق كركدر ! ــ ثروتك ئولومی ؛ اسرافدر . اسراف ؛ بیرمرض هائلدر ، كه اكثریا سفالتی انتاج ایده‌ر . ــ قماری ، صنعت ایدنلر؛ بیرنوع قطاع طریقدرلر ، كه همجنسلرینی مجمع ناس اولان شهرلرده صویارلر ! ! ــ قمار ؛ پك بویوك اخلاقسزلقدر ؛ چونكه اوكا مبتلا اولانلر ؛ باشقه‌لرینك فلاكتلریله دلشاد اولورلر ؛ بو ایسه وحشتدر ! ــ الله قورقوسی ؛ انسانك اك صادق بیررفیق نجاتیدر ! ــ ضعف بصری اولانلر ؛ رنك حقیقتی تمامیله كوره‌مه‌زلر . ــ امیدایله یاشایان كیمسه ؛ آجلقدن ئولمك تهلكه‌سنه معروضدر . ــ خیر ؛ سرمایه‌نك اجل واعلاسی ؛ احسان ؛ زراعتك أزكاسیدر . ــ سعی اصلاح ایتمه‌ین علم؛ عین ضلال ؛ سا كامنفعت بخش اولمایان مال ؛ شرووبالدر ! .ــ سرعت انتقام؛ اشخاص لئیمه‌نك عادتیدر ! ــ عاقل ؛ هركوردوكندن مستفید

(٢) مألی : ملاقی اولدوغی ذاته سلام ایله بدء ایدن ؛ الله ورسولنك دوستیدر .

«مامن صدقةٍ احب الی الله من قول الحق» — ح.[٢]

اولابیلیر . خطاسی معدود ومحدود اولان ؛ كامل صاییلیر . مؤمن اولمایان مؤتمن اولاماز . ــ بلاغت، خواصك نكسوب عوامك آكلادیغیدر . ــ سیئات ، انسانه نفس كمترینندن كلیر . ــ میان اصدقاده شرط الفت ؛ ترك كلفتدر . ــ عاقل ایله مكالمه دیمك اونك عقلنی موقتاً كندینه استعاره ایله‌مكدر . ــ امثلا ؛ ذكانی محوایده‌ر . ــ قانادی هوراوچاق درجه‌یه كلمه‌مش اولان قوشجغز اوچمایه قالقیشیرسه راست كلن بیرتیجی كدیك طعمه‌دندانی اولور .ــ خلیلك لقاسی ؛ خسته‌یه شفادر .ــ فاره ایله كدی بازیشیرجه ؛ بقالك دكانی خراب اولور . ــ مدنیت ؛ آسایشده كمالدر . ــ طوپال ایله كزن ؛ آقسامماق اوكره‌نیر . ــ عمل وعبادتله مأجور اولماق ؛ خلوص نیته متوقفدر . ــ عوام طاقیمی ئولودر ؛ اهل علم ؛ دیریدر . ــ انسان ؛ دیلی آلتنده صاقلیدر . ــ ادب ؛ آلتوندن خیرلیدر . ــ خلقه اكرام ایت . كه اكرام كوره‌سك . ــ حكمتك دوروشی ؛ قلم سایه‌سنده‌در . ــ بیرعمل كه اونده ریاوار در ؛ اونده نورمیمنت یوقدر . ــ قورقاقلق عاردر . یا عالم ، یامتعلم ، یامستمع اول . ــ ارباب آر ؛ آزه‌راضی اولماز ــ حسن آمیزش ؛ حسن خلق علامتیدر . ــ علم ادبدان ؛ علم ادیاندن مقدمدر .

(٢) مألی : الله عندنده صدقاتك اعظم واحبی انسانك سویله‌دیكی كلام حقدر .

«ماعال من اقتصد» [١]

ابوبكر : افضل اصحابدر . — عامی ؛ علمانك آغزلرندن اخذ ایدیکز . — قویو قازان ؛ دائما قویو ایچنده‌در . — ایقان آخرت ؛ نه بویوك سعادتدر . — ایقان حق ؛ ایمان كامله منوطدر . — حظوظ نفسانیه ؛ آلام وسفالتك والده‌سیدر . — ندامت ؛ فضائل انسانیه‌نك عهد شبابیدر — یأس وفتوره غلبه ایتمك ؛ متانت قلبه مالكیتی اثبات أیله‌مكدر . — فتور ، آثار فكریه‌دن دكیل ، حالات قلبیه‌دن منبعث برنوع ضعفدر . بناءً علیه انسان ، فكرینی احوال الیمه‌ده قلبه غالب ایتمه‌یه چالیشمالیدر . — اتحادسز ؛ نه قوۀ عمومیه‌ده ، نه‌ده افكار عامه‌ده بقاقابلدر . — استهزایی اعتیاد ایدن ؛ دائما انتظار ایتمه‌دیكی بلایایه كرفتار اولور . — هانكی خانه‌ده طاووق خروسدن زیاده شماته ایدرسه اوخانه‌نك نظامی مختلدر . — وظائف بشریه‌نك اقدمی ؛ همجنسنه أییلك ایتمكدر . — ترقی ایتمه‌نك احسن طریقی ؛ وظیفه‌سنی كوزلجه ایفا ایتمكدر . — متین آدم اوكادیرلر ، كه برچوق فلاكته ، مصائبه اوغرادیغی حالده‌ینه فتور كتیرمه‌یه‌رك مسلك صواب ومشروعده ثبات ایدر . — انسان ؛ باجمله مخلوقاتی زیربقۀ مرامنه آلمشدر . — مغرورانه ادعالرله اورتایه آتیلانلر ؛ اكثریا محجوب اولورلر . — كندی خطالریكزه دقتله باقیكز ، كه دیكرلرینك خطاسنه قارشی لطفكار اولابیله‌سیكز .

---

(١) مألی : اقتصاد ایدن ، یعنی معیشت وصرفیاتده حد اعتدالی اختیار ایدنلر ؛ فقیر ومحتاج اولمازلر .

ماقدر فی الرحم سیكون [١]

وطن شرقیسی

كولسون اولادیكه مشفق نظرك
سنده‌در روحمزك هپ دیلكی ؛
پادشاهك ، بوتون عثمانلیلرك
شوق سوداك ایله دولمش یوركی ؛
قدرتك مظهر فیض ازلی
أی وطن ! سنسین اودنیا كوزلی . . .
مؤبد اول ، معززاول !

رجائی زاده محمود اكرم بك (اعیان اعضاسندن)

والده واولاد

چوجوغك ایلك مربیه‌سی ؛ والده‌سیدر . اویله ایسه ، سلالۀ آتیه ؛ والده‌لرك أالنده‌در .

والده‌لرك وظیفه‌سی پك عالی اولوب ، مبدأی ایسه بشیكدر . بر والده ایچون اولادینی حسن محافظه ایله حسن تربیه‌دن مهم نه اولابیلیر ؟

مولودك عائله‌یه بخش ایتدیكی مسرتك دوامی یاشاماسنه ، یاشا.

---

(١) مألی : رحم مادرده تقدیر اولونان شی ؛ البته وجوده كلیر .

« ماحاك فى صدرك فدعه » ـ ح .(١)

معسى ايسه صحت ماديه ومعنويه سنه اعتنا ايديلمه سنه متوقفدر .

چوجوق اميددر . مملكتك ، منسوب اولدوغى قومك ، وَعلى العموم انسانيتك اميديدر ، كه بونلر چوجوق يوزندن تجدد ايدەر .

باخصوص ، بو عالمده عائلەنك حضور وسعادت بالى وَاميد استقبالى چوجوقدن عبارتدر ، كه بوكو رمسرورتى اونك وجو- دينه متوقف اولدوغى كبى بيركون ارلوبده شان ومفخرتى دخى اونك يوزندن حصوله كله جكدر .

چوجوغك وجدان وعرفانى عهد جوانيسنك قسم اولنده تشكل ايدەر . بو زمان ايسه يدى ياشنه قدر اوزانمدتدر . بناءً عليه وجدان ايله عرفانه ايديله جك خدمت دخى بو زمانه حصر ايديلمه- ليدر .

حب انسانيت وَحب معرفت تخملرينى اونك قلبنه بو زمانده أكمه ليدر ، كه كنديسيله برابر بويوبويه كوكلشسين .

بر والده ؛ چوجوغى كنديسى ارضاع ايتمك كركدر . امز- يرمك ؛ ايلك والدەلك حس طبيعى مادرانه ايله اجرا أيله ديكى بر فعل اولماسنه نظراً سماوى بر وظيفه ديمكدر .

رتبه ومنزلتى نه اولورسه اولسون بر قادينك أك بويوك شان

(١) مألى : وجدانكى تخريش وراحتسزايدن شيئى ترك ايت.

«ليس المؤمن بالذى يشبع وجاره جائع الى جنبه» ـ ح [١]

وشرفى ، چوجوغنى كنديسى أمزيروب كورتمكدر .

چوجوغنى أمزيرمكدن قاچينان والده ؛ اونك ايلك بوسه سندن ، ايلك تبسمندن محروم قالير . بو بر سعادتدر ، كه والده ؛ اوندن محروم قالماماليدر .

چوجوق بويوتمكدن ، چوجوغه أى باقمەدن ، چوجوغى كوروب كورمەمه آفتلردن ، كورونمەز مصيبتلردن صاقينماقدن زياده شا- يان دقت هيچ بر ايش تصور اولوناماز .

بو ايشده ، شفقت مادرانه كرى حكيليرسه اونى ؛ پاره ايله وصايا ايله يبانجى يه ايفا ايتديرمك قابل اولاماز .

دايه سى ، والده سى اولان مولود : نه بختياردر ؛ زيرا صحت ايله قوتدن وايەداردر .

چوجوغك أك تهلكەلى زمانى ؛ عمرينك بهاريدر . بو- جهتله بر چوجوق أك بويوك صيانته بو زمانده محتاجدر . چوجوغنه بالذات كنديسى باقار بر والده ؛ اوكا مادى ومعنوى خدمت ايتمش اولور .

ممكنميدر ، كه اجرتله طوتولمش بر دايه ده جناب حقك وا- لده لره احسان بويورمش اولدوغى حس شفقت وَمحبت مادرانه

(١) مألى : يانندەكى قومشو آچ ايكن ، أونده كمال راحتله قارنى دويوران ؛ مؤمن دكيلدر .

« ليس المؤمن الذى لا يأمن جاره بوائقه » ـ ح. [٢]

بولونابيلسين ده كيحه طاتلى اويقوسى سوه سوه فدا ايتسين . ويا دنى بيرياناز لاثمه سه تحميل أيله يه بيلسين ؟

چوجوقلرك تغذى ايده جكلرى شيلر ؛ حيات مستقبللرى ايچون أك مهم سببلردندر . قوتى ، صحتى تزايد ، وتناقص حياتى بوكا معلق اولاجغى بيلمه‌رك والده‌لر ياوروليلرينك غذالرينى اوكاكوره تدارك ايتمه‌ليدر ؛ زيرا هرمولود ؛ ئولمك ايچون دكيل ، ياشاماق ايچون دنيايه كلير ؛ اگر اويله اولمامش اولسه‌يدى ؛ قضا ؛ هركسى رحم مادردن مزار عدمه دوشوروزايدى .

بويوك آدم ؛ غداسنى أتمك ، أت ، سبزه وصوده بولدوغى كبى ؛ چوجوق ايچون درسوت ؛ بونلرك بدايدر . هله والده سوتى .

كونشك حرارت وضياسيله صفوت وجيادت پيدا ايتمش اولان هوا ، چوجوقلر ايچون محض شفادر . اونلرك قوت و صحتلرينى استحصال ايچون أك مؤثر سبب بودر .

قوشلرك ياورولرينه اولان سعى ؛ والده‌لر ايچون بر كوزل درسدر ، شايان عبرت بر نمونه‌در .

حيفا كه زمانمزده بو درس ، بوتون بوتون اونوتولمشدر .

والده‌لر ؛ اولادينى سينه‌لرندن دفع ايدوب يادألره تسليم ايد-

---

(٢) مألى : مؤمن دكيلدر ، او آدم ، كه قومشولرى اونك شرندن امين اولمايه .

« لعن الله من لعن والديه » ـ ح. [٢]

-يورلر . ياصوكرا او اولاددن نه‌ دكه نه بكلير ؟

أى كنج والده ! سن جكرپاره‌كه باقماقدن يوكسنديكك حالده اجرتلى بر دايه‌يه ناصيل اعتماد ايديورسك ؟ اجرت ؛ شفقتك يرينه قائم اولابيليرمى ؟ سنك اولاديكك استقبالى ؛ سنك بادئ مسرت ومفخرتك اولاحاق . دايه ايسه حال حاضرده سندن بش اون غروش قازاناجاقدر .

ايكيكزك ضررينى شويله مقايسه أيله ، كه معاذالله مولوده بر حال اولورسه سن ؛ ياشاديغك مدتجه بر سعادتدن مهجور وبر يأس واسفه محكوم اولاجاقسك ؛ دايه ايسه ، يالكز بش اون غروشدن محروم اولاجاقدر .

دايه قوللانماق ؛ مادى ومعنوى بر افتراق عدا اولونسه سزادر .

اكر بر دايه‌يه لزوم ضرورى وارايسه اونى پك جدى بر دقت ايله انتخاب ايتمه‌لى ونوزادى اونك أله تسليمدن صوكرا يانده بولونماقدن اجتناب ايتمه‌ميدر .

دايه ؛ اونك بر حايلى نشيكى وبر آلت غداسى اولمالى ؛ والده ايسه اونى اويانيق بولوندوقجه آغوش شفقتنه آلمالدر .

بو ؛ والده ايچون بر لازمهٔ شفقت ومولود ايچون سبب حقيقئ محبتدر .

---

[٢] مألى : آناسنه ، باباسنه لعنت ايدنلره الله لعنت أيله‌سين .

كن فى الدنيا كانك غريب او عابر سبيل - ح. [۲]

بيروقت - اجرتلى دايه‌لر اللرنده دكيل - شفقتلى والده‌لرك آغوش محبت وتربيتنده پرورش بولان چوجوقلردركه بالآخره، نام وشانلريله جهانى حيران ومفتون ايده‌جك بيرر كامل انسان اولمشلردر.

مشاهيردن بيريك شو بيوك سوزينى خاطرده طوتك:

« اولادك مكتب ابتدائيسى، والده‌لرك قوجاغيدر. »

منتظمه قالرسه بر وطن ايچون يتيشه‌جك رجال دولتك أك مهم واسطه‌لرى؛ اولا والده، ثانياً والده، ثالثاً ينه والده‌در.

بيرنجى والده؛ والدهٔ مرضعه‌در، كه اولادينى امزيرير.

ايكنجى والده؛ والدهٔ مشفقه‌در، كه اولادينى آغوش محبتنده هرتورلو مخاطرات ملحوظه‌دن صيانت ايده‌ر. اوچنجى والده؛ والدهٔ مربيه‌در، كه اولادينى استقبال ايچون اسار ايده‌جك صورتده تربيه ايده‌ر.

عجبا دنياده والده‌دن بيوك وسبب رفعت دارين اولاجق نه واردر؟ چونكه:

جنت والده‌لرك آياغى آلتنده‌در.

ابوالضيا توفيق بك - مبعوثاندن

آشاغى‌يه درج ايديلن ايكى حديث شريفى باخاصه دقت وعبرت كوزيله

[۲] مألى: دنياده غريب وياخود كچيجى بيريولجى كبى اول.

«كما تكونوا يولى عليكم - ح.» [۲]

اوقومالرينى بوتون دينى قارداشلريمه خالصانه، برادرانه اخطار ايده‌ريم:

« لاتزال هذه الامة تحت يدالله مالم يمال قراؤها امراءها ومالم يزك صلحاؤها فجارها ومالم يهن خيارها اشرارها فاذاهم فعلوا ذلك رفع الله يده عنهم ثم سلط عليهم جبابرتهم يسومونهم سوء العذاب ثم ضربهم الله بالفاقة والفقر.» [صدق رسول الله (صلعم)]

ترجمه‌سى: بو امت - علماسى؛ امراسنه مماشاة ومداراة، وصلحاسى؛ فسقه‌سنى تزكيه (: حقلرنده حسن شهادت)، وكوتولرى؛ اييلرينه حقارت ايتمه‌ديكجه - حمايهٔ الهيه‌ده‌در. بونلرى ياپديقلرنده، جناب حق، حمايه‌سنى اونلردن آلير؛ صوكراده اوزرلرينه جبار (جوركار)لرينى مسلط ايده‌ر. او ظالملر؛ اونلره تكاليف شاقه‌ده بولونورلر. بعده جناب حق، اونلره فقر-

[۲] مألى: ولى الامريكز؛ اولدوغكز حاله كوره اولور.

لتفتحن القسطنطينيه ولنعم الامير اميرها ولنعم الجيش

ذلك الجيش - ح .» [١]

وضرورتی مستولی قیلار . .

« يوشك ان يتداعى عليكم الامم من كل افق كما تدا-
عى الاكلة على قصعتها قلنا يا رسول الله امن قلة بنا يو-
مئذ قال لا انتم يومئذ كثير ولكنكم غثاء كغثاء السيل
تنزع المهابة من قلوب عدوكم ويجعل فى قلوبكم الوهن
قالوا وما الوهن قال حب الحياة وكراهية الموت .»

ترجمه‌سی : امم اعدانك ، هر طرفدن سیزك اوزریکزه ، بیر بیرینی چاغیراراق - آکللرك طعام صحننه کلمه‌لری کبی - اوشو-

[١] مآلی : البته قسطنطینیه فتح اولونور . اونك امیری ؛ نه کوزل امیردر . جیشی داخی امیری کبی ممدوحدر .

«كل معروف صدقة - ح .» [٢]

شمه‌لری قریبدر . (اصحاب آغزندن) : بیزدیدیك ، که : یار-سول الله ! بو حال ، بیزم او کونکی کون قاتمزدن می نشأت ایده‌ر ؟ بویوردیلر ، که : خیر ، او کون کثرتلیسکز ، لکن ، سیلاب ایله کلن چورچوب کبیسکز . اعداکزك قلبلرندن مهابتکز نزع اولونور ، و قلبلریکزه وهن قونولور . اصحاب ، دیدیلر ، که وهن نه‌در ؟ بویوردیلر ، که : حیاتی سومك وموتی کریه کورمکدر .

⸻

وطن

عقل ؛ (مربع باشقه ؛ مثلث باشقه) ، قضیه‌سنك حقیقته نه قوتده حکم ایله‌یورسه ، وجدانده ؛ (وطن باشقه‌در ، خارج وطن باشقه) ، سوزینك صحتنه او قوتده اعتماد ایدییور .

شیرخوارلر بشیکنی ، چوجوقلر اکندیکی یری ، کنجلر معیشتکاهنی ، اختیارلر کوشهٔ فراغنی ، اولاد والده‌سنی ، پدر عائله‌سنی نه تورلو حسیات ایله سوه‌رسه انسانده وطنی او تورلو حسیات ایله سوه‌ر .

بو حسیات ایسه ، صرف سببسز بر میل طبیعدن عبارت دکلدر .

انسان ؛ وطنی سوه‌ر ؛ چونکه مواهب قدرتك اك عزیزی اولان حیات ؛ هوای وطنی تنفسله باشلار .

انسان ؛ وطنی سوه‌ر ؛ چونکه عطایای طبیعتك اك رونقلیسی اولان نظر ؛ لمحهٔ افتتاحنده خاك وطنه تعلق ایده‌ر .

انسان ؛ وطنی سوه‌ر ؛ چونکه مادهٔ وجودی وطنك بر-

[٢] مآلی : هر ایلك ؛ صدقه‌در .

جزئيدر .

انسان ؛ وطنى سوەر ؛ چونكه اطرافه باقديقجه ، هر كو- شەسندە عمر كذشتەسنك بريادحزينى تحجرايتمش كبى كورەر .

انسان ؛ وطنى سوەر ؛ چونكه حريتى ،راحتى ،حقى ،منفعتى وطن سايەسندە قائمدر .

انسان ؛ وطنى سوەر ؛ چونكه سبب وجودى اولان اجدا- دينك مقبرۀ سكونى ونتيجۀ حياتى اولاجاق اولاديـنك جلوەكاه ظهورى وطندر ،

انسان ؛ وطنى سوەر ، چونكه ابناى وطن آراسندە اشتراك لسان ، وَاتحادمنفعت ، وَكثرت موانسـت جهتيله بر قرابت قلب واخوت افكار حاصل اولمشدر . اوسايەدە بر آدمه دنيـايه نسبت وطن ، اوتوردوغى شهره نسبت كندى خانەسى حكمندە كورو- نور .

انسـان ؛ وطنى سـوەر ؛ چونكه وطننده مـوجـود اولان حاكميتك برجزئنه تصرف حقيقى ايله متصرفدر .

انسان . وطنى سوەر ؛ چونكه وطن ، اويله بر عالمك شمشيرى ، ويا بر كاتبك قلميله چيزيلن موهوم خطلردن عبارت دكل ، ملت ، حريت ، منفعت ، اخـوت ، تصرف ، حاكميت ، اجدادە حرمت ، عائلەيه محبت ، يادشباب كبى ، بر چوق حسيات علويەنك اجتماعندن

[١] مآلى : هر بر اذيت ويرن آدم ناردەدر .

حاصل اولمش بر فكر مقدسدر .

بوندن دولاييدركه ، تاريخ انسانيتك هانكى صحيفەسنه عطف نكاه اولونسـه ، هر زمانده ، هر ملتده ظهـور ايدن افكار علميه واخلاق فاضله اصحابنك جملەسى وطن محبتنى امـور دنيـويەنك كافەسنه مرجح طوتمش وپك چوغى وطن يولنه فداى جان ايتمش كورولور .

بوندن دولاييـدر كه هر دينده ، هر ملتده ، هر تربيـەدە ، هر مدنيتده ، حب وطن ؛ أك بويوك فضيلتلردن . أك مقدس وظيفه- لردندر .

. . . .

مرحوم كمال بك

كليبولى

[تصوير غروب]

تختكاه سلطنتك آقدكيزه قارشى اغيارە سد ولونمش بر باب آهنينى ديمكلمەيه شايان اولان قلعۀ سلطانيـه بوغازندن كيريلير ، وبر ساعت قدر داها برى كليبرسه ، قدرتدن نمونۀ لطافت اولماق ايچون ياپيلمش بر حوض بهشتى كورولور .

انسان ؛ بر قاچ كون اودرياى صفانك كنارندە تماشاى طبيعت

[٢] مآلى : باغلادە صوكرا توكل ايت .

«قل آمنت بالله ثم استقم» – ح. [١]

ایتمه‌لیدر ، که خزینهٔ بدایعنك ابدالنده فیاض قدرتك نه کریم
اولدوغنه ذهنده بر مطالعه حاصل ایده بیلسین .

اکثر کونلرده – وقتا که آقشام تقرب ایدر ؛ بادشمال ایله
هوای جنوبی ، بربرینك آغوش وفاسندن قوپاراق ، هر بیری
دنیانك بر کوشه‌سنه غروب ایله مملکتك اك عاشقانه بر سیرانکاهی
اولان اوزمین بی‌مثالی موعد وصال ایله‌مش ایکی نازنین کبی ، معا-
نقه‌یه باشلارلر . اوقدر آهسته حرکت ایدرلر ، که تنفسلری
بربرینك کل جمالنی صولدورور ؛ وصدای پالری اغیاره افشای
راز ایدر اندیشه‌سنده‌درلر ، ظن اولونور .

بادشماله جلوه‌کاه اولان صولرك امواجی اوقدر کوچولور ،
وشمسك ضیاسی اوقدر پاره پاره داغیلیر ، که زمینه بربراق
آیینه فرش ایدیلمش دینیله‌بیلیر . بو یراز کذرکاهی اولان یرلرك
بعض کره اوته‌سنه ، بریسنه لودوس دوقونور ، یوللر آچار ، که
سر و سیمیندن فرق اولونماز . لودوس اوغراغی اولان طرفلرك
بعض وقت اوته‌سندن ، بریسندن پویراز کچر ، شکللر حاصل ایدر ،
که هواده بیرابر پاره‌له‌نه‌رك ، دکیزه دوکولمش قیاس ایدیلیر .

خورشید منور ، عظمت و سلطنتیله آفاقه جواهر فشان او-

[١] مآلی : الله‌ه ایمان ایتدیم ؛ دیدیکدن صوکرا آرتیق استقا-
مت ایت .

«المرء مع من احب» – ح. [١]

لاداق ، افقك منتهاسنه کلینجه ، آتیلمش پاموق شکلنده اطراف
مغربی دولاشان ، اوفاق اوفاق بولوتلرك حاصل ایتدیکی نوره
غرق اولمش رنکلر ، نه قوس قزحده ، نه رنکین الماسده ، نه از-
هار بیعیده ، نه مرغان هندیده کورولمك واردر .

بر طرفی غایت آچیق بنفشه ، و بر طرفی غایت قویو آلو (آلاو)
رنکنه غرق اولمش ؛ ویاخود بر جهتی آتشین آلدن باشلایه‌راق ،
و طبقه طبقه پنبه و ترنجی و قاوون ایچی رنکلریلك قیرق ، اللی درجه
قویولغندن آچیقلغنه ، و آچیقلغندن قویولغنه انتقال ایده‌رك ،
نهایت قاناریه صاریسنده قرار ویرمش ؛ ویاخود دنیاده نه قدر پار-
لاق رنك وارسه – آچیقلقده ، قویولقده قابل اولدوقلری در-
جاتك هیچ بری خارجده قالماماق اوزره – عمومی جمع ایتمش ؛
بیك تورلو ملون بولوتلر ، دقیقه دقیقه رنکلرینی بر لطافتدن بر بد-
یعه‌یه تحویل ایده‌رك ، آهسته ، آهسته آفاقی سیر ایتمه‌یه باشلارلر .
بر صورتده ، که یالکز دکیزده دکل ، داغلرده بیله شکلیله ، لونیله
عکسلری مشاهده اولونور . بو عکسلری ایسه ، دائما بربرینه
انعطاف ایده‌رك – غالبا – بادشمال ایله بادجنوبك خفت و غلظتجه
اولان تفاوتی داخی هواده طبقات و طبقاتده بالطبع آیینه‌لکه استعداد
حاصل ایله‌دیکندن ، سطح مادن اوج هوایه قدر دائما تغیرده ،
دائما تلونده بر نور عالمی حاصل اولور ، که تصویرینه دکل ، تصو-
رینه بیله امکان یوقدر .

[١] مآلی : انسان ؛ سودیکیله برابردر .

«طلب الحلال واجب على كل مسلمٍ» - ح . [۱]

زمان اولور، که دریایه بر بولوتك لونی عکس ایدر؛ بر ماهر رسام طائلی صاری اوزرینه موج موج پارلاق پنبه چهره‌لی بر کوزلك یاناقلرینی تصویر ایتمك ایستسه‌ده بر آینهٔ بلور اوزرینه، شبابك طراوتی و حسنك نورانیتیله ممتزج بر طاقم آتشین الوان آزمش اولسه، ینه بو انعطافك لطافتنه یا مشابه اولابیلیر، یا اولاماز.

غروبدن صوکرا، یا اولور هوا اینه او حالده راکد قالیر، مهتابه‌ده تصادف اولونماز. نظرلر خواب سحری کبی، لطیف و روح آور بر طامت سکوته دالار. وجودلر جامه‌خواب نوبهاری کبی خفیف و جانپرور بر سترهٔ آرام ایچنه دوشر. کاه اولور، هوا راکده قالمناغله برابر، آیك بدر اولدوغی زمانلره تصادف اولونور؛ سر و سیمینه باقیلسه، صانیلیر که شعله‌دن مخلوق بر پری دریایه گیرمش، نازان نازان شناورلك ایدییور؛ او شناورلك ایتدیکجه وجودندن کلدیکی یرلره دوغرو نور آقوب، گیدییور!

کاه اولور، روزکارلردن بیری غلبه ایتمکله برابر مهتابه‌ده تصادف اولونماز. عمان ظلام ایچنده نظردن نهان اولاراق، سیر و سفر ایدن کمیلرك صاغنده‌کی صولنده‌کی قندیللردن، اوته‌یه بری‌یه آللی، یشیللی مهتاب آقارمش کبی حاصل اولان تماشالر داماد ابراهیم پاشا چراغانلرینه خنده‌زنان اولور.

§

[۱] مآلی: رزق حلالی طلب ایتمك، هر مسلم مکلف اوزرینه واجبدر.

«شرارکم عزابکم» - ح . [۲]

آقشاملرینك بو لطافتی صباحلرینك روحانیتنه نسبت اولونه‌نه آرالرنده - اویقوسزلقدن جمالی رنك ملال بورومش، وجامه‌خواب برینه سیه گیسولرینه بورونمش ده، هنوز اویقویه وارمش، بر اسمر کوزلیله صیرما صاچلرینی بوینك اوسته داغیتمش، آچیلمش و غایت خفیف بر سحاب ایله مستور اولان نور سحر کبی، کوکسنی بر ایجه تل کرملکله ستر ایتمش ده. هـ‌ورمانی کوزلرینی اویقودن آچمش صاف چهره‌لی بر دلبر قدر - فرق بولونور.

اویله صباح، که استیلا ایتدیکی یرلره بر نظر حکیم ایله باقیلسه، داغلری، طاشلری، قطره‌لری، دره‌لری بر لسان حال اولمش، صانع قدرتك الطاف عظمت و اعجاز کمالنه حمد و ثناده کورونور.

براق هوالی کیجه‌لری واردر، که آیك اون دوردونجی کیجه‌سنی آکدیریر؛ عادتا کونشك عکسی دکیزده سر و سیمین حاصل ایدر.

موقعك بدایعی لکن مشهوداته منحصر دکیل! بر کره‌ده تاریخی تصور اولونورسه بر ایکی صال ایله آناطولیدن قارشی‌یه کچن و آوروپا وزرنده‌کی بونجه موفقیتلریمزك فتحهٔ ظهوری اولان اوقیرق آللی عثمانلی قهرمانی خاطره کلیر؛ اقبال ملتك بدء عظمتی داغده، صحراده، تحجر و هواده، دریاده تمثل ایتمش کبی کورونور.

[۲] مآلی: امت اسلامك بدبخت اشراری، اهل ایتمه‌یلریدر.

«السواك مطهرة للفم مرضاة للرب

ومجلاة للبصر – ح .»[١]

كويا ، كه اوشفقلر ؛ شمشير همتلرينك آقا قكيراولان شعشعهٔ نظر رباسندن يادكاراولمشدر . كويا ، كه اوسروسيمينلر نائل اولدوقلرى مظفريتده مسلك اهتدالرى اولان نورانى منهاج توفيقدن نشان قالمشدر .

حيف ! بودرياى لطافتك اطرافنده بولونان اوچ قصبه ايله بيرقاچ كويك شيمديكى حالى . قدرت خالقله عجز بشرك نسبتنى كوسترمك ايچون ياپيلمش كبيدر .

فقروضرورت واضطراب ومذلت ، هر كوينك ، وبلكه هرأوينك طوپراق ديوارلرنده وچوروك تخته لرنده يكى مزارلره و اسكى تابوتلره ياقيشاجاق قدر هائل وسياهه مائل بيركيرلى رنك ايله تصوير اولونمش كبيدر .

كويا ، كه آثار مدنيت . اسكى رونق واقبالنك فناسنه تحسرله ماتم اثوابنه بورونمشدر . . . .

. . . .

مرحوم : كمال بك .

[١] مآلى : مسواك ، همه آغزى وديشلرى تميزلر ، هم ده حقك رضاسنى وانسانك جلاى بصرينى موجب اولور ،

سافروا تصحوا وترزقوا – ح . (٢)

«نشئهٔ معصومانه»

هله شو معصومك نشئه سنه باق ! . شو تيپى عالمنى ، شوقورقونج ويرطينه يى ده كنديسنه بازيچهٔ خيال ايتمش . ياغاز صوثوق شيلر ، نظرنده كوى قاردكيلده يسمن چيچكيدر ، كه ملائكه سيما ، أتك أتك زمينه سرپييورلر ! هواده ، وچارقوشلرى قاپاجاق كيبى كوپوكلر ايچنده قاباران شو امواج خروشانى . سير ايتديكجه شوقندن أللرينى ، قوللرينى اوينا تييور . روح لطيفى ، عوالم علويه ايله ادامهٔ مناسبت ايده ركن قوهٔ فكر ونظرى . حالا پيش نكاهنده كى جسم شفافك اوته طرفنه كچمكدن عاجز ! . . شو دقيقه ده كيم بيلير نه قدر صبى بيكناهك . . نه قدر يتيم بيكسلك أللرينى ، آياقلرينى دوكدوران – كيم بيلير ، نه قدر عايل درمانده نك . . نه قدر پيرناتوانك اضطراب وآلامنى تزييد وتشديد ايدن – كيم بيلير نه قدر غريب خانه بردوشك . نه قدر فقير بى طهيرك حالنى پريشان أيله ين ، كيم بيلير نه قدر بيكلرجه نفوسك اسباب هلاكنى حاضرلايان شو دهشتلى حالك نه اولدوغندن بى خبر ! شيمدى شو نخره لرى آچيورسه م تأثير برداىله وجودنده بر اضطراب شديد حس ايديجه يه قدر اوندن ده ممنون اولاجاق ! . . شيمدى قولندن طوتوب ده باغچه ده كى قار يينتيسنك ايچنه بيراقيورسه م كندينى أك بويوك بير املنه نائل اولمش قدر بختيار صاياجاق ! . .

(٢) مآلى : سفروسياحت ايديكز ، كه صحت ورزقكزده وسعت بولاسكز .

رهانُ الخَيلِ طِلْقٌ – ح . (١)

نه غریب شی ! . . شیمدی بر قاراباتاغك دكیزه دالدیغنی كورور ؛ سونجندن هایقیرمه یه باشلار . بیلمه‌ز ، كه او حیوانك بو حركتی ، أكلنجه ایچون دكیل ، كندیسندن داها صربسز بر دیكر حیوانی اكل و بلع ایچوندر ! دوشونمه‌ر ، كه بر قوینك بر ضعیفی دائما مغلوب و محكوم ایتمه‌سی ، بو عالم كون و فسادك أك حزن انكیز .. أك یأس بخش اولان قواعد جاریه‌سندندر ! هله هیچ خاطرینه كتیرمه‌ر ، كه ، كندیسندن ایكی سنه داها اول دنیایه كلمش دیكر بر حریصی ؛ ایسته‌دیكی حالده بونك او بوڭجاقلرینی جبراً ألندن آلیر .. ایسترسه یاڭاغنه بر ده شامار وورور ! . .

شیمدی بر قاییغك كچدیكنی كورور ؛ بشوشانه چیرپینیر . كندیسنك ده او قاییق ایچنده بولونماسنه آرزو كوستریر . ادراك ایده‌مز ، كه او ، بر بالیقجیدر .. او مشقتی ، حظ و تنزه ایچون دكل ، فقر و احتیاج كبی بر سائقهٔ آرامسوز ایله اختیار ایتمش .. كلبه‌سنده أتمكسزه كوموسز قدومنه منتظر اولان عائله‌سنه كفاف نفس تدارك ایچون چیقمش .. احتمال كه او كاده موفق اولامادیغندن یأس و فتور قوتی كسمش ، او حال ایله صوڭوق كوكلرینه قدر ایشله‌مش ایدی !..

اتحاد و تعاون

جهد ایله معمور اولور ، ملك خراب آبادیمز ؛
لطف ایله شادان اولور ، البت دل ناشادیمز ؛

(١) مآلی : آتلری مسابقه ایتدیرمك حلالدر .

«رأسُ الحِكْمَةِ مَخافةُ اللهِ – ح . »(٢)

صاحب وجدان اولانلردندر استمدادیمز ؛
فی سبیل الله خدمت ایله‌مك معتادیمز ؛
دهر ایچنده خیر ایله تذكیر اولونسون یادیمز ؛
راه حقده رهنمامز ؛ حضرت ناموسدر ؛
كوكلمزده غیرت و همت ؛ بر اوقیانوسدر ؛
قلبمز امید استقبال ایله مرصوصدر ؛
بز او قومك اوغلیز ، كه شان ؛ بزه مخصوصدر ؛
أردكیلدر كیم استقبال ایچون مأیوسدر .
شمس مشروطیتك عشاقی‌یز بز هر زمان ؛
طب أركلشنسرای روحمز ، حب وطن ؛
شاهد حریت اولدوقجه نكهبان جهان ؛
بز فدای جان ایچون آماده‌یز بی امتنان ؛
وار سه عصرك شبهه‌سی ایتسین بزی بر امتحان .
ظلمت جهل و عطالتدر ، عدو جانمز
نور عرفان و عدالتدر ، كوزل سلطانمز ؛
أكریلك بیلمه‌ز ، أكیلمه‌ز ، جبههٔ پرشانمز
دوغرولق ، خدمت ، حقیقت دینمز ایمانمز ؛
بویله فرمان ایلیور شاهنشه وجدانمز ،
اتحادمات ، البت بر امین شهراهدر ؛

(٢) مآلی : حكمتك باشی : اللهدن قورقماقدر .

الدال على الخير كفاعله ـ ح . (١)

حس علویٔ تعاون ؛ فیض امر اللّٰهدر ؛
اختلاف وتفرقه ؛ دوزخنما بیرچاهدر ؛
اندلس، ایران، بیزانس، فاس، له، بوکا آگاهدر ؛
کیم بونی درك أیلهمهزسه صوك سوزی: ایواهدر.
بیر شرف ویر ، مرد ایسهك ، أرغنانك سانجاغنه ؛
بیر ویرن ، بیك احتصاد أیلهر ، وطن طوپراغنه ؛
حق ازلدن فیضی صاچمش اونك گل باغنه ؛
گنظرلر دکمهسین باصمش جوانلق چاغنه ؛
داغنه غم کیرمهسین ، زهر آقماسین ایرماغنه ،
أر اولان ، فرویرمهلی چشمان مشروطیته ،
مرد اولان دردایستهمهز گلسین وجودملته ،
آرماغانلر رایکان ایت شاهد حریته .
دستگیر اول ، دستگیر حق اولان جمعیته :
نامی زرین خطله یازدیر انسانیته .

[جودتی بك]

قابینهیی تشکیله مأموراً روماسفارتندن درسعادته چاغریلان صدرلاحق ابراهیم حقی پاشانك سرکهجی ایستاسیونه حین موا-

(١) مآلی: بیرخیرك اجراسنه دلالت ایدن ، اجرده وخیرده اوفعلك فاعلی کبیدر .

«ان حسن العهد من الایمان ـ ح . »(٢)

صلتلرنده دارالفنون طلبهسی نامنه مکتب حقوق مداوملرندن شاعر-
گزیده بیان جودتی بك طرفندن بیان خوش آمدییی متضمن قرائت اولونان :

نطق

« مکتب عرفان وطنك فاضل وَمحترم معامی .

مادر اصیل وطن ، سیزك کبی أك قیمتدار اولادندن داها پك چوق زمان جدا قالامازدی. بوکون، شرف ورودیکزی تبریکه شتاب ایتمك ایستهین عموم عثمانایلره ترجمان اولابیلمك ایچون أك صمیمی سسمزله سیزه خطاب ایدییورز : صفا کلدیکز ! أی دوشونن وَایلدکی دوشونن بیرصنف منور ملت ، داها فردای انقلابده بوتون عطش اعتلاسیله امور مصلحهٔ ادارهیی پر امید- ومطمئن سیزك امین أللریکزه تودیع ایتمهیی أك کزین بیرحق طانیمش وسراج [شمسپارهٔ] دهاکزدن استنارهٔ عرفان ایچون سیزه، پك- محتاج اولدوغنی سیزه قوشمشیدی .

پك آز دوام ایدن بو در آغوشیٔ صمیمی دقیقهلرنده سیزه منسو- بیتله مفتخر دارالفنون ، شرف اقتدار وفضیلتکزدن کندیسنه دهدائما بیرحصهٔ شان ونشاط آییریر وَصبرسزلقله عایهٔ اقبالنه دوغرو

(٢) مآلی : سوزنده دورماق . عهدینی حسن صورتله ایفایه چالیشماق ، ایماندندر .

ان المؤمن يجاهد بسيفه وبلسانه ـ ح . (١)

پرهیجان وافتخارنگه اندار اولوردی . جوهر حقیقت ، اعصار ازلیه وابدیه نك ناقابل انكساف بیر كونشی ، ناقابل زوال بیر نوری اولدوغچه سحائب یكرورهٔ حوادث ؛ اونك قانون رصین ومتینی هیچ بیر زمان دكیشدیره مه ز .

كعبة الله عدالت . مطاف محبان حقیقت اولدوغچه انظار امت ، نواصیٔ عالیه یه چه وریلیر وحق جمیل مات . بلاتردد . اونك ، صدر معلای اشتیاقنه آتیلیر .

بوكون ، آرتیق مؤبداً كذران اولان مشئوم زمانلرك غلغلات اضطراب آورینی ترنم ایتمك ایسته میورز .

خیر . سیزه عشق ترقی وتمدنله لبریز امید بوتون بیر قلب ملتك پاك سلاملرینی ، احترامرینی تقدیم ایتمك ایسته یورز . بو عثمانلی سلاملرینك معكس علویٔ اخوتی اولان وجدان بیاضكزك ، بیز دارالفنونایلر ، ازلی آشنالری یز . بو مونس سلاملرده نه قدر آرزولر ، نه قدر امیدلر ! بو صمیمی سلاملرده نه قدر احتیاجلر ، نه قدر تحسرلر ! بو قارداش سلاملرنده پك اوزاق ماضیلرك صحائف احتشامنه علاوه اولونمایه آماده نه قدر ككیش بیاض یاپراقلر ، نه قدر پاكیزه صحیفه لر وار .

بو جدی وشوقاشوق سلاملرك سیزه در عهده ایتدیردیكی وظائف مقدسه ، بیلیرز . كه پك چوق وپك كوچدر .

فقط مات طهیریكز . مبعوثان ظهیریكز وروضهٔ بهار افزود ملتدن اقتطاف ازهار معالی ایدن دارالفنونده ظهیریكز اولدوغچه

---

(١) مألی : مؤمن . قلیجیله . لسانیله مجاهده ایدندر .

«اجتنبوا الوجوه لاتضربوها ـ ح . »[١]

تاریخ عثمانی ؛ آك مفخم فصول فضل واجتهادنده سیزه بیر موقع شانزو شرف تخصیص ایده جك ووطنك او تاریخی اولادینی بوكون تبریك ایتمكله بختیار اولان بیز كوچوك مكتب رفیقلریكزده شكرانزو محمدتله دولو قلبلرندن طاشان طوفان تبریكی سیزه ایصال ایچون یكزبان مسارعت اولاجاقلردر .

انكین ومتلاطم بیر عمانك كورولده ین صرصری امانی ، كوكره ین امواج بی پایانی آراسنده چالقانان بیر كمینك بوتون افرادی . بی آرام وپرخلجان ناصیل قایدانلرینه حصر امید ایده رلر . ناصیل اونك نظرلرنده چارهٔ خلاص تحری ایده رلرسه . ملت . ایشته بوكون سیزه قارشی عین وضعیتده سیزدن تسلی ونجات ایسته ین نظرلرینی دیكمش سلاملرینی ، تبریكلرینی ایثار ایدییور .

محترم استاد ! سیز بو ملی آرماغانلری قبول ایدیكز . الله ، یاردیمجیكز ، ملت ؛ معینكز ؛ عدالت رهنماكز اولسون »

« خیارکم من تعلم القرآن وعلمه — ح . » [۱]

— موت —

السلام أی موت، أی منجیٔ سماوی ! سن . باکا هیچ برزمان اومخوف و مصیبت انکیز چهره‌کله کورونمه‌زسك ؛ مدید برزماندن بری ساکا اسناد اولونان دهشت وخشیته بن اصلا قائل اولامام . بازوی مقاومتسوزك ، دست پرورك بنم نظرمده برسیف مخربی حامل دکیلدر . ناصیه‌کده ظلمدن هیچ برنشانه ؛ باقیشلرکده بیکانه لیکدن، خیانتدن بر اثر کوره‌میوریم . بشرك آلامنی ازاله ایتمك ، اضطراباتنه دوا ساز اولمامق ایچون سن بررب رحیم طرفندن مأمور و مبعوث سك ؛ سن انسانلری هلاك ایتمه‌ز ، خلاص أیله‌رسك ! یدسما سیرکده‌کی او الٓهی مشعله‌دن چشم جانفروزاندر . گوزم بورولوب‌ده ضیایه قارشی قاپاندیغی زمان ، سن ؛ داهاصاف، داها روشنابر صبح صفا وسعادت شکلنده یتیشیر، مژگانمی آچار ، مستغرق انوار ایده‌رسك . امید بقا ، سنکله برابر گلیر ، ومقبره اوزرنده جاللاناراق رفیق ایمان و وجدان اولور ، وایشته اومسعود دمده انظار اشتیا قمداها لطیف برعالمه معطوف بولونور ! گل ، آرتیق گل ، گل‌ده بنی بوعلائق وسلاسل جسمانیه‌دن قورتار . گل ، قاپانوب قالدیم محبسی آچ ؛ گل ، باکا قانادلریکی اعاره ایت . نه‌دن گجیکیورسك ؟ گورولیورکه . نقطهٔ ازل وابدم ، مدار منشأ ومعادم اولان بوستارهٔ مجهوله دوغرو بنم ؛ متعازم ، بنم ؛ متمایل بولونماقلیم مقتضی .

بنی ؛ اوستاره‌دن کیم اوزاقلاشدیردی؟ اورابطه‌دن کیم آیردی ؟ بن‌نه‌ایم ؟ و نه اولماقلیم اقتضا ایده‌ر؛ ئولمك اوزره بولونیوریم‌ده هنوز ، دوغماق نه اولدوغنی بیلمیوریم . عقل نامنه مهمانم اولان أی ندیم روح وناپیدا ! سندن استیضاحاتم‌ده پك بی‌سود . باکا افاضهٔ حیات ایتمه‌زدن اول جلوه‌گاهك هانگی سما ایدی ؟ هانگی قدرت نه‌کبی برارادهٔ‌سنی بوبی ثبات کره‌یه فیرلاتوب آتیویردی؟ سنی بومحبس

[۱] مآلی : سیزك خیرلیلریکز؛ قرآنی اوکره‌نوب اوکره‌تنلردر .

« الاسلام علانیة والایمان فی القلب — ح . » [۲]

طین آلوده قاپایان ناصیل بر ألدر ؟ نه‌تورلو روابط حیرت افزا ، نه‌کبی مناسبات خفیه ؛ اجسامی سنکله ، سنی اجسام وابدان ایله برلشدیردی؟ . . روح ؛ هانگی مادیاتدن تجرد أیله‌یه‌جك ؟. . هانگی برلانهٔ صفا و کاشانهٔ سعادتجشا ایچون ارضی ترك ایده‌جکسك ؟ . . هرشیئی اونوتدکمی؟ . . مقبرهٔ سکونه چکیلوب‌ده یکیدن حیاته مظهر اولدوغك زمان‌ده‌می بویله نسیان ایچنده بولوناجاقسك ؟ .

. . کچیره‌جکك دورهٔ ثانیهٔ حیات ، ینه بولك عینیمی اولاجاق ؟ یوقسه آغوش ابدیته ، منبع وموطنکه رجعتله علائق فانیه‌نك هر تورلوسندن سرآزاد وحقوق ابدیه‌که نائلیتله مطلبکه کامران ودوقیاب اولابیله‌جکمیسك ؟

هدف آمالی اذواق دنیویه و نفسانیه‌یه معطوف ومقصور و اواساس اوزرینه موضوع اولان حکیم یونانی (أپیکور) فلسفه ومسلکنه تابع بولونانلر ؛ بومسئله‌ده شویله برفریاد قوپاراجاقلردر : « نه‌واهی امید ! . تدقیق طبیعته نفسنده آزچوق قدرت حس ایدن بر مخلوق ؛ دماغ نامنه وجود بشرك برنقطه‌سنه گیرلنمش بر چیرکی گوره‌بیلیر ؛ عقل دینیلن جوهر ایسه اوشکل وحطك طرزنمویدر . بویله برشیئه‌می آلدانیور ، معرور اولیورسك ؟ نه‌جب ! . برکره اطرافکه باق : هر ابتدا ایچون بر انتها ؛ هر انکشاف ایچون برفنا محاق . هرشی برغایته متوجه : هرشی ئولمك ایچون دوغیور . خطارتی صفرته تحول ایدن چنزارده چیچکلرك‌ده صاراردیغنی گوریورسك . شو اورمان ایچنده هرساقندن ، هر ورقندن حیاتك جریانی گوزه چارپان جسیم آغاجلرك ؛ سنه‌لرك ثقلت وتهاجمنه تاب آور

[۲] مآلی : اسلام؛ اعمال ظاهرهٔ شرعیه ایله بیلینیرسه‌ده ، ایمان؛ اعمال قلوبدندر .

« أوصيكم بالجار — ح . » [١]

اولامایاراق صوکنده چورویوب قورودوقلری ، حاك وگیاهه منقلب اولدوقلری‌ده ایشته‌میدانده . بالنهایه انهارك قورودینی حتی سماواتك . سماواتك‌ده بیررنك اصفرار ارائه أیله‌دیکی آچیقدن آچیغه منظورك اولویور .

أوت ، زمانك بیزی کیفیت نشأت وظهورندن خبردار ایتمه‌دیکی بوستاره ، کونش دیدیکمز بوجرم بیله مائل انحطاط وزوال . بنابرین انقلاب ایدن انسانلرك حلا وسکونه مقر اولان طبقات سماویه‌ده کندیلری ایچون ابدی بیرصبح سعادتك طلوعنه انتظار أیلمه‌لری نه‌قدر بیهوده در ! او آرادیقلری گونی اصلا گوره‌میه‌جکلردر ! . باشدن باشه اطرافکده حکمفرما اولان (طبیعت) ده آچیقجه کوریورسك که ، اعصار اعصار اوزرینه ، غبار غبار اوزرینه ییغیلمش . زمان ، داها ایلك خطوه‌ده استناد ایتدیکك ، کووه‌ندیکك شیئی‌ده هدر ایده‌جك . تکمل موجودیتك تابوت نامنه بیرتخته پاره‌دن عبارت . بویله بیرحالك نه‌سیه کووه‌نیلیر ؟. بشریته خاص اولان بوجنت ، حقیقتده مافوق التخیلدر ! زواللی انسان ، عمق مقابرده یکیدن حیات بولاجغنه قانع ، أنك صوکرا آتیلاجغی گرداب فلاکت ایچنده محوولمنام اولاجغی ملاحظه ایتمه‌یورده ابدیت تصورنده بولونیور ! . »

سرلك بوادعا وفریادیکزه ، بیردیگری‌ده جواب ویره‌بیلیر . أی کرهٔ ارضه حاکم گچنمك ایسته‌ین حکما ! . بنی بوخطا ایچنده ترك ایدیکز ، بن ، بوتورلو بیرحیاتی سه‌ویورم . ذاتاً پك ضعیف اولان عقول بشر ، اودرجه تشوشات ومغالطاته متحمل دگیل . أوت ، عقل ،

[١] مآلی : قومشولریکزله حسن معامله‌ده بولونماکزی واونلرك خوش طوتولماسنی توصیه ایده‌رم .

« انما یرحم الله من عباده الرحماء — ح . » [١]

بومرحله‌ده سکوت ایده‌ر ؛ فقط حس دینیلن خاصهٔ ممتازه ، سعیره اعطای جوابدن عاجز قالماز . کندی حساب وملاحظاتنه گلینجه : اوزمانکه ، پیش نظر امعانمده تجلی ایدن بوبی پایان طبقات سماویه‌یی هربیری باشقه باشقه بیرر طریق ثابت تعقیب ایدن بواجرام مضیئه فضاده حکمران اولان انیرك تصادم وتماسیله اشیایه ساری حیاتی شمول نگاه اعتبار أیله‌ریم . اوزمانکه ، ارضك سامعه جانخراش طراقه ایله رهین ویرانی وانهدام اولدیغنی ایشیدیرم . اوزمانکه ، کرهٔ دوارك شموسدن تباعدیله حال انفرادده قالدیغنی ، ابنای بشرك ابدی بیرظلام ایچنده گریان اولدقلرینی گوروریم . . اوزمانده‌که ، بوحزن اکبر و دهشت رسان مناظردن نشانه اولماق اوزره هرطرفه هرج مرج وخلا ایله ، صدمات موت وخسران ایله محاط بولونیور : بن ایشته اوزمان ، پایرزمین قیام اولاراق اوحادثات مدهشه‌نك ایراث ایده‌بیله‌جکی خشیته قارشی پاك وتزیه بیرقلب و ایمان ایله اوبیر ییعین القاضه تحول ایدن عوالمك فوقنده ابدی بیرفجرك طلوعنه انتظار ایتمك ، سرمدی بیرسعادتك تجلیسندن امید وار بولونماق ایسته‌ریم ! .

مترجمی : خلیل ادیب بك .

جواب مسکت

بیریسی ، خلیفه مأمونه ، اثنای مکالمه‌ده : یاعبدالله ! یاعبدالله ! دی‌یه خطاب ایده‌ر ، دوروورمش مأمون . حریفك تربیه‌سزلکنه حدت ایده‌رك : « سن بنی اسمیله‌می چاغرییورسك ! » دی‌یه عتاب

[١] مآلی : جناب حق ، آنجاق عباده‌ك مرحمتلی وشفقتلی اولانلرینه رحم ایده‌ر .

« إِنَّ سِيَاحَةَ أُمَّتِي اَلْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ — ح . » [۱]

ایدنجه ' حریف : أوت افندیم ! بز ؛ اللّهی ده اسمیله چاغیررز ! جوابنی ویرمش .

مأمون ؛ بو جوابدن فوق الغایه ممنون اولمش : حریفك طالبی ایفادن باشقه برچوق عطا ایله ده تلطیف أیلهمش .

معارضه

مشهور [« ایاس » بن معاویه] که ' دهاة عربدندر ؛ هنوز اون اوچ، اون دورت یاشلرنده ایكن دمشق شامه گلیر و ناصیلسه بر اختیار آدمله آرالرنده بر نزاع واقع اولماغله ' حل مسئله ایچون [حضور قاضی]یه داخل اولورلر .

ایاس ؛ جوشمش سویله یور ' اختیاری مبهوت ایدیور ، سویلتمه یوردی .

بو حالی گورن قاضی افندی ایاسه :

— اولاد ! براز یاواش . اوسندن بویوك ، ددهك یرنده در .

ایاس — آوت اما ، حق اوندن بویوكدر .

قاضی — صوص ! دینجه .

ایاس — پك اعلا صوصایم ؛ فقط بم حجتمی كیم بیان ایده جك ؟

قاضی — اما سن سفسطه ایدیورسك ؛ حق سویله میورسك ،

ایاس — یا ! « لا اله الا الله » كلمهٔ مباركه سنی اوقودی . قاضی متحیر اولمش ایدی ' وقعه یی نوادر حوادثدن اولماق اوزره اوآقشام عبدالملكه حكایه أیله دی .

عبدالملك دیكله دیكدن صوكرا .

---

[۱] مآلی : جماعت مسلمینك سیاحتی ؛ فی سبیل الله جهاد ایتمكدر .

« اَلْغِيبَةُ اِدَامُ كِلَابِ النَّاسِ — ح . » [۱]

آمان ایشنی چابوق گورده بورادن چیقسین ؛ صوكرا شام خلقنی بربر متضرر أیلهر .

امام علی (رضی الله عنه) نك بر مناجاتی

أی صاحب جود ! حامدكم . أی یكانه معبود ! ساجدكم . متعالیسك . عبادكدن ایسته دیككی مظهر احسان بی پایان ایدرسك ؛ دیله دیككی دوچار خسران و حرمان أیلهرسك . خالقم ! التجاگاهم ؛ آنجاق سنسك . عسر حالنده ده ، یسر حالنده ده سكا مراجعت ایدرم ، سكا یالواریرم . الهی ! اگرچه گناهم بویوكدر ؛ فقط سنك عفوك اوندن دها بویوك دكلمیدر ؟.

بی دوچار زیان ایده جك و یادرگاهكدن طرد أیلهیه جك اولساك آرتیق كیمدن امید وار اولابیلیرم ! كیم شفیعم اولور ؟

یارب ! حقیقت حالمی گوروبورسك ، درجهٔ فقریمی بیلیبورسك ؛ مناجات نهانمی ایشیدیورسك . بنی ؛ سندن قطع رجا ایدنلره الحاق أیلهمه . رحمتكه طمع بركمالدر . گوكلمدن ذوق محبتكی أكسیك ایتمه .

حضور عظمتكده خاضع بربی چاره یم . بنی عذابكدن آزاد ایتمه زمیسك ؛

عالم ناسوتدن متجرد اولدوغم زمان بنی سوزمده ثابت بولوندور . باكا عذاب ایتمك ایسترسهك ایت . بیك بیل معذب اولسام ، جهنم نشین بولونسام ینه سندن حبل امیدم منقطع اولماز .

مال و بنوندن فائده امید اولونامایاجاغی گونده ذوق آشنای عفوك اولماق ایسترم .

رهبرم سن اولورسهك هیچ بروقتده گمراه اولمام . سن باكا یول گوسترمه زسهك الی الابد ضلالتدن قورتولامام . عفوك ارباب حسناته مخصوص اولماق لازم گلیرسه اصحاب سیئاتك غفاری كیم اولاجاقدر ؟

---

[۱] مآلی : آدم چكیشدیرمك ؛ دنی طبعانك قاتیغیدر .

« مَنْ اَحَبَّ فِطْرَتِى فَلْيَسْتَنَّ بِسُنَّتِى وَاِنَّ مِنْ سُنَّتِى النِّكَاحَ — ح . » [١]

اتقیای امتدن اولامادیم ؛ مذنبم . اونك ایچوندر ، كه دامن عفوینه جمله‌دن زیاده خاشعانه صاریلییورم .

تكرار ایده‌رم . كناهم عظیمدر ؛ لكن سنك عفوك البته اوندن اعظمدر .

لطف شاملكی یاد ایله‌دیكجه سوزش قلبم تسلی‌یه تحول ایدییور ؛ ذنوب كذشته‌می درخاطر ایتدیكجه كوزم سرشك افشان پشیمانی اولویور .

شایسته یاقیشان ، بنم كبی بر مقر خطیئاتی مظهر غفران ایله‌مك دكلمیدر ؟

علی‌یی باب معالی مآب فضلكدن باشقه بر یره مراجعت ایده‌مه‌یه‌جك بر طبیعتده یاراتدك . حلقه‌زن در احسانكدر . هر نه اومارسه آنجاق سندن اومار .

آه بویوك قورقوم شودر : بنی قاپوكدن طرد وادلال ایده‌جك اولورساك نه یاپارم ؟ . . .

ای عوالم آفرین ؛ بیلییورسك ، كوریورسك ، كه كروه عاقلون اویورلر . محبتكده صوك درجه‌یه قدر ثبات ایده‌جكنه قسم ایتمش اولان بندهٔ خاصك ایسه اینته شوقارا كلی كیجه‌ده حضور عزتكدن دور طوتولامایاجاق قدر پاكدلانه ندالرله ، دعالرله مشغول بولنیور .

هر كس ؛ طمعدار نوالكدر ؛ هر كس ؛ جنت جاودانكه كیرمك آرزوسنده‌در .

ای مرسل الرسل ! رسول هاشمی حقی ایچون ، سنی دائما تقدیس ایدن ابرار امت حرمنه بنی محمدی اولاراق حشر ایله .

شفاعتخواه رسولم ؛ بنی اوندن‌ده محرم ایله‌مه . . .

[١] مآلی . بنم محب فطرتم اولان بنم سنتمه متمسك اولسون . نكاح دخی بنم سنتمدر .

« اَلنِّكَاحُ سُنَّتِى فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِى فَلَيْسَ مِنِّى — ح . » [١]

اتفاق

توفیق ایله اتفاق ؛ اشتقاقده باصل متفق ایسه ، حقیقتده دخی اوصورتده متحددر ، دینیله بیلیر .

كتب ادبیه‌ده مسطوردر ، كه بر حكیم ؛ فوائد اتفاقی ظاهرده كوسترمك ایچون بر ایكی یوز دكنك جمع ایده‌ر . یوز دانه‌سنی بیرر بیرر قیرار . صوكرا اللی دانه‌سی دسته طرزنده باغلار . پهلوانلرك زور بازوسیله بیله قیریلماسی محال اولور .

آوروپا حكماسندن علم سیاستك غرازیلی دینیلمه‌یه شایان اولان مشهور (ماكیاوه‌ل) ؛ تغلبه اتفاقدن بویوك بر مانع اولمادیغی بیان ایچون « تفرقه پیدا ایدك ، تا كه حكمه مقتدر اوله‌سیكز » قاعده‌سی تعیین ایتمشدر .

توفیقك اتفاقه توفقی ، تاریخ عالمك هر كی صحیفه‌سنه باقیلسه بالبدا هه مشهود اولور . مثلا ، دولت سلجوقیه‌نك متأخرین حكامی ؛ بوتون اقربا و برادر ایكن ، انفراددن استفاده واهمه‌سنه ذهاب ایله بر برلرندن آیریلدیقلری ایچون پریشان و مضمحل اولدیلر . و طغرولبك ، آلب آرسلان ، جلال‌الدین ملكشاه كبی هر بری یالكیزباشنه بر دنیایه مدار مفخرت اولابیله‌جك اوچ بویوك پادشاهك همت جهانكیرانه‌سنه ، اوچ دورت بیك سنه دنیایه حكم ایدن دورت ، بش بیك دولتده نه‌قدر وزیر كلمش ایسه جمله‌سندن عالی طوتولان نظام الملكك انضمام درایت فوق‌العاده‌سیله تشكل ایدن ، و وسعتجه آوروپانك عمومیتنه فائق اولان قوجه بر دولتی كوله‌لرینك ، خدمتكارلرینك پنجهٔ استیلاسنده براقدیلر .

حال بوكه ، او كوله‌لرك ، او خدمتكارلرك هر بری ؛ حدود ملكك بر طرفندن طوپلانمش كلمش ایدی ، فقط جمله‌سینك منفعتلری

[١] مآلی : نكاح ؛ بنم سنتمدر . سنتمدن اعراض ایدن بندن دكلدر .

« تزوجوا الودود الولود فانی مکاثر بکم الامم . — ح . » [١]

مشترك بولوندی . و کندیلری ده بو اشتراك منفعتی ادراك ایده رك متفقانه چالیشدیلر .

أوت ! قرابت افکار اولمادیقجه جنسیت انسانیه دکیل ، قرابت نسبیه نك بیله فائده سی کورونه مز .

بر کره ده کندی دولتمزك تاریخنی دوشونه لیم ! اوچ بیك کیشیلك بر عشیرتك ، اوچ یوز سنه ظرفنده دنیانك اوچ بویوك قطعه سی احاطه ایده رجه سنه برقوجه سلطنت حالنه کیرمه سنه أك بویوك سبب ؛ علاء الدین ایله سلطان اورخانك وطائف اخوتی ، لذائذ سلطنته ترجیح ایده رجه سنه آرالرنده ادامه ایتدیکلری اتفاق دکلمیدر ؟

اکر ایکی بایزیدك اواخر سلطنتنده کاه اضطراری و کاه اختیاری ظهوره کلن تفرقه لری دفع ایچون محمد اول و سلیم اول کبی ایکی بویوك مجدد یارادلوب ده ملتك اساس اتحادینی کاه ماء الحیاة عدالت و کاه سیلابهٔ خون حمیتله احکامه موفقیت حاصل اولمامش اولسه ایدی : دولت عثمانیه نك بقاسنه احتمال متصورمیدی ؟

لاقیله دوشونولسون ! بر خاندان و یا برقاچ آدمك اتفاق ویا اختلافندن بوقدر بویوك نتیجه لر میدانه کلینجه ، برقاچ قومك اتحاد وافتراقی نه تأثیر کوستریر ! آمه ریقا جمهوری ، تعداد قابل اولمایاجاق درجه ده احناسدن وهر بیری بر یولده اداره اولونور حکومتلردن مرکب ایکن معارفلرینك اتفاق افکاری تولیده کفایتی جهتیله دنیانك أك قوی دولتیدر . معارفلری ؛ اتفاق

[١] مآلی : ودود ولود اولان (یعنی زوجنه کندینی سودیره جك وچوجوق کتیره بیله جك بولونان) قادینی تزوج ایدیکز ؛ که بن سیزك کثرتکرله امم سالفه یه مباهی یم .

« ان ابغض المباحات عند الله الطلاق — ح . » [١]

افکاری تولیده اودرجه ده کافیدرکه ، اوقوجه کتور : باباغی بر طوز معدنه یکزه مشدر . ایچنه هرکیم دوشر و برقاچ سنه اوتورورسه بوتون بوتون آمه ریقالی اولوب کیدر .

دنیانك هریرنده متولد اولان طرافداران ترقی و مفدوران نفلبك وطن عمومیسی حکمنده اولان ایسویچره نك خلقی اوچ جنسه منقسمدرلر ؛ حتی اوچ لسان سویلرلر . آنجاق بر برینه مربوط دوغمش برادرلر کبی ، حقیقت حالده بر وجود حکمنده درلر .

« قوتی اتفاق حاصل ایدر » بوقاعده آوروپاده أك صوکرا تشکل ایتدیکیچون علمای سیاستك خلاصهٔ تجاربی صایلان وحقیقت حالده داخی کمالات مدنیه جه پك چوق جهتلرده مثال کوسترمه یه شایان اولان بلچیقا حکومتنك شعاریدر .

§

عجبا بحث ایدیکمز قرابت افکاری اقوام عثمانیه بیننده داخی اودرجه لره کتیرمك قابلمیدر ؟ بیزه قالیرسه امکانسزلغنه دکیل . صعوبتنه بیله قولایلقله احتمال ویره مه یز .

زیرا مادامکه بر وطن خلقی یز . منافعمزده اولان اشتراکی آکلا دیغمز کبی ، شو کرهٔ زمینه دائمی صورتده مستولی اولان طوفان حوادث ایچنده سفینهٔ نوحده بولنان مخلوقات کبی ، هرتورلو انفعالات نفسانیه یی برطرفه براغه رق ، بر بریمزه تقربه چالیشماقدن باشقه چاره اولمادیغنی ده ضروری ادراك ایده رز . بیر ، هرفرقه من برهوایه دوشرده هیجانه باشلارسه ق طبیعتیله سفینه ده صاللانیر . واوحالده تعاقب ورودی ضروری اولان امواج بلیاتك سرپندیسی دوقونور .

[١] مآلی : شبهه یوق ؛ که عندالله أك مبغوض مباح قادی بوشاماقدر .

«تزوجوا ولا تطلقوا فان الطلاق يهتز منه العرش — ح .» [۱]

تربيتیٔ افكار صدمه‌سیله هرتورلو عقائد موجوده‌یی زیر وزبر ایتمه‌یه چالیشان بعض حكما — دی‌یه بیلیرلركه : — وطن دیدیكمز ، خریطهٔ عالم اوزرنده بر عالمك رشحهٔ شمشیری ویا بر كاتبك چكیدهٔ قلمیله چیزیلمش برقاچ خطدن عبارت دكلمیدر ! » بیزده دیرزكه : خیر ! وطنی تشكیل ایدن ؛ نه سیف غالب ، نه‌ده قلم كاتبدر . وطن ؛ سكنه‌سنك اشتراك منافعیله تشكل ایدر . بناءً علیه اولاد وطن ، والده‌سی ناصیل محافظه ایدرسه اوده باعث وجودی اولان منافع مشتركه‌یی اوصورتله حمایه ایدر . خلقه فكر وطن واشتراك منافعی لائقیله آكلاتماق ایسه معارف نظامنامه‌سنده معین اولان مختلط مكتبلرك ظهورینه متوقفدر .

اقوام مختلفه بر مكتبدن چیقاریلمالی ، اوزمان هرنه یاپیلسه آرالرینه اختلاف براقماق ناقابل اولور . نیته‌كیم بر قاچ فدان بر بریسه صاریلمش بویودیكدن صوكره آرالرینی آییرماق ؛ جمله‌سنی یردن كوكلرندن چیقارماقدن مشكل اولور .

مرحوم : نامق كمال .

بصره والیسی ادیب محترم سلیمان نظیف بكك ، ۱۳۲۵ سنه رومیه‌سی شباطنك دوردنجی پنجشنبه كونی «فاو» قصبه‌سنده ، مكتب ابتدائینك اساسنی وضع ایدركن ایراد ایتدیكری : نطق

نجم وهلالمرك — بویوك بر ادیب طبیعمز دن استعارهٔ تعبیر ایله افاده ایده‌یم — [آل موجه‌لر یایان] سایهٔ مونسیله اوقشادیغی هر بر

[۱] مألی : تأهل ایدیك ، تطلیق ایتمه‌یك ؛ چونكه طلاقدن عرش اعلی تیترر .

«الحياء والايمان مقرونان اذا سلب احدهما تبعه الآخر — ح .» [۱]

یرم وطنمزدر . وپادشاه عالیجاهمزه جای سلطنت اولان سرای محتشمی آغوش احترامنده طوتان بشیكطاشدن بو متروك ومنسی « فاو » قصبه‌سنه قدر ، وطنمزك هر یری نظرمزده عین اهمیتی ، عین قیمتی ، عین قدسیتی حائزدر .

یارم ساعتدن بری مهمان موقتی اولدیغمز بو قصبه ، داها دونكی ، قریهٔ خراب . شیمدی‌یه قدر بحر محیط هندینك منزوی كورفزلرندن برینه صیغینمش ، پامال اهمال ونلكه‌ده نومید عمران برییردی . هندستان ایله آوروپا آراسنده پیامبرلك ایدن تلغراف خطنه مركز اولان بر بنادن باشقه ؛ ساعئ مدنیتك بویرلردن خطوات مرورینی كوستریر بر نشانه یوقدر . بیز بوكون بورایه منتظم بر ابتدائی مكتبك اساسنی وضع ایتمك ایچون كلدیك . وطنك پای تختندن أك اوزاق بر كوشه‌سنده ، أك لزوملو بر بنانك تمل طاشنی كندی ألیمله وضع ایتمك ، نظرمده یالكیز كندی حیات مأموریم ویالكیز كندی حیاتم ایچون دكیل ، اولاد واحفادم ایچون بیله اعظم وسائل مباهات اولابیله‌جك بر مظهریتدر . بن بوكون وطنمه بر كشور منور الحاق ایتمش قدر مسعود ومفتخرم .

شیمدی‌یه قدر بحر محیط هندی طریقیله مملكتمزه داخل اولانلر ؛ بوراده خراب بر بوشلقله یتیم بر قابلیتدن باشقه برشی كورمه‌زلر و — چون كیزله‌یه‌یم ! — شوكوزل اقلیمه ادعای صحابت ایدنلری غیرتسزلك ، همتسزلك ، قابلیتسزلكله بحق تعییب واتهام ایدرلردی .

آن تولدنده شوق وسرور ایله حاضر بولوندیغمز بو نوزاد مدنیت ، بو مبارك مكتب ؛ آغوش تربیتنه آلاجاغی اطفال عثمانیه‌نك اوضاع قدرساده و امید نواز وضع معصومیله عثمانیلرده یكی بر دورهٔ تیقظك

[۱] مألی : حیا ایله ایمان بری برینه باغلیدر . بری مسلوب اولدیقده دیكری‌ده اوكا تابع اولوب كیدر .

« المؤمنون كلهم كنفسٍ واحدةٍ — ح . » [١]

انفلاق ایتمش اولدیغی . بعدما هركلوب كچنه سویله‌یه‌جك وهركلوب كچه‌دن بیزم ایچون تقدیرلر وحرمتلر طوبلایه جاقدر .

أوت ، عصرلردن بری حلجانلرله انتظار اولونان اودورهٔ مسعوده؛ نهایت ونهایت انفلاق ایتدی . امین اولیكزكه ، مملكتك قابلیت تمدنیه احتیاجات اجتماعیه‌سی بوندن بویله هیچ بر فردك بازیچهٔ احتراصاتی اولامایاجاقدر . ١٠ تموز؛ امته بویوك بر وعده‌ده بولونمشدی . ١٤ نیسان، بووعدك محقق الاسعاف اولدیغنه شهادت وكفالت ایتدی . بر آرتق هرشیدن امین ومطمئن . استقباله دوغرو یورویه‌بیلیرز .

« امین ومطمئن » دیدم . هیهات ! . . وطنه اولان عشقمله استقباله اولان اشتیاقم ، امیدلریمی بر پارچه فضله شدت وقوتله اظهار ایتمه‌یه سبب اولویور . استقبالدن امین اولماق ایسته‌مكله برابر وطن معززك بعض آفاقنده حالا غمائم اندیشه دولاشدیغنی كتم ایده‌مه‌م . شمدی‌یه قدر ترقی ورفاهیتمزك حصولنه بر مانع وار ایدی‌كه ، اوده بر ویا برقاج شخصك عناد استبدادی ایدی . شمدی‌ده عناصر مختلفهٔ عثمانیه‌دن بعضیسی: هوسات منطقشكنانه‌دن تولد ایده‌بیله‌جك مصائب شقاق ، او استبداد مرده‌نك مقام تخریبنه قویماق ایسته‌یور . ایشته امید و اطمئنانمك جبین بسیمنده ایقاظ‌چین ایدن سببلر بونلردر .

بصره‌ده اوچ بوچوق آیدن بری بولونیوردم ؛ حال وموقع ؛ ولایتك أك خفی تمایلات وحسیاتنی تدقیق ایتمه‌یه مساعددر . و بو تمایلات وحسیاتی اندیشه كارانه تدقیق ایتدیم . كمال شوق واعتماد ایله بیان وتأمین ایده‌ریم‌كه ، بصره ولایتنك اولاد صداقت نهادی ، بلاتفریق عرق ومذهب ، خالص ، متین ، یكدل ، ویكمقصد عثمانلیدرلر .
مملكتك حصول عمرانی ایچون عاجزانه چالیشدیغم صیراده مساعیمه

[١] مألی : مؤمنلرك هپسی؛ شخص واحد كبی یكدل ویكجهتدر.

« یا ایها الذین آمنوا استعینوا بالصبر والصلاة ان الله مع الصابرین — آیت جلیله قرآنیه — ح . » [١]

قارشی بر قاچ صدای شكایت یوكسلمك ایسته‌دی . سیری تأمین ایده‌ریم‌كه ، بوسسلرده‌بیله — غلط اجتهادك طرافهٔ ضلالی چیرپیناقله برابر — صرف بر عثمانلی یوره‌كی تیتره‌یوردی . ولایتم خلقنك تمایلات نجیبه‌سنی دیكر ولایتلر خلقنه نمونهٔ تمایل ارائه ایده‌رسه‌م او اوزاق ولایتلرك سكنهٔ محترمه‌سی بندن رنجیده خاطر اولمازلر ظن ایده‌رم .

بوندن بویله وطن مشترك ومعززك هرهانكی كوشه‌سنده بر صدای شقاق ونفاق یوكسه‌لیرسه ، او وطنك اوچ یوز یتمش بش سنه‌دن بری سرحد جنوبیسنی بكله‌ین یوصبور و وفاكار قصبه - درحال بر واویلای استكا ، بر قیامت مؤاخذه قوپارسین . و اواخان ایقاظك أك صمیمی بسته‌لرینی‌ده شیمدی اساسنی وضع ایتدیكمز بومكتب تنظیم وتعلیم ایتسین .

سیواس والئ لاحق ، « تركه شعرلر » صاحبی ادیب محترم محمد امین بكك حجاز ولایتی وكالتنده بولوندقلری اثناده ، محلی (اتحاد وترقی) جمعیتی طرفندن ترتیب اولونان مسامره‌ده ایراد ایتدیكاری:

نطق

[١] مألی : أی مؤمنلر ! صبر ایده‌رك وعبادت قیلاراق جناب حقدن عون ونصرت ایسته‌یك . شبهه یوق ، كه حق جل وعلا ؛ صبر ایدیجیلرله برابردر .

«اتخذی الغنم فانها برکة — ح .» [١]

وطنداشلر،

اسکیدن جنکلر؛ حرص وطمعلردن زیاده کین وغرضلر، جهالت وتعصبلر ایچون اولویوردی. اوزمانلر بوتون مللر دومانلی داغلرك تپه‌لرنده، عرابیت قلعه‌لرك ایچلرنده قارتال قوشلری کبی یاشایورلردی. دمیر زرهلر کیینمش عسکرلر؛ قارشی قارشی‌یه کلدیکلری وقت، طونج طولغالرك آلتنده چیقمش کوزلر، پولاد پنجه‌لرك ایچنده کسکین قیلیجلر؛ شمشکلر پارلداتیوردی. آغزلری کوپورمش آتلر؛ قانلی مظفریتلره دوغرو کیشنه‌یوردی. دمیرلره ویاغلی پاچاورالره بوکلو آرابه‌لر؛ وحشی انتقاملره دوغرو تکرلکلرینی سوروکله‌یوردی. کیلمش او والرك اوزرنده کووده‌سز قفالر، کسیلمش قوللر، پارچه‌لانمش کمیکلر، سونمش کوزلر کورولویوردی. جنك أیله مك: ئولدورمك، یغما ایتمك، یاقمق ویقمق ایدی. بر حکمدارك قانلی قیلیجنه مغرور شهرلرك، یوکسك قله‌لرك، دیکیلی طاشلرك، موزاییقلی محرابلرك، ألری باغلی قراللرك، آیاقلری زنجیرلی ملتلرك، میلیونلرجه آق صاقاللی اختیارلرك، تازه قادینلرك، سوت أمه‌ن جوجوقلرك والحاصل انسان دریسه بورونمش بوتون ضعیفلرك باش أکه‌لری!.. ایشته أسکی عصرلرك فاتحلکی!..

لکن بوکون اویله دکیل!.. بوکون اورتاده نه رامسسلر، نه سزارلر، نه دارالر، نه جنکیزلر، نه آتیلالر وار. یالکز او حریص ملتلر وارکه، ذکالریله، فنلریله، صنعتلریله، تجارتلریله کندیلرندن داها چوق جاهل، داها آز قوتلی اولان مللری کندی منفعتلرینه کوله ایتمك ایسته‌یورلر. زیرا انسانلر چوغالیورلر. کندی طوپراقلرینه صیغامیورلر؛ سعادتلرینی فتح ایتمك ایچون بوتون ارضی.. قطبلری، خط استوالری

[١] مآلی: قویون کچی ایدینکز، که برکتدر.

«احب الطعام الی الله ما کثرت علیه الایدی — ح .» [١]

کندیلرینه جنك میدانی یاپیورلر؛ قلعه‌لرینه فابریقه‌لر، بانقه‌لر آچیورلر؛ قیلیجلرینه؛ چکیجلر؛ صابانلر قوللانیور؛ عسکرلر برینه مائی عمله کوملکلری کیینمش اوستالری؛ ایشجیلری طوپلایورلر. ودنیایه قارشی بر صوکی کلمز جنکی اعلان ایدییور؛ واپورلرینی أنکین دکیزلره، بوزلو کورفزلره؛ صدفلی قومساللره کوندریورلر؛ اوجاقلرنده قیزاران دمیر چوبوقلرینی، ماکینه‌لرنده بوکولن قماش طوپلرینی قیزغین چوللره؛ قویو آداره آتیورلر. اونلرك بوکون ابنای بشردن ایسته‌دیکلری شودر: پارا!.. بونلر؛ ایشته بو معدن ایچوندرکه؛ دکیزلرك؛ قاره‌لرك خریطه‌لرینی وحکومتلرك؛ مللرك طالعلرینی دکیشدیریورلر. پارا؛ أوت:

دییورلرکه: «آلتون صاری بر بیلاندر وجدانلری ایصیریر.»
کوزل بر لاف!.. لکن حیات غاوغاسیچون بو سلاحی ایسترز.
بو اولدجه هر أژدرها، حتی طالع اوزرینه کیدرز؛
بر فتوحات أیله رزکه زمان بیزه «آلقیش» دییه هایقریر.
یوقسوللقلر مملکته تهلکه‌در؛ حمیتی آغلاتیر.
زیرا بو حال اصیل ألی بر جاناوار پنجه‌سنه دوندورور؛
یاپاجاغی یانغینلرله مسجدلرك چراغنی سوندورور؛
و او ملعون پاراسنی یاپانجیلر بایراغیله باغلاتیر.
أوت عزیز وطنداشلر، بو حقیقت سزجه دخی بیلینسین؛
بوکا آرتق کین باغلاماق اعتقادی کوکلکزدن سیلینسین.
تاکه بیزه هر یردن چوق لازم اولان بو معدنله ملك دولسون.
شوقدرکه ألکزی اوزاتیرکن یالکز شوندن صاقینك:
بو کوزلری قاماشدیران پارلاق شیده قان بولاشیق اولماسین؛
بر حق کبی پارلداسین؛ بیرلکه سز آنك کبی صاف اولسون.

[١] مآلی: جناب حقه أك سوکیلی اولان طعام؛ اوزرنده أللر چوغالمش (یعنی بر چوق ییه‌نلرله برابر ییلنمش) اولان طعامدر.

« إذا تَزَوَّجَ الرَّجُلُ فَقَدْ اسْتَكْمَلَ نِصْفَ الدِّينِ فَلْيَتَّقِ اللّٰهَ فِي نِصْفِ الْبَاقِي — ح . » [١]

وطنداشلر ؛ شرق ؛ بیزم وطنمز اولان شو عثمانلی طوپراغی دخی بونلرك أڭ زیاده صوقولدقلری ، كوز دیكدیكلری بیریردر . البته انكار ایده‌مه‌یزكه ؛ بیز مسلمانلر ؛ بیز عثمانلیلرده بوكون بو ملتلرك معنىً كوله‌لری بز . مسلمانز : لكن باشمزك صاریقلرینی صارانلر اونلر !.. عثمانلی یز : لكن باشمزك فسلرینی كیدیرنلر اونلر !.. مستقل بیردولتز . لكن عسكرلریمزك سلاحلرینی یاپانلر اونلر ! .. مدنی بیرملتز : لكن كتابلریمزك كاغدلرینی ویرنلر اونلر ! .. دوغان چوجوقلریمزك قونداقلری ، ئوله‌ن [موتا] لریمزك كفنلری اونلرك !.. كیدیكمز اوروبالرك قاشلری ، یدیكمز أتمكلرك بوغدایلری اونلرك ! .. هرشی هرشی اونلرك . اوحالده بیزم أسكی رومادەكی ، یكی آمه‌ریقاده‌كی كوله‌لردن نه‌فرقمز واركه قانترلره باتاراق ؛ بیك تورلو زحمت ومشقتلر چكه‌رك أللریمزه ؛ آووجلریمزه كچن پارالریمزی اونلره ویرییورز . كندیمز قاراكلق ، خراب قولوبا [كلبه] لرده ، ایسلی چاتیلرك آلتنده یاتاراق اونلری آق مرمرلردن یاپیلمش ، طاوانلری صوم یالدیزلرله سوسله‌نمش سرایلرك ایچنده قراللر كبی یاشاتییورز . جناب حقدن دنیوی واخروی سلطنت وسعادت مژده‌لرینی آلان بیزم كبی بیرملته بویله ذلیل وسفیل اسیرلر كبی جان چكیشیرجه‌سنه عمر سورمك لائقمیدر ؟ ..

آه بیز مسلمانلر ؛ بیز عثمانلیلر .. أڭ مدنی عرقلرك وارثلری اولان بیزلر نه‌دن بویله اولدوق ؟ نه‌دن بوكون یالكز مدنیت مزارلری اولمش اولان بیرطوپراقده بویله مزار بكجیلری كبی بیرحالده قالدیق ؟ نه‌دن شو عراق قطعه‌سی ؛ محصوللرینی ییلده ایكی كره ویرن بو مبارك طوپراق

[١] مآلی : كیشی أولندیكی وقت نصف دینی استكمال ایتمش اولور . آرتق نصف باقیده جناب حقدن اتقا اوزره اولسون .

لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرَعَةِ وَإِنَّمَا الشَّدِيدُ مَنْ يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ — ح . » [١]

وقتیله یوزمیلیون خلق بسله‌دیكدن صوكرا هندستانی ده دویورور كن بوكون شواوتوز میلیون اهالیی بسله‌مه‌سین واونلره اوت یدیرته‌جك درجه‌ده خسیس اولسون ؟ نه‌دن آناطولی عجمستان ایله ایسپانیا آراسنده بولونان مملكتلرك ایكیلتره وفرانسه‌سی اولان بو یرده وقتیله مسعود اولادلرینه صیرمالی ایشله‌مه‌لرله بزنمش ایپكلی اوروبالر كیدیرر كن بوكون اونلرك صوك‌نجی نسللرینی چیریل چیپلاق بیراقسین وكیكلرینی چوواللرك چابوتلرك بیرتیقلرندن كوسترتسین ؟ هانی اوفنیكه‌لیلر ؛ اوبابللر .. اوماضینك لوندره‌لری ، پاریسلری اولان شهرلر ؟ هانی آلنلرنده بیر مجوهرلی تاج كبی ترقی آثارینی پاریلداتاراق كوزلری قاماشدیران مدنیت مركزلری ؟ هانی اونلرك یوزبیكلرجه عمله‌لری چالیشدیران دستكاهلری ؟ هانی اونلرك بصره كورفزینی دولدیران ، سپته بوغازندن دولاشاراق آفریقا قبیله‌لرینه ایشله‌ین كمیلری ؟ هانی اونلرك هندستانه ، كاشغره كیدوب كلن كاربانلری ؟ .. اوكمیلری ؟ اوكاربانلری كه ایپكلی قاشلرله ؛ نفیس متاعلرله یوكلو اولدیقلری حالده كیده‌رلر ؛ كینه‌دن آلتون ؛ حبشدن فیل دیشی وهندستاندن مجوهر وشال یوكلو اولاراق دونرلردی ؟ بونلرله نه اولدیلر ؟ بونلر نره‌یه كیتدیلر ؟ .. عجبا طبیعت بوأڭ كوزل وأڭ سوكیلی اولان طوپراغندن وازمی كچدی ؟ عجبا بورایه ایللك بهارلر ، یومورطه‌لی یووالر ، عصاره‌لر وبركتلر وداعمی ایتدی ؟ عجبا بوراسی او أسكی طوپراق دكلمیدر ؟ خیر ! .. بو طوپراق ینه او أسكی طوپراقدر . یالكز بیزلر او أسكی انسانلر دكلز !.. بیزلر أتمكلریمزی اوزرلری نملی طوپراقلی صاپان دمیرلریله ، چیكچلرله ، آلن

[١] مآلی : صاحب قوت ؛ كوره‌شدیكی مغلوب ایدن پهلوان دكلدر . اصل صاحب قوت ؛ غضب حالنده كندینی طوتا بیلندر .

« اِسْمَعُوا وَ اَطِيعُوا وَ اِنِ اسْتُعْمِلَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ حَبَشِىٌّ كَأَنَّ رَأْسَهُ زَبِيبَةٌ — ح . » [١]

ترلريله قازانماق يولنه گيرمه‌ديك . ذكالريمزى فن وصنعت اوكرنمك اوغرنده يورماديق . سعادتمزى سعيك قانوننده بكله‌مه‌ديك . قيليچ !.. ايشته بوآلت بيزم هرشيئمز ايدى .

وطنداشلر ، علوم اجتماعيه علماسى ديبورلركه : اكر ملتلر ، اولدقجه ايلرله‌ديكلرى حالده بيله اتحاد ايچنده بولونمازلرسه ، ترقى يولنده باشقه ملتلرله عين آديملرى آتمازلرسه اوملتلر ، استقلاللرينى غائب ايده‌رلر . اگرملتلر فن وصنعت نه‌در بيلمه‌زلرسه ، زنكينلك قاپيلرينى كنديلرينك فكر وبازولرينه قارشى آچمازلرسه ، آچلق وچيپلاقلق گيبى سفالتلرك زهر وآتشلرى ايچنده يانارلرسه ، بيتمه‌ز توكنمه‌ز قانلى عاوغالرله بيربيرلرينى يرلر ، كميريرلرسه اونلر حريته لائق دگيلديرلر : ايشته هندستان ، ايشته جاوا ، ايشته قوشنشين ، ايشته قونغو ، ايشته نيره‌ر ميدانده !.. ايشته فاس جان چكيشمكده ! . بيرده أبى بيلمه‌لى يزكه شوزنكين ، گوزل طوپراق اوندن قازانمه‌سى يولنى بيلمه‌ينلرك اللرنده بيراغيلماياجاقدر . بوكون اولكه‌مزه متاعلرينى صوقماقله ؛ پارالريمزى آلماقله قانع اولان آوروپا ؛ يارين بوكا قانماياجاقدر . اورمانلريمزك بويله كندى كنديسنه جورومه‌سنه ، معدنلريمزك بويله‌ير آلتلرنده كومولو قالماسنه ، شهرلريمزك بويله بوش بوشنه دكيزلره‌دوكولمه‌سنه ، طوپراقلريمزك بويله چيلاق وباتاق بيرحالده بولونماسنه‌راضى اولماياجاقدر . الله گوسترمه‌سين ، بومقدس وطنى ياحمايه‌سى آلتنه آلاجاق وياخود كنديسنه مستعمره ياپاجاقدر .

بونلرك بيريسى بيرزهرلى كوملك ، او بيرى آتشلى بيرپيليريمدر . ايكيسى ده استقلالمزى ئولدورور . اگر بيزوطنمزك قلعه‌لرينك اوزرينه يابانجى بايراقلرك ديكيلديكنى كورمك ايسته‌مه‌زسه‌ك ، اكر بيزاجداديمزك

[١] مألى : اوزريكزه باشى كويا قورو اوزوم كيبى كوچوجك بيرعبد حبشى دخى آمر اولسه سوزنى ديكله‌يك ؛ اطاعتده اولك .

« اَلدُّنْيَا كُلُّهَا مَتَاعٌ وَخَيْرُ مَتَاعِهَا الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ اِنْ نَظَرَ اِلَيْهَا سَرَّتْهُ وَ اِنْ اَمَرَهَا اَطَاعَتْهُ وَ اِنْ غَابَ عَنْهَا حَفِظَتْهُ فِى نَفْسِهَا وَ مَالِهِ — ح . » [١]

بيراقديغى شرفلى بايراغك آلتنده هيچ ئولمه‌مك اوزره ياشاماق ايسترسه‌ك ، اكر قانون اساسيمزك بيزه ويرمش اولديغى حقوق ايله بختيار اولماق اميدنده بولونيورسه‌ق لازمدركه بوملكت ، بوملت بويله قالماسين . بوملكتك اوزرنده‌ده صنايع مكتبلرى ، تجارت مكتبلرى آچيلسين ؛ چيفتليكلر فابريقالر چوغالسين . بوملكتك ليمانلرنده‌ده واپورلريمز ، چوللرنده‌ده شوميندوفرلريمز گورولسون ، بوملتك چوجوقلرى‌ده يكى چيفتجيلكى ، يكى صنعتكارلغى ؛ يكى تاجرلكى اوكرنسينلر . تاكه كندى احتياجلريمزى كنديمز كوره‌ليم ؛ يابانجيلره محتاج اولماياليم ؛ زنكينلشه‌ليم ؛ قوتلنشه‌ليم ووطنمزه قارشى بسله‌نن حرص وطمعلرك آتشلرينى آلنلريمزك ترلريله سوندوره‌ليم .

بويوك عصر ؛ اهالى‌يى بختيار ايدن مسئله‌يى حل ايتدى ؛
ايسلى . ويران چايلرك اوكلرنده دولاشماغه باشلادى ؛
اونودولان ميليونلرى يكى يكى صنعتلرله آشلادى ؛
ناصير باغلى اللرك‌ده اصالتى اولديغنى اوكرتدى .
ايشته شيمدى بيزم دخى أللرده آلت كورمك ايسته‌يور .
وهركسه : « سن‌سنكسك » فرغونلر زماننده دكيلسك ؛
نه‌ايسترسه‌ك اولاجاق . ايسترميسك طالع ساكا أكيلسين ؟..
اويله ايسه يانمه گل ! آل شو ايشجى كوملكنى كيى » ديور .
مادمكه بيزده بوكون شوآوروپا طوپراغنك اوغلى يز ؛

[١] مألى : دنيا ؛ متاعدر (يعنى كنديسيله برآز مدت تمتع اولونماق اوزره مخلوقدر .) متاعك‌ده خيرليسى ؛ مرأۀ صالحه دركه ؛ زوجى كنديسنه نظرايدرسه قادين اوني مسرور ايده‌ر و زوجنك امرينه اطاعت أيله‌ر و غيبوبتنده اونى كندى نفسنجه و زوجنك مالنجه حفظ وصيانت أيله‌ر .

«اَلتّائِبُ مِنَ الذَنبِ كَمَنْ لاذَنْبَ لَهُ — ح . » [۱]

مدنيت حياتنه بيزم دخی قوجاغمز آچيلمش ؛
أك كوچوك بير كوزه يوزلر ايله احتياجلر صاچيلمش ،
آرتق بيزه أسكی آسيا عالمنك كچيشی طاد ويرمه‌ز ؛
قره قوروم چولنده‌كی اوبالرك چوبانلنی ألويرمه‌ز ؛
بوساعتده ، دكيشمه‌يه ، صنعت اهلی اولماقلعه بوجلويز .

وطنداشلر ، بوكون سيزك راحت وسعادتكزی دوشونمك ؛ سيزك حقوق وترقيكزه خدمت ايتمك ؛ وسيزه ناموس و وجدانلريله چاليشاراق حكومت مشروطه‌نك ناصيل بويوك بر نعمت اولديغنی كندی فعل وعمللرنده كوسترمك عشقنی بسله‌ين بيز حكومت مأمورلری ايسته‌يورزكه اسكندريه ايله قاهره ناصيل ايسه ؛ بحر سفيد قييلرنده ؛ مصر چوللرنده اوليمانلر ؛ اوريختيملر ؛ اومحتشم شهرلر ؛ اوچيچكلی باغچه‌لر ، اوكنيش جاده‌لر ؛ او بويوك دارالصناعه‌لر ؛ اومنبت مزرعه‌لر ناصيل وجوده كلمشسه ، بونلر بشريتك احتياجاتنه ناصيل خدمت ايديورلرسه جده ايله مكهٔ مكرمه‌ده اويله اولسون ، بحر احمر قييلرنده ؛ جزيرة‌العرب چوللرنده دخی مدنيت ايزلری اويله ميدانه كلسين ؛ بوايشلری ام‌القرانك وباديه‌لرك ذكی و نجيب اولادلری وجوده كتيرسينلر ومسعود ياشاسينلر . امين اولكزكه ، بن و محترم آرقه‌داشلرم ؛ بيز هپمز سيزك بويولده كوستره‌جككز هربر آرزوكزی ، هربر تشبثكزی جاندن آلقيشلاياجاغز ؛ بونلری نتيجه‌لنديرمك ايچون كيجه كوندوز چاليشاجاغز ؛ بو اوغورده هربر فداكارانی ياپاجاغز وملتك حكومت ايچون دكل بلكه حكومتك ملت ايچون اولديغنی اثبات ايده‌جكز .

ياشاسين حريتپرور پادشاهمز ؛ ياشاسين ملت عثمانيه‌مز ، ياشاسين حكومت مشروطه‌مز ؛ ياشاسين حجازك حر ومتحد اولادلری ! . .

[۱] مألی : كناهلرندن توبه ايدن ؛ كويا هيچ كناه ايتمه‌مش كبی اولور .

«ثَلَثٌ مُهلِكاتٌ شُحٌّ مُطاعٌ وهَوىً مُتَّبَعٌ

واِعجابُ المَرءِ بِرأيِهِ — ح . » [۱]

خزان

السلام ، أی خضارت باقيهٔ بهار ايله متوج لطيف اورمان ! أی متفرق چمنزار اوزرنده غ‍وده صارارمش اوراق اشجار ! السلام أی سوكلی ايام اخيره ! طبيعتك بو رنك ماتمی واحزانی ايله تألمات واضطرابات روحانيه‌م نه قدر ده هم آهنك ، انظاريمی نه قدر ده تلطيف ايديور .

خطوانم ؛ سكون آباد وادی‌يه دوغرو متفكرانه ايلرليه‌ديكجه اطرافمی نظر تماشادن كچيرمك ، صوك دفعه اولاراق بر لون اصفرار ارائه ايدن كونشی كورمك ، نشر ايتديكی خفيف وضعيف ضيانك دلالتيله آياقلريمك ورمانك ظلال كثيفه‌سی ايچنده مشی وجولانی حس ايله‌مك نه قدر ده محظوظيتمی موجب اولويور .

أوت ، خزانك بو كونلرنده ، طبيعتك بو دم احتضار وايسينده انظار تيقظ ولطافت نثارينك پوشيده نقاب اولديغی زمانلرده پك باشقه ، پك روح استيناس بر حاله بولويورم . بو بر دوستك ، بر يارجانك وداعی آكديريور ؛ عينيله موتك ابدياً قاپايه‌جاغی دوداقلرك صوك تبسمنه بكزه‌يور .

افق حياتی تركه آماده بولونديغم بر زمانده ، اميدك حال استغراق

[۱] مألی : اوچ شی صاحبی مهلكدر : مطاوعت اولونان بخل ، اتباع اولونان هوای نفسانی ، كيشی كندی رأينی بكنمك .

«من لعب بالنردشير فقد غمس يده فى لحم الخنزير» ح . ۰ [۲]

ایچنده محوونی نشان ایتدیکی اوزون کونلریمی یادایله آغلایه‌راق ینه بو اورمانلره ، بو لطیف وادیلره عطف نگاه تحسردن بحق مستفید دوقیاب اولامادیغم بو بدایع طبیعتی مشتاقانه تماشادن منع نفس ایده‌میورم .

أی زمین پیرایه‌دار . أی مهر رخشان ، أی نظره فریب وادیلر ، أی باشدن باشه چشم جان وامعانی تنویر ایدن بدایع طبیعت ! لحد سکونمی محاط اولان بو یرلرده بر قطره سرشك شکران و منت عرض واتحافه مجبور و مدیونم ! بر محتضرك مشامه هوا نه قدر معطر عکس ایدییور ، ضیا نه قدر صاف ، کونش نه قدر دلنشین و لطیف کورونیور !

بن شیمدی زهر ایله ممزوج اولان بو جام شراب خوشگواری جرعه جرعه واریجه‌یه قدر بوشالتماق ایستیورم ؛ حیاتمی احتوا ایدن بو ساغر سرشارك قعرنده باکه نوشین بر قطره قالمشدر ! .. بلکه امیدك دم زوالی اولان بو کونده هنوز نم ایچون بر لحظه سعادت استقبال موعود و مقرردر ! .. بلکه بین البشر نم ایچون مجهول بر روح ، روحمله آشنالق اظهار ایده‌رك باکا بر جواب ویرمك لطفنده بولونور !

[۲] مآلی : طاولا اوینایان کیمسه اَلنی لحم خنزیره باتیرمشدر .

«الندم توبه» ح . ۰ [۱]

شکوفه ، انجمنی تبسمه حیاتی بر شمس درخشانه تودیع ایله سقوط ایلیور . بو انکی صورتده معانی وداعی مقصد ... برده یأس و احتضارده بولونیورم ؛ ... و ... اطرافه حزن و اطافتله ممزوج بر آهنك منتشر ... : حلمی ادیب ...

کسب و تجارتك و تأسیس صنایعك نظر اسلامیده مرغوبیتی

(احادیث شریفه)

«التاجر الصدوق الامين يحشر يوم القيامة مع الصديقين والشهداء» = صدق و امانتله تجارت ایدن مؤمنلر یوم قیامتده صدیقین و شهدا ایله حشر و جمع اولونه‌جقلر .

«من طلب الدنيا حلالاً وتعففاً عن المسئلة وسعياً على عياله وتعطفاً على جاره لقى الله ووجهه كالقمر ليلة البدر» = دنیانی ، وسعت معیشتی حلال اولارق طلب ایدنلر ، خلقه عرض سؤال و احتیاجدن مباعدت ، اولاد و عیالنه رفاه ، جیران و احبابنه مواسات و معاونت مقصدیله عامل اولورلرسه بدر کیجه‌سنده‌کی آی کبی نورانی اولدوغی حالده رب کریملرینه ملاقی اولاجقلردر .

«ان من الذنوب ذنوباً لا يكفرها الصلاة ولا الصيام ولا الحج ولا العمرة انما يكفرها الهموم فى طلب المعيشة» = ذنوب مکتسبه

[۱] مآلی : پشیمانلق ، توبه‌در .

«لافقراشدمن الجهل - ح . »[٢]

ايچنده‌اويله‌لری واردر ، كه‌صوم وصلات وحج وعمره كبی عباداتله دكيل ، يالكيزمعيشت نفس وعيال تحصيلنده چكيلن هموم ومتاعب ايله تكفيراولونابيليرلر . [اكرطلب مذكور ؛عندالله بيرعمل مبرور اولماسايدی تكفيرذنوب بابنده‌سائرعبادتلر فوقنده‌بويله بيرتأثير كوستريرميدی ؟]

« ان الله يحب العبدالمؤمن المحترف » = جناب باری ؛ بير-حرفت وصنعتله اشتغال‌ايدن مؤمن قولی سه‌ور . [« محترف » صناعت ، زراعت وتجارتك بيريله طلب معيشتده متكلف ديمكدر . جناب حق ؛ بويله كيمسه‌لری سه‌ور ؛ چونكه عطالت اوزره‌ياشاماق ، مالايعنی‌ايله مشتغل اولماق غايت مذمومدر . « مناوی »]

« احل ماا كل العبدكسب يدالصانع اذانصح » = عبدك اكل‌وانتفاع ايده‌جكی شيلرك اك‌حلالی ، غايت طيبی ؛ ناصح و بنی‌نوعنه خيرخواه اولان صنعتكارك كسب‌يدی اولان شيدر . [بوحديث شريف ؛ صنايعه خدمتك ، سائرنوع تجارتلرك فوقنده اولماسنی مشعردر .]

« لاتقولوا هذافانه ان‌كان‌يسعی علی‌نفسه ليكنها عن‌المسئلة

---

[٢] مألی : جهلدن اشد بيرفقريوقدر .

«قل الحق ولوكان مراً - ح . »[١]

ويغنيها عن‌الناس فهوفی‌سبيل‌الله‌وان‌كان‌يسعی علی‌ابوين ضعيفين اوذرية ضعاف‌ليغنيهم ويكفيهم فهوفی سبيل‌الله »بيركون حضور رسالتپناهيده‌بولونان اصحاب كرام‌قوت‌وجلادت صاحبی بيركنجك سرعتلی يورويه‌رك كچديكنی كورديلر . ايچلرندن بيرقاچی « بوكنجك عزم‌وجلادتی ، فی‌سبيل‌الله اولسايدی نه‌اعلی اولوردی ! » ديديلر . ايشته بونك اوزرينه جناب رسالتمآب افنديمز ؛ وحديث‌شريفی نطق بويورديلر . يعنی : « بويله ديمه‌ييكز ؛ زيرابوذاتك سعی‌وحركتی اكرنفسنی مذلت احتياجدن وارسته قيلماق‌ايچون ايسه‌فی‌سبيل‌الله ساعی عداولونور . كذلك حال ضعف وانحطاطده بولونان ابوينی ويا عجز واحتياجده اولان ذريت وعيالی ايچون سعی ايدييورسه ينه سبيل حقده ساعی اولور . » هرمؤمن ؛ نفسنی‌مذلتدن ، اولاد وعيالنی ضرورتدن خلاص‌ايتمك ايچون مساعئ مشروعه‌ده ساعی‌ومجتهد بولونماق فرض‌عين اولدوغی معلومدر .

« عليكم بالتجارة فان‌فيهاتسعة اعشارالرزق » = تجارتله اشتغالدن آيريلماييكز ، كه‌رزقك اونده‌دوقوزی معاملات تجاريه ايله‌قائمدر . » اويله‌يا ! امرتجارت معطل‌اولسه ارزاق‌بشريه مختل‌اولور كيده‌ر . نه‌زراعت قالير ، نه‌صناعت !

---

(١) مألی : دوغروسويله ، هرنه‌قدر آجی‌ايسه‌ده .

«قلب المؤمن عرش الرحمن — ح . »[١]

« ان روح القدس [٢] نفث فی روعی ان نفساً لن تموت حتی تستكمل رزقها وان ابطأ عنها فاتقوا الله واجملوا فی الطلب ولا يحملنكم استبطاء شیء من الرزق علی ان تطلبوه بمعصية الله فان الله لا ينال ما عنده بمعصيته » [٣] = جناب روح القدس ، يعنی باعث حيات حقيقيه ، واسطه فيوضات الٰهيه اولان جبرائيل امين عليه السلام نم قلبمه تا شو فيضاری القا اولمشدر ، كه هيچ بر نفس بشريه استكمال ارزاق مقدره اتمه دیكجه اكمال حيات صوريه ايده مز ، هر فردك رزقی ؛ ابر كيج كنديسنه واصل اولور .

[رزقك وصولی ؛ بلا طلب و بلا سبب داخی اولا بيلير ؛ ناسیل كه بعضاً كثرت مساعی ايله برابر مطلوبدن حرمان ترتب ايدر ؛ فقط بو حاللرك ايكيسی ده بالنسبه نادردر . بناءً عليه نه احتمال اوله اعتماداً ترك طلب مشروع اولور ، نه ده احتمال ثانی خوفيله بذل مساعيده تراخی معقول گورولور .]

بو حالده دائما تقاوزده اولوكز ، طلب معيشتده اجمال واحساندن آيريلمايكز ؛ رزقكزدن بر شيئك ابطاسی ، ارزو ايتديككز آنده عدم وصولی سيزی صورت غير مشروعه ده تحصيل واستحلابه سائق اولماسين . نزد باريده كی فوز و بركته معصيتله نيللكز قابل دكيلدر . جناب رسالتمآب افنديمز رزقك مقدر اولماسنی بيان بويورمالری نقطه سيزی طلب رزقدن ، صرف

[٢] بر روايتده « ان الروح الامين » وارداولمشدر . قرآن كريمده بو عنوان جليل ايله جناب جبرائيلدن تعبير واقعدر : « نزل به الروح . . . . »

[٣] « نفث » نفخ مرادفی اولوب بر نوع اوفلامكدر . صر ( ) ايله (روع) قلب صافی معناسنه در . « نفث فی الروع » تعبيری ملك و حالتشخص كورونميه رك صداسی ايشيدلمه يه رك القای فی اراده سنده مستعملدر .

(١) مآلی : مؤمنك قلبی ؛ عرش الٰهيدر .

«نية المؤمن خير من عمله — ح . [٢]»

معانئ عاليه دن نهی بويورمييور ، بالكه جمله مزه طلبده اجمال ، طلب واقعی امر جميل وحسن صورتده اولوب اتفاقی صورتده ايقاع ايتمكلكمزی امر ايليور .

[طلبك صورت مشروعه اولورده وقوعی جميع وشرائطنامی بيلوب شبهه لردن توقی ، حيله واحتكار كبی شرعاً ممنوع اولان تشبثاتدن افراط حرص وطمعدن صاقنيلماز ، معصيته حركتله تحقق ايده بيله جكی امر آشكاردر .]

« الاسواق موائد الله فمن اتاها اصاب منها » = چارشی وبازارلر ، سوق تجارت عداولونان محللر ؛ جناب حقك عبادی ايچون كشاده قيلنمش مائده لری منزله سنده در . اورايه وارده طلب معيشته چاليشان اولانلر نصيبلرينی آليرلر . [چارشی وبازاره كيتمك ؛ داد وستدايله اشتغال ايتمكدن كنايتدر .]

« لان ياخذ احدكم حبله فيحتطب علی ظهره خير من ان يأتی رجلاً اعطاه الله من فضله فيساله اعطاه او منعه » = سيزدن بريكزك ، ايپنی آلوب اودون طاشيمغه كيتمه سی فضل وعنايه مظهر بر آدمه واروب عرض احتياج ايتمه سندن خيرليدر . او آدم كرك ايسته ديككی ويرسين ، كرك ويرمه سين .

« من فتح علی نفسه باباً من السؤال فتح الله عليه سبعين باباً من الفقر » — هر كيم ، السؤال ايله بر ده كنديسنه —

[٢] مآلی : مؤمنك نيتی ، عملندن خيرليدر .

«الظوا بياذاالجلال والاكرام - ح . »[١]

ولولسان حال ایله - باب سؤالی کشادایده‌رسه ، جناب باری اونك حقنده یتمش عدد فقر واحتیاج قاپیسنی آچار ، قلبنی غنای حقیقیدن محروم قیلار .

بر حدیث شریف

نطق عالی حضرت پیامبری که ، مقتضای منیفنه رعایت ایدیلمش اولسه‌یدی گرفتار اولدیغمز فلاکتلرك هیچ بیرینی گورمه‌زدیك. بوندن بویله اولسون محافظهٔ احکامنه موفق اولسه‌ق ینه مسعود و بختیار اولاجاغمز بی اشتباهدر .

بسم الله الرحمن الرحیم :

« لاتحاسدوا ولاتناجشوا ولاتباغضوا ولاتدابروا ولایبع بعضکم علی بیع بعض وکونوا عباد الله اخوانا المسلم اخو المسلم لایظلمه ولایخذله ولایکذبه ولایحقره التقوی ههنا (واشار الی صدره ثلاث مرات) بحسب امرئ من الشر ان یحقر اخاه المسلم کل المسلم علی المسلم حرام دمه وماله وعرضه » .

«لاتحاسدوا» حسدلشمه‌یکز . حسد ؛ بر کیمسه‌نك زوال نعمتی آرزو ایتمکدن عبارت اولوب ، حاسدك ، اونعمتك کندیسنه وصولی تمنیسنده اولماسی شرط دگیلدر . حسد ؛ حسناتی امحا ایدر .

[١] مآلی : « یاذاالجلال والاکرام » دییه مناجاته ملازم ومداوم اولیکز .

«خیر العلم ما کانت الخشیة معه - ح . »[١]

« الحسد یأکل الحسنات کما تأکل النار الحطب » بویورولمشدر . بك چوق سیئات وخطیئاته ده سبب اولور . « ومن شر حاسد اذا حسد » نظم شریفی ؛ مقتضای حسدینی اجرایه قیام ایدن حاسدلرك شرندن جناب حقه استعاذه ایتمه‌مزی امر واشعار ایتمکده‌در . دنیاده اك اول عصیان عظیم حدوثنه بادی، اشبو صفت ذمیمه‌در . ابلیس لعینك جناب آدمه سجده‌دن اباسی وقابیلك ، قارداشی هابیلی قتله اجتراسی محض حسددن ناشیدر .

حسدك جداً مذمومیتی کلام آتی ده اشعار ایدیلیور : « الحاسد جاحد لانه لایرضی بقضاء الواحد » یعنی ، حاسد ؛ حق تعالینك قضا واراده‌سنه راضی اولمادیغندن کافر گبیدر .

« حسد » ؛ لسانمزده « قیصقانماق » ایله تفسیر اولونور . که بر کیمسه حقنده زوال نعمت وعروض شدت تمنیسنده بولونماقدر .

« ایمرنمك » ایله تفسیر اولونان « غبطه » بونك غیریدر چونکه بونده زوال نعمت آرزوسی یوقدر . بلکه انسان بگندیکی ورغبت ایله دیکی کمالات وفضائلك کندینده ده حصولنی آرزو ایدوب اوکا کوره داورانماقدن عبارتدر . بو ایسه امور دینیه‌ده مباح وامور دنیویه‌ده مندوبدر .

« حسد » لفظی ، بعضاً قرینه ایله بو معناده استعمال اولونمشدر . نیتکیم حدیث شریفده : « لاحسد الا فی اثنین رجل آتیه الله مالاً فسلطه علی هلکته فی الخیر ورجل آتیه الله الحکمة فهو یقضی بها ویعلمها الناس » بویورولمشدر . یعنی ، دنیاده ایکی کیمسه غبطه ایدیلمه‌یه شایاندر : بریسی جناب حق کندیسنه مال کثیر احسان ایدوب

[١] مآلی : علمك خیرلیسی ؛ کندیسیله برابر الله قورقوسی اولاندر .

الحمد علی النعمة امان لزوالها . . . » [۱]

وجوه خیره صرف و اتفاقه موفق ایله دیکی، دیکری کندیسنه حکمت (علوم نافعه) احسان بیورلمق مقتضاسیله عامل اولمایی یعنی بر وجه شرعی حکم و ناسه تعلیم ایله اشتغال اتمه‌یی تسهیل ایله دیکی کیمسه‌در.

«ولاتناجشوا» «ن، ج، ش» ماده‌سندن مشتقدر. شو ماده فی الاصل، اثارهٔ صید (آو قالدیرماق) معناسنه‌در. بوراده آلماق قصدی اولمایارق بر متاعك ثمنی آرتدیرماق معناسنده مستعملدر. بر کیمسه‌یی تغریر مقصدیله بوتون‌لو مواضعه‌ بیننده تکرر ایتمکده اولماسنه مبنی تفاعل صیغه‌سیله وارد اولمشدر.

«ولاتباغضوا» بربریکزه بغض ایتمه‌یکز. یعنی بغض و نفرت تولید ایده‌جك معامله‌لردن حذر ایدیکز.

«ولاتدابروا» تقاطع ایتمه‌یك. یعنی بربریکزه عتاب و جفا ایله قطع مناسبت ایله‌مه‌یك یاخود بر کیمسه‌نی استثقال قبیلندن اولمق اوزره تولیهٔ ظهر ایتمه‌یکز.

«ولایبع بعضکم علی بیع بعض» ای مکلفین! سیزدن بریکز بر کیمسه‌نك عقد بیعی اوزرینه بیعه طالب اولماسین. مدت خیار اثناسنده مشتری یه: «بن سکا ثمن اقل ایله بونك مثلی و یا ثمن مذکور ایله داها اعلاسنی صاتارم» دیمك جائز دکلدر. شرای الشرا داخی بویله‌در. بایعه خطاباً: «شو بیعی فسخ ایده‌رسه‌ك بن مبیعی داها زیاده ثمن ایله اشترا ایده‌رم» دیه‌رك اونی مدت خیار اثناسنده فسخه ترغیب ایله‌مك منهی عنهدر.

«وکونوا عباد الله اخواناً» ای الله‌ك قوللری! بربریکزه ...

[۱] مآلی: نعمت الهیه اوزرینه حمد ایتمك؛ آدمی او نعمتك زوالندن امین ایده‌ر.

«لاضرر ولاضرار فی الاسلام . . . » [۱]

أیله دیکی وجه‌ایله یکدیکریکزه اخوان اولوکز. [«صحیح مسلم» نسخه‌لرنده (کما امرکم الله) عباره‌سی داخی کورولمشدر.] یعنی ذکر ایتدیکمز اسباب نفرت و مخل مودت شیلردن اجتناب أیله‌یکز، که مأمور اولدیغکز حقوق اخوتی محافظه ایتمش اولاسکز.

«المسلم اخو المسلم» مسلم مسلمك دین قارنداشیدر. اخوت دینیه ایسه اخوت نسبیه‌دن اقوی و انفعدر. قرآن کریمده داخی «انما المؤمنون اخوة» بویورولمشدر. «لایظلمه» حقنی منع و یا تنقیص ایله اوکا ظلم ایتمه‌ز؛ «ولایخذله» لدی الایجاب نصرت و اعانه و مقاله ناصحانه ایفاسندن کری دورماز؛ «ولایکذبه» خلاف حقیقت خبرله اونی آلداتماز؛ «ولایحقره» فقر حالندن و یا بر آفت بدنیه‌یه مبتلا اولماسندن دولایی اوکا حقارت ایتمه‌ز.

قال الله تعالی: «لایسخر قوم من قوم عسی ان یکونوا خیراً منهم» یعنی، بر قوم دیکر بر قوم ایله سخریه و استهزا ایتمه‌سین. احتمالدرکه، اوبکنیلمه‌ین قوم، حد ذاتنده بکنیلردن اشرف و خیرلی اولسون.

حدیث آخرده: «رب اشعث اغبر ذی طمرین لایؤبا به لو اقسم علی الله لابره» بویورولمشدرکه، معنای شریفی: اسکی ثوبه بورونمش و هیئت و قیافتجه حال پریشانیده بولونمش بعض قوللر واردرکه، عندالناس کندیلرینه اعتبار

[۱] مآلی: ضرر و مقابلهٔ بالضرر؛ اسلامده یوقدر.

اذااسأت فاحسن ـ ح . [۲]

اولونماز؛ فقط نزد الٰهیده مقبول اولمالرندن ناشی اگر بیرشی ایچون جناب حقه قسم ایتسه‌لر ؛ بهمه‌حال اونلری یمینلرنده یارقیلار، حانث ایتمه‌ز .

« التقوی ههنا » راوینك افاده‌سنه كوره رسول اكرم صلی الله علیه‌وسلم افندیمز حضرتلری صدر شریفلرینه اشارت بویوراراق بو كلامی اوچ كره سویله‌مشلردر « تقوی شورا‌ده‌در » چونكه امتثال امر واتباع نهیدن عبارت اولان تقوانك مدار حصولی خشیة‌اللهدر . بو ایسه قلب انسانیده بولونور .

« بحسب امرئ من البشران یحقراخاه المسلم » اخوان دینی تحقیر وتذلیل ایتمك كیشینك شرودناءتنی اثبات خصوصنده كفایت ایده‌ر. « كل المسلم علی المسلم حرام دمه وماله وعرضه» مسلم نظرنده مسلم ازهرجهت محترم اولوب حیاتنی وعرضنی محافظه‌یه مأمور ومجبور اولدیغی كبی طیب نفس ایله ویرمه‌دیكجه مالندن انتفاعی داخی مشروع دكیلدر. الك عادی بیرشی‌ده اولسه صاحبنك اذن ورضاسی بولونمادیقجه حلال اولماز . [صراط مستقیم ـ اعیاندن اسماعیل حقی افندی حضرتلری]

---

[۲] مآلی : كوتولكی متعاقب أییلك ایت . یعنی ، حسب البشریه بیر سیئهٔ صغیره‌ده بولونورسه‌ك همان بیر حسنه داخی ایشله ، كه تقابل ایتسین .

« الكلمة الطیبة صدقة ـ ح . »[۲]

عبدالحمید ثانینك خلعنه دائر طرف مشیخت جلیله‌دن ویریلن فتوای شریفه‌نك صورتیدر :

امام مسلمین اولان زید ؛ بعض مسائل مهمهٔ شرعیه‌یی كتب شرعیه‌دن طی واخراج وكتب مذكوره‌یی منع وخرق واحراق وبیت‌المالده تبذیر واسرافله مسوغ شرعی خلافنده تصرف وبلاسبب شرعی قتل وحبس وتغریب رعیه وسائر كونه مظالمی اعتیاد أیله‌دیكدن صوكرا صلاحه رجوع ایتمك اوزره عهد وقسم ایتمشكن یمیننده حانث اولاراق احوال وامور مسلمینی بالكلیه مختل قیلاجاق فتنهٔ عظیمه احداثنده اصرار ومقاتله ایقاع ایتمكله منعهٔ مسلمین زید مزبورك تغلبنی ازاله ایتدیكلرنده بلاد اسلامیه‌نك جوانب كثیره‌سندن مزبوری مخلوع طانیدیقلرینه دائر اخبار متوالیه ورود ایدوب مزبورك بقاسنده ضرر محقق وزوالنده صلاح ملحوظ اولمغین زید مزبوره امامت وسلطنتدن فراغت تكلیف ایتمك ویاخلع أیلمك صورتلرندن هانكیسی ارباب حل وعقد واولیای امور طرفندن ارجح كورولورسه اجراسی واجب اولورمی ؟

الجواب : اولور .

كتبه الفقیر
السید محمد ضیاءالدین
عفی عنه

---

[۲] مآلی : كوزل سوز صدقه‌در .

مجلس عمومی ملی قرارنامه سیدر

بیك اوچ یوزیگیرمی یدی سنه‌سی ربیع الآخرینك یدنجی وَبیك اوچ یوز یگیرمی بش سنه‌سی نیسانینك اون دوردنجی صالی گونی ساعت آلتی بوچوقده اعیان وَمبعوثاندن مرکباً مجلس عمومی ملی حالنده اجتماع ایدن هیئتده اوقونان وَزیری شیخ الاسلام محمد ضیاء الدین افندی امضاسیله ممضی بولونان فتوای شرعیده مندرج شقیندن خلع جهتی رجحان مدلل ایله بالاتفاق ترجیح وقبول اولوناراق سلطان عبدالحمید ثانی خلافت اسلامیه وَسلطنت عثمانیه‌دن اسقاط وَولی عهد مشروع محمد رشاد افندی حضرتلری « سلطان محمد خان خامس » عنوانیله مقام خلافت وسلطنته اصعاد واجلاس ایدیلمشدر .

صورت خط همایون

وزیر معالیسمیرم توفیق پاشا

برادرم سلطان عبدالحمید خان ثانینك جمله‌یه معلوم اولان اسبابدن دولایی طرف شرع عالیدن صادر اولان فتوای شریفه احکامنه وَبالجمله تبعه‌مزك آرزوسنه توفیقاً مجلس عمومی ملیجه بالاتفاق اتخاذ ایدیلن قرار وجه‌ایله مقام خلافت وسلطنتدن خلعی وقوعنه مبنی جناب مالك الملكك ارادهٔ ازلیه‌سی وَقانون اساسیمز

(۱) مآلی : زكات ؛ اسلام كوپروسیدر .

احكامی وعلی العموم ملت عثمانیه‌نك اجماع وآرزوسی اوزره اجداد عظاممز تختنه جلوسمز وقوع بولدی . ذاتكزك مجرب اولان رویت وحمیتكز حسبیله مسند صدارت عهده‌كزده ومسند مشیخت اسلامیه داخی ضیاء الدین افندی عهده‌سنه ابقاءً وتجدیداً توجیه وبروجه قانون اساسی تشكیل وعرض ایتدیككز هیئت وكلانك مأموریتلری تصدیق ومأمورین سائره یرلرنده ابقا وتقریر قیلنمشدر.

نخبهٔ آمال ومقاصدم ؛ صنوف تبعه‌مزك بلا استثنا نائل حریت ومساوات وعدالت اولماسی واحكام شرعیه وقانونیه‌نك تماماً اجرای تطبیقاتی ودولتمزك تأیید اساس شوكت ومكنتی ومملكتمزك مادی ومعنوی مستعد اولدیغی مرتبهٔ ترقیات وتكملاته وصولی اسبابنك تأمینی جهتنه معطوف ومنحصر اولاراق قانون اساسیمز بلطفه تعالی شو آرزوی صمیمیمزك حصول فعلیاتنی كافل اولماسیله قاطبهٔ احوالده جناب موفق الامورك توفیقات صمدانیه‌سنه توكل وقانون اساسیمز احكامنه توسل ایده‌رك مقصد اقصای مشروحك تیسر تمامی حصول اولماسی خصوصنده واقع اولاجاق مساعیكزده كافهٔ وكلا ومجلس عمومی ملیمزك وبالجمله مأمورینك مشاركت ومعاونت ایده‌جكلرینه وثوق واعتمادم بركمالدر .

بعض محللرده ظهور ایدن احوال شورشكارانه تأسفات جدیه‌مزی مستلزم اولدیغندن ملكمرده سكون وآسایشك

(۱) مآلی : واعظلق جهتندن ئولوم كافیدر .

« الصلاةُ عمودُ الدين ... » [١]

تأييدى وصنوف تبعه آراسنده هر دورلو آثار اختلافك كلياً ازالهسى اقدم امور كوروتمهسىمسى اول باول بوبابده اقتضا ايدن تدابير مؤثره يه تشبث ايديلهرك بومثللى وقوعات مؤلمه يه صورت قطعيهده نهايت ويريلهسى واقوام مختلفهنك يكديكريله بيروطن اولاديه لائق اولاجق صورتده حسن آميزش لزومى بحق تقدير ايدهرك جملهسى نعمت حريت ومساوات وعدالتدن بالاستثنا مستفيد اولملرى وبرى وبحرى قواى عسكريهمزك استحصال اسباب تعاليسى وامور عدليه وماليهنك تنظيم ومعارفك تعميمى وامور نافعهايله تجارت وزراعت وصنايعك ترقيات حاضرهٔ عصريهيه كوره تكثيرينى ضامن اولاجق قوانين ونظاماتدن هنوز ياپيلماملرك قانون اساسيمزه وملتمزك لوازم حقيقيهٔ مشروعهسنه توفيقاً ترتيب ايديلهرك بوبابده آثار جديهٔ فعليه ابرازى ودول متحابه ايله منعقد اولان كافهٔ معاهداتك احكامى طرفمزدن ازسرنو تأييد اولونديغندن بونلرك حسن جريانى رعايتيله برابر دولت عليهمزك باجمله دولتلرله اولان حسن ومصافاتنك تأكيد وتزييدينه چالشيلمهسى خلاصهٔ نيات خالصانهمزدر. جناب حق؛ جملهنك مساعيسنى توفيقات سبحانيهسنه مقرون بويورسون آمين. في ١١ ربيع الآخر سنه ١٣٢٧

محمد رشاد

[١] مآلى: دينك ديرهكى نمازدر.

« مَنْ اَصْلَحَ بَيْنَ اثْنَيْنِ اسْتَوْجَبَ ثَوَابَ شَهِيدٍ » [١]

١٦ مايس ٣٢٥ [جمعه ايرتهسى] ده حربيه نظارتى ميدانندە، بيرنجى اوردو قوماندانى محمود مختار پاشا طرفندن هيئت ضابطان وقطعات عسكريهيه خطاباً صوت اعلا ومهيب ايله قرائت وبر صورتى عموم قطعاته تبليغ ايديلمش اولان:

بياننامهٔ همايون صورت منيفهسى

« عسكر اولادلرم ،

الله ذوالجلالك لطف وعنايتى، پيغمبر ذيشانك شفاعتى، عناصر عثمانيهنك آرزو و بيعتى، تاريخ حيات ملىٔ مظفريتيله دولدوران عساكرك حميت وسطوتيله اجداديمك تختنه بيرنجى مشروطيت پادشاهى اولاراق جلوس ايتديم.

جناب حقه حمد وثنا ايدهريم كه، عمريمك بو دقيقهسنه قدر شريعت احمديه؛ هر تورلو آمال ومقاصديمه رهبر اولدى. شيمدىده ملت ومملكتك اسباب اقبال ونجاتى تأمينه مدار يكانه اولان و شريعت احمديهنك احكام اساسيهسندن بيرينى تشكيل ايدن قاعدهٔ مشورتك بو دفعه تأسس وتأييدنده دقت خلافت و امامتى احراز ايلهديم.

[١] مآلى: ايكى آدم آراسنى اصلاح ايدن؛ شهيد ثوابنه مستحق اولور.

«حُبُّ الدُّنْيا رَأْسُ كُلِّ خَطيئَةٍ — ح» [١]

هر آووچ طوپراغی اولادینك خون پاکیله یوغرولان وطن مبارکمزك ، اعتلای شان وشوکتی و اولاد وطنك تأمین رفاه وسعادتی ایچون هرتورلو اسباب و وسائطه مراجعت ایده‌جکم ؛ توفیق اللهدندر .

معلوم اولسون که ، حکومت مشروعهٔ مشروطه‌مزك حدود طبیعیهٔ حاضره‌سنی اله کچمه‌ز بر قلعه کبی محافظه ایتمك و اونی لائق اولدیغی مرتبهٔ عمران وترقی‌یه اولاشدیرماق ومنافع وطن وملتی استحصال و تأمین ایله‌مك ؛ آنجاق اوردو ودونانمه‌مزك قابلیت مسلحهٔ عسکریه‌سنی حقیله وکمالیله تزیید وانضباط وانتظام لازمك درجهٔ مطلوبه‌یه ایصالیله ممکن اولابیله‌جکدن عسکرلکك بوتون معالئ حقیقیه‌سیله ترقی‌یه مظهریتنی کورمك ایسته‌ریم ؛ نصیب خدادندر .

اجدادیکزك ، اوحمیتلی مردان کار وزارك باشنه کچمکله عثمانلیلغك نام مبجلنی عمومه تسلیم ایتدیرن وزوال ناپذیر بر دولت قوی الشکیمه تشکیل ایدن اجدادیمك حفید لائق اولدیغمی اثبات ایده‌جکم ؛ عنایت کبریادندر .

اوردو ، مقدس وظیفه‌سنی حقیله ایفا ایده‌رك اطاعتیله ،

[١] مألی : دنیایه محبت ؛ هر بر خطانك باشیدر .

«اَلْقَناعَةُ مالٌ لا يَنْفَدُ — ح.» [١]

انتظامیله ، شجاعتیله مملکت و ملتك صارصیلماز ، دەوریلمەز دی حیات بر قلعه‌سی مهابتنده بولوندیغی زمانلر ، دولتك شان وشهرتی آفاقی طوتمشدی .

بالعکس اوردو ، اللهك امرینه ، پیغمبرك رضاسنه ، خلیفه‌سنك فرمان واشارتنه وضابطلرینك اوامرینه مخالف حرکاته قیام ایده‌رك ضلال وغفلت ، فساد وجهالت وادیلرینه صاپوب دین ومذهبنه ، مملکت وملتنه ، پادشاهنه وآمرلرینه ، باباللرینه ، آتالرینه قارشی وظیفه‌سی اونوتدیغی ، اطاعتی کوشه‌یه‌رك ، انتظامی بوزولاراق کندیسنه مودوع اولان تأمین سلامت وطن بورجنی اوده‌مه‌دیکی وقتلرده بو بویوك دولت ؛ تماملە دەوریلەجك قدر صارصیلمش ایدی .

اوردونك هر شیدن اقدم ضبط وربط ایله تأمین موفقیت ایده‌جکی نظر دقتدن دور طوتولمایاجاق حقائقدن اولدیغنه بناءً بوخصوصك تأمین حصول و دوامی ایچون مافوقه شفقت ، مادونه اطاعت امر ایله‌ریم .

قوانین و نظامات موضوعه‌مز احکامنه بوتون موجودیتیله ، بوتون آرزو ووجدانیله امتثال ایده‌جك ارکان وامرا وضابطان وعسکر اولادیمی تحسین وعکسنی التزام ایده‌جکلرك بر باباسنك

[١] مألی : قناعت توکنمه‌ز بر مالدر .

«كَثْرَةُ الضِّحْكِ تُمِيتُ الْقَلْبَ وَتُورِثُ الْفَقْرَ — ح.» [١]

خرجين و عاصى اولنلره ياپاجغى مجازاتله تأديب اولوناجقلرينى بيان ايله‌ريم .

تأييدات صمدانيه‌يى متمنى اولديغم حالده مشروطيت مشروعه‌مزك نگهبان دائميسى اولان اوردو و دونانمه‌مزك قوت وشوكتنه استناد ايده‌رك شرع شريفك احكام و دقائق منيفه‌سنه مطابق اولان قانون اساسى‌يه عزيمك صوك نفسنه‌قدر صدق قالاجغنه جناب احكم الحاكمينى اشهاد ايله‌ديم . قانون اساسى عليهنده قولاً ، فعلاً امل طاشييان ؛ مردودمدر .

تأسيس انتظام و انضباط ايچون ، معلوم اولديغى وجه ايله هر رتبه صاحبنك بر اقتدارى و صلاحيتى واردر . هر ضابط اقتدار و اخلاقيله مادوننك امنيتنى جلبه و هر مادوننك اقتدار و انقياديله مافوقك رضا ومحبتنى قازانمغه چاليشمه‌سى اقصاى امالمدر .

بن ؛ اربا استقبال ايدن فضائل و مكارمله دويغولو اولان اوردو و دونانمه‌مزك عموم قوماندانى‌يم . بالعموم ضابطان ايله افراد ؛ نظرمده اوز اولادمدن قيمتلى قولم و قانادلرمدر . ايشته بو وصايا و بيانات ايله عموم اركان ، امرا و ضابطان

[١] مآلى : چوق گولمك ؛ قلبى ئولدورور و يوقسوللغى موجب اولور .

«اَفْضَلُ الصَّدَقَةِ كَلِمَةُ حَقٍّ — ح.» [١]

و افرادك نظر انتباهى جلب ايدر و حمايه‌يه اتحاف سلام ايله‌ريم .

برهيج شرع ونظام ، عموم عساكر بريه و بحريه‌نك باش قوماندانى اولديغم جهتله عسكره بو صفت مخصوصه ايله‌ده فضله بر ارتباط قلبى‌يه مالكم . دى‌يه بيليريم‌كه ، اوردو بنم ، بن اوردونك ايم . همان جناب حق ؛ دولت و ملته حسن خدمت ايدنلرى ايكى جهانده عزيز و توفيقات ربانيه‌سنه مظهريتله مسعود وممتاز بويورسون »

مقام جليل مشيخت اسلاميه‌دن بالعموم نائب ومفتيلرله كافهٔ بلاد اسلاميه علما ومشايخ كرامنه خطاباً تسطير و ارسال قيلينان بياننامه‌در :

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على محمد وآله وصحبه اجمعين . صلاح عالم ؛ فاطر عوالم اولان الله ذوالجلال حضرتلرينك مقتضاى ارادهٔ ازليهٔ سبحانيه‌سندن اولمغله عقل

[١] مآلى : صدقه‌نك افضلى ؛ دوغرو سوزدر .

« الوحدة خير من جليس السوء — ح . » [١]

و اذعان ايله امور شخصيه و اجتماعيه‌سنده تدبير وتصرفه قادر ياراتديغى انسانى (هُوَ الَّذى جَعَلَكُمْ خَلائِفَ فِى الاَرْض) ماصدقنجه روى زمينده حاكم و (سَخَّرَ لَكُمْ مافى السَّمٰوات وَمافى الاَرْض) مقتضاسيله محتويات زمين و آسمانى منافع انسانيه‌يه خادم قيلمشدر . ايشته بو حكمت جليله موجبنجه انسان ؛ ارادۀ جزئيه‌سيله قواى كونيه‌يى تسخير و استخدامه مقتدر بولونماغله تنظيم امور عالمله مكلف طوتولمش و ابناى بشر بيننده حصول صلاح و نظام توحيد آمال و منافعه موقوف اولوب انسان ايسه بازيچۀ هواى نفسانى ونفس امّاره‌نك شر افساد و اغواسندن قورتولماق ايچون محتاج ارشاد ربانى بولونديغندن خالق ذوالمنن حضرتلرى كمال فضل ومرحمتندن انبياى عظام ارسالى وكتب و احكام انزالى ايله عقل ابتدائينك استخراج و استنباطنده كوچلك چكه‌جكى مصالح عموميه احكام وقواعدينى و اصول صلاح وسعادتك نور اخلاص وايمان ايله طريق عقله تبعيتده اولديغنى بيلديرمشدر كه ، بوصورتله حجت الٓهيه تمام وَ حكمت تكليف ظاهر اولمش وَ پرتو عقل مهدينك تنوير ايتديكى منهاج مستقيمدن عدول و انحراف ايدنلر (صُمٌّ بُكْمٌ

[١] مآلى : يالكزلق ؛ فنا آرقه‌داشدن خيرليدر .

« الصدقة تطفى غضب الرب — ح . » [١]

عُمْىٌ فَهُمْ لاَ يَعْقِلُونَ) آيت كريمه‌سيله دائرۀ هدادن خارج ومطرود قالمشدر . خالقك احسان بيورديغى عقل و بعث ايله‌ديكى انبيا ايله فضلى كمال بولمش اولديغندندر كه ، جمهور ائمه « ماوجب على الله اصلاح العالم » قضيه‌سنى وَبناءً عليه نصب امام خصوصنك امت اوزرينه واجب اولديغنى تأسيس و تقرير ايله‌ديلر . چونكه احوال اجتماعيه‌يه دائر اولان تكاليف شرعيه ايله مكلف فرد مخصوص اولمايوب صدر آيات قرآنيه‌نك (ياايها الناس) (ياايها الذين آمنوا) صورتنده ورودیله مستدل اولاجاغى وجه ايله مخاطب خطاب الٓهى عموم ناس اولديغندن رياست حكومته كلان ذاتك خلافتى آنجاق عامه‌نك قبوليله صحيح اولابيلير . خلقك بالطّوع والرّضا حكومت و رياستنى قبول ايتديكى ذاته بيعتى دخى كنديسنك شرايع الٓهيه وقوانين مرعيه‌يه اتباعيله مشروطدر .

(كُنْتُمْ خَيْرَ اُمَّةٍ اُخْرِجَتْ لِلنّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ) آيت كريمه‌سى دلالتيله امور حكومتى

[١] مآلى : صدقه (ويرمك) ؛ جناب حقك غضبنى سوندورور .

« دعاءُ الوالدِ لولدهِ كدعاءِ النبيِّ لأمّته — ح . » [١]

مراقبه ، كافهٔ مؤمنينه واجب وَ (كُلُّكُمْ راعٍ وَكُلُّكُمْ مسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ) حديث شريفى موجبنجه ملتك هر فردى حصهٔ حاكميتدن مسئول اولديغنه كوره قوانين الٓهيه ومنافع مليه‌يه مخالف حركتله نفوذ حكومتك سوء استعماله اوغرامه‌سنه ممانعت ؛ عامه اوزرينه لازم اولماق مسئوليتك نتائج ضروريه‌سندندر.

حضرت فخر رسل افنديمزك عالم عقبايه ارتحاللرينى متعاقب اجماع امتله صديق اكبر و اوندن صوكرا وصيت صديقك تعيدى خصوصنده امتك واقع اولان اتفاقى اوزرينه فاروق اعظم يكديكرى تعقيب ايده‌رك صدر نشين خلافت اولديلر . حضرت عمر ؛ ارتحالندن مقدم امر خلافتى شورايه ترك ايتمكله اهل شورانك قراريله ذوالنورين حضرتلرينه تقليد خلافت اولوندى . مشار اليهك شهادتنده مدينهٔ منوره‌ده كى جمهور اصحابك بيعتيله حضرت امام مرتضى ؛ خلعت خلافتى دوش فضل وشهامته اكتسا ايتدى . سيرت ملكانه و عدالت انسانيتپرورانه‌لريله « خلفاى راشدين » نامنى آلان بو چهار يار كزين زمان سعد اقترانلرنده فتوحات مسلمين اقاصئ اقطار

[١] مآلى : پدرك كندى چوجوغنه دعاسى ؛ پيغمبرك امتنه دعاسى كبيدر .

« اطلبوا الخيرَ عندَ حسانِ الوجوه — ح . » [١]

جهانه واصل و اقوام عربيه طوائف اعجميه ايله اختلاطلرندن واغراض ومنافع متخالفه‌نك تصادم وتزاحمى تأثيراتندن رياست حكومت خصوصنده طوع ورضا تحرى وتغلبه منقلب اولوب تا سلاطين عثمانيه ظهورينه‌دك بعض شواذ ملوك وحكمدارلرى استثنا اولوندوقدن صوكرا استحصال حكومتده جبر وتغلب استعمالى خلقك بيعت طايعانه‌سنه مراجعته ترجيح اولونمشدر.

وقتاكه (اَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ) آيت جليله‌سيله ماصدق اولان شجرهٔ مباركهٔ آل عثمان رونقبخش سلطنت وخلافت اولديلر احياى سنت « خلفاى راشدين » خصوصنه اعتنا ايله احياى آيين دين مبين ايتديلر . اولا جبر واكراهى رفع خلقك مبايعت ومطاوعتكاريسنه مراجعت ايله‌ديلر . ثانياً اطراف ممالكه فضلاى علمادن و ارباب صلاحدن قضاة و نواب تعيينى قضا ايله تنفيذى آيرديلر .

بعده كشاد ايله‌ديكلرى طريق علميه‌ده يتيشديرديكلرى علماى اعلام معرفتلريله مصالح انامى ايجابات عصريه‌يه توفيق ايچون توسيع فتاوى قضيه‌سنى تقرير و تأسيس ايده‌رك قواى ثلاثهٔ حكومتى حكمت شرع وعقله تماميله مطابق اولماق اوزره تعيين

[١] مآلى : خيرى ؛ كوزل يوزلولرك عندنده آرايكز .

« مَن تَرَكَ التَزَوُّجَ مَخافَةَ العيلةِ فَلَيسَ مِنّا ـ ح ٠ » [١]

أيله‌مشلردی که ، حامل قدرت تشریع اولان اهل علم وصلاح بوتشکل مشروعك نتیجهٔ طبیعه‌سی اولاراق امر مراقبه‌یی‌ده حائز ومتعهد اولمشدر . بو وجه ایله تنفیذ واجرا ؛ وزرا . امرایه ، حل وفصل خصوم ایله حکم و قضا قُضاة وَ نوّاب فضلایه وَتشریع ومراقبه‌ایله افتا شعبهٔ اجتهاد وفتواده قابلیتمای استقلال اولان اعلام علمایه عائد قالمش وَکافهٔ عناصر ؛ عین حکمت اولان عدالت شرعیه‌یه کمال خشنودی ایله انقیاد أیله‌مشدر. دولت عثمانیه‌مزك تشکل جغرافیسی و وسعت ممالکی وجلالی طوائفی کبی بیر طاقیم ارباب فساد ظهوری و ممالك مفتوحه اوزرنده دول متجاوره‌نك مطامعی نتائجی اولاراق ادوار اخیره‌ده توالی ایدن محاربات و اختلالات داخلیه و خارجیه‌نك وَبونلره ضمیمةً ممالکی دفعاتله استیلا ایدن امراض وبائیه‌نك ایراث ایتدیکی تعب وفتور ایله تولید أیله‌دیکی فقر و پریشانی یوزندن نور علم ؛ رفته رفته زوال یوانی طوتمش و علم وکمال یرینه جهل وضلال قائم اولماغه باشلامش وبوحال ؛ دولتمزی بیرقاچ کره‌لر، انقراض و اضمحلال تهلکه‌لرینه دوشورمشدر.

[١] مآلی : تأهلی فقر قورقوسندن ترك ایدن بزدن دکیلدر .

« تَناكَحُوا تَكَثَّرُوا فَاِنّی اُباهی بِكُمُ الاُمَمَ يَومَ القِيامَةِ — ح ٠ » [١]

بالاده عرض و ایضاح اولوندیغی وجه ایله نصب امامك شرعاً امت اوزرینه واجب وَخطاب ربّانی یه عموم ناس مخاطب وَ امر بالمعروف ونهی عن المنکر وظیفه‌سیله کافهٔ افراد امت مکلف اولماسی دولاییسیله حاکمیت امته‌ده راجع اولوب امتی ترکیب وتشکیل ایدن صنوف خلق ایسه وجوه معروضه‌یه بناءً بالطبع متسلسلاً یکدیکره ضامن ومراقب بولونماق اقتضا ایده‌جکندن هرهانکی صنف ، وظیفهٔ مخصوصه‌سنده تکاسل وتسامح کوستردیکی حالده امر اداره‌ده حاصل اولاجاق اعوجاجی صنوف سائره‌نك دوغرولتماقله مکلف بولونماسی ذکر اولونان ارتباط مسلسلك نتیجهٔ شرعیه‌سیدر . ایشته حضرت شارع ؛ بو دقیقه‌یه (لاطاعة للمخلوق عند معصية الخالق) (وَ انما الطاعة فی المعروف) کلماتیله تنبیه وَ قرآنده‌کی (وَاتَّقُوا فِتْنَةً لاتُصيبَنَّ الَّذينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خاصَّةً) تهدیدیله ینه تکاسلدن تحذیر اولوندیغی حالده بوتنبیهات وتحذیرات قارشیسنده ذره قدر

[١] مآلی : تناکح ایدوب چوغالیکزکه ، بن یوم قیامتده امتلره سیزك کثرتکزله مباهات ایده‌رم .

« النكاح من سنتي فمن لم يعمل بسنتي

فليس مني — ح . » [١]

عملت كوسترمكدن شيرازهٔ انتظام ادارهنك خلل بولماسی محققدر. مع مافيه بوندن هرصنف خلقك امور حكومته حق مداخلهسی اولديغی معناسنی چيقارماق دوغرو اولامايوب بالعكس اعضاسی ملت طرفندن منتخب بر هيئت مراقبهنك تحت تفتيش ونظارتنده بولوناجاق اولان بر حكومت مشروطهٔ مشروعهنك افعال واجرا آتی هر دورلو مداخلهدن مصون بولونور وبويله بر حكومتك اوامرينه سمعنا واطعنا جوابيله اطاعت وانقياد ؛ خلق اوزرينه فرض عين اولور .

شريعت غرای احمديه ؛ دولت عثمانيهنك اس القوانينی اولديغی وقوای حكومت ؛ حكمت شرعيه وعقليهنك حسن توفيق وامتزاجندن متركب بولونديغی جهتله اساس تشكلنده كی متانت قولايلقله پذيرای تزلزل اولامادیغندن جهل ونادانی زمانلرنده بيله دولت ؛ هيئت علميه ايچنده وجودلری انقطاع ولمايان وقلبلرندهكی خوف الله سببنه جابرهيه بويون اگمهين

[١] مآلی : نكاح ؛ بنم سنتمدر ؛ سنتمی ايشلهمهين بندن دگلدر .

« قوموا الى سيدكم — ح . » [١]

اولوالعزم اتقيای علمانك دوام مراقبهسيله صورت تشكل وتركبنی محافظه ايلهمش و (ان الله لا يغير ما بقوم حتى يغيروا ما بانفسهم) تهلكهسنه دائما معروض اولماقله برابر بوندن بويلهده الی ماشاء الله (وان لو استقاموا على الطريقة) ضمان آلهيسنده اشارت اولونان استقامت مليه ايله مضمون ومكفل بولونمشدر .

دور سابق ؛ ثلث قرن ايچنده دولتك تشكلات اصليه وفرعيهسنی تماميله تشويش ايلهمش اولديغندن عدالت مختل وظلم وتحير شايع اولماغله صنوف اهالی ، حكومتدن متنفر وعناصر مختلفه آراسنده شقاق ونفاق حادث وبو حال ايله اعدای خارجيه اعدای اجنبيه عداديسه داخل اولاراق دولتی هر طرفدن تضييقه باشلاديغی وعثمانليلق مهلكهٔ اضمحلاله دوغرو سرعتله اوچماقده بولونديغی بر زمان مشكلده ايدی كه مدارك مستحكمهٔ حفظ وحمانده مختفی ومستتر اولان فرقهٔ ناجيهٔ مجاهدين ؛ جبابرهٔ معاندينه قارشی « الله اكبر » گلبانكيله رايات « ان تنصروا الله ينصركم » ی رفع واعلاو معروض مهالك اولان مملكتی مخاطرهٔ انقراضدن وسلاسل جور واعتساف ايله مغلول ومقيد وگرفتار هوان ومذلت اولان ملتی مقهوريت واسارتدن تخليص ايله نائل

[١] معناسی : بويوكلريكزه تعظيماً قيام ايديكز .

«عدل ساعة خير من عبادة ستين سنة ـ ح .» [١]

تبشيرات (انا فتحنالك فتحاً مبينا) اولدیلر . شکرالله سعیهم . ایشته اوقهرمانان امتك بوحرکتلریله مخبر صادقك (لاتجتمع امتی علی الضلالة) خبرنده کی صدقی ظاهر اولدی (الحمدلله علی دین السلام) بوفتوحات جلیله‌یی متعاقب امت عثمانیه‌جه ارکان استبداد ایله صنادید خذله‌نك صحائف سیئات سابقه‌سنه (عفاالله عما سلف) کشیده‌سیله (العفو زکوة الظفر) مضمونه اقتفا اولونماسی جرأتبخش مخذولین اشقیا اولوب (ومن یضلل الله فماله من هاد) منطوقنجه خذلهٔ مرقومه ؛ شقاوت فطریه‌لرنده کی جبلت ردیئه‌لرینی اظهارده تعند واصرار ایده‌رك مملکتی اولکیلرندن عظیم بر تهلکه‌یه دوشورمشلرسه‌ده اقامهٔ شرع وقوانین واحیای سنن سیدالمرسلین خصوصنده کتاب مبین اوزرینه أل باصاراق عهد ومیثاق ایله یمین ایتمش اولان دلاوران ؛ همان سلاح جهادی دوش حمیتلرینه وامرای حماست نهادی پیش صداقتلرینه آلاراق حفظ درهٔ بیضای اسلامه شتابان اولمشلر وایکنجی واوچنجی اوردولر قرارگاهلرندن مقر خلاقت اولان بلدهٔ طیبه‌یه برق خاطف سرعتیله یتیشه‌رك

[١] معناسی : بر ساعت اجرای عدالت ایتمك آلتمش سنه‌لك عبادتدن خیرلیدر .

«اختلاف امتی رحمة — ح .» [١]

عالمی کندیلرینه حیران أیله‌مشلردر . قارشیلرنده مقاومتمای ضلال اولان معاندینی شمشیر جلادتلریله قهر وتدمیر والحق دولت مؤسسلری عد اولوناجاق صورتده اتخاذ تدبیر ایتدیلر.

(انما جزاء الذین یحاربون الله ورسوله ویسعون فی الارض فساداً) آیتنك تصویر أیله‌دیکی کریوهٔ ضلال سالکلری ایسه (ان یقتلوا ویصلبوا اوتقطع ایدیهم وارجلهم من خلاف اوینفوا من الارض) وعیدیله جزای سزالرینه اوغرادیلدیلر . حرکت اوردوسی نامی آلان بوجمع مجاهدینك ضلال رایات نحاتغایانده ملتك کندی انتخابیله ترجمان آمالی اولاراق اجتماع ایدن اساطین امتك کمال حریتله ویردیکلری رأیلرك مطابقتیله احوال موجوده حقنده حکم شرعی طلب اولونارق وظیفه دار افتا اولان علمای اعلامك اتفاق آراسیله مشیخت اسلامیه‌نك اصدار أیله‌دیکی فتوای شرعی منطوقنجه خاقان سابق خلعت سلطنتدن تجرید وحالا اریکه پیرای خلافت اولان پادشاهمز سلطان محمد خان خامس حضرتلری ، خلقك طوعاً بیعتیله باجماع الامه کرسیٔ خلافت

[١] معناسی : فقهاء ومجتهدین عظام میانده‌کی اختلاف ، توسیع دائرهٔ شریعته وتسهیل معاملات امته مدار اولدیغندن محض رحمتدر .

« لا تجتمع امتى على الضلالة — ح . » [١]

و امامت مؤمنينه اجلال اولوندى . ايشته بونجه دورلر الحاآت زمان ايله نسياً منسياً حكمنه كيرن بيعت مقبولهٔ شرعيه يرينى بولدى . (الحمدلله الذى هدانا لهذا وما كنا لنهتدى لولا ان هدانا الله) دور سابقك مظالم وسيئاتى نامحدود اولديغى قدرده هركسه معلوم اولديغندن اونك زوالنه شكر ايله تفصيلندن ابا و استغنا اولنور .

دور جديد ؛ عنايت ربانيه ايله آچيلمش محاسن دوريدر . چونكه ابتداسى اركان شرعدن بويوك بر ركنى احيا ايله‌دى . بو بر حسن ابتدا وفال خيردر . بر مملكتده حصول راحت وسعادت ؛ خلقك قوانين مملكته تمامئ اطاعت ورعايتيله ممكن اولور . قوانين مذكوره ؛ سكنهٔ مملكت اولان خلق بيننده حقوق و وظائفك مساوات مطلقه ايله توزيعنى ضامن اولماديغنده او رعايتك و بناءً عليه مطلوب اولان راحت وسعادتك حصولنه امكان يوقدر . دولت عليهٔ عثمانيه‌مزده قوانين عدليه و اداريه شرع شريف كبى بر اساس متين حكمنه استناد ايتديكندن

---

[١] معناسى : علماى امتم ؛ حق اولمايان برشيده اتفاق ايتمه‌ز .

« تزوجوا ولا تطلقوا فان الله لا يحب الذواقين ولا الذواقات » — ح . [١]

رعيه بيننده مساوات مطلوبه شرعاً مضمون و مكفولدر . (لهم مالنا وعليهم ماعلينا) بولنده‌كى اخبار صحيحه كتب دينده نور هدى كبى لمعان ايتديكجه اختلاف دين مانع مساوات اولامار . نظر شرع مبينده داخى هروظيفه بر حق مقابلنده‌در . وظيفه‌يى تحميل ايله حقدن محروم ايتمك ظلم محض اولاجاغنه وجناب حقك ظلمدن تنزيهى ضروريات ايماندن بولونديغنه كوره شرع شريف الٓهيك ظالمانه بر حكمى ناطق اولماسى متصورميدر .

فخر رسل افنديمزك اسلامك غيرى ملتلردن حتى حكم اسلامه داخل اولماياتلردن نيجه كيمسه‌لرى مشمول دائرهٔ استشاره وحروب ومنازيده كنديلرندن استعانه بويوردقلرى واقع وكتب سيرده مذكوردر .

(ولتكن منكم امة يدعون الى الخير ويأمرون بالمعروف

---

[١] مألى : تزوج ايديك و بلا موجب شرعى تطليق ايتمه‌يك ؛ جونكه سريع النكاح و سريع الفراق اولان رجال ونسايى جناب حق سومه‌ز .

« الحسد یفسد الایمان كما یفسد الصبر العسل - ح . » [١]

ویهون عن المنكر) آیت کریمه‌سنك تصریح بلیغیله کریدکان
امت معرفتیله وجوب مراقبهٔ ملیه کتاب مبینده منصوص و بو
مراقبلرك شرعاً ملتك انتخابیله اولماسی مصالح ملته البته اوفق
وطوائف غیر مسلمه ؛ عناصر دولتدن و اجزای ملتدن اولماق
حسبیله اونلرك‌ده بو مراقبه‌یه اشتراکلری مملکت حقنده اولی
و ارفق اولماغله مجلس مبعوثانی ، مقتضای شرعك اك بویوك مثالی
ومشروطیتی خلافت اسلامیه‌نك حقیقی تمثالی عد و اعتبار ایتمك
لزومی ثابتدر . كافهٔ رعایا بیننده توزیع حقوق ووظائفده شرط
اهلیتله عدالت ومساوات گوزتمك حکومته عائد اولوب اهالی
داخی رعایا وطنداشلریله حسن معاشرت ایتمك و اونلری
هر صورتله حقوقنه رعایت ایله‌مك وظیفه‌سیله دیناً مكلفدرلر .
قرآن کریم (ولتجدن اقربهم مودة) آیت بینه‌سیله خرستیانلرك
مسلمینه مودتلرینه شاهد وصلحاسنك نجاتنی ناطق وکتب
فقهیه ؛ دینلرینك ، جانلرینك ، ماللرینك تعرضدن مصونیته
دائر احکام صریحه‌یی محتوی ایکن کندیلرینه تعدی ؛ دنیاده

[١] مآلی : حسد ؛ ایمانی افساد ایدر ؛ صبر دیلن آجی
بیر ماده‌نك بالی افساد ایتدیکی کبی .

« خصلتان لا یجتمعان فی مؤمن : البخل
وسوء الخلق — ح . » [١]

ظلمه ، آخرتده نکال وعقوبته مؤدی اولور . (لقد كان لكم
فی رسول الله اسوة حسنة) آیتی ؛ مسلمانلری اتباع سنته
ومکارم اخلاقی اتمام ایچون بعث بویورولمش اولان حضرت
خاتم الانبیا افندیمز (تخلقوا باخلاق الله) کلامیله اخلاق الهیه ایله
تخلقه داعی اولوب جناب حقك عدل و احسان سجایاسی
ایسه ؛ بلا استثنا ، عامهٔ مخلوقاته شامل بولونماغله غلظت
وخشونت ایله معامله وخصومت اظهار ایله‌مه‌لری رضای الهی
و اوامر رسالتپناهی‌یه علناً مخالفت اولورکه ، بو مخالفتی ارتکاب
ایدنلرده ؛ قرآن کریمده‌کی (انما جزاء الذین یحاربون الله
ورسوله) آیت جلیله‌سنده وصف اولنان زمرهٔ خاسره‌یه داخل
اولورلر . بو زمره حقنده عقوبات او کبی متجاسر متجاوزلر
حقنده اشد جزا ایله مجازات حکومتجه مقرر اولدیغندن حسن

[١] مآلی : ایکی خصلت واردرکه ، مؤمنده جمع اولماز .
اونك بیریسی بخل ، دیگری سوء خلقدر .

« خير الناس انفعهم للناس — ح . » [١]

معاشرت لزومنك بر اساس مؤثرله عوام ناسه تفهيمی وتزويرات مفسدتكارانه‌ده بولوناجاق اثرايه قاپيلماماللری ايچون خلقك لاينقطع ارشاد وتعليمی تنبيه وتوصيه اولونور . شيخ السلام

كتبه الفقير بيرى‌زاده

محمد صاحب

عفى عنهما

مكتب

— طلبه‌يه —

مكتبده اوكره‌نير كيشی حق وحقيقتی ؛
مخلوقی ، خلقی ، خالقی ، اخلاقی ، خلقتی .
مكتب دكلمی كوزلره ايكرنج كوسترن :
خاينلكی ، يالانجيلغی ، فسق و سرقتی ؟
تحسينله ، آفرينله ، مكافات ايله بوتون
القا ايدن كوكللره ذوق صداقتی . . .

[١] مألی : انسانلرك خيرليسی ؛ بنی‌نوعنه نفعی اولاندر .

« الصبحة تمنع الرزق — ح . » [١]

وجدانلره سرائر علويه عرض ايدن ،
جلب ايله‌ين كواكبه انظار دقتی . . .
تعيين ايدن احاسنی هپ مسالكك ،
تبيين ايدن محاسن شرع وطريقتی . .
مكتب دكلمی آدمه انسانلق اوكره‌دن ؟
مكتب دكلمی قلبه ويرن حس رقتی ؟
بر ذوق بی نهايتی واردر فضيلتك ؛
حاصل ايدر بو نشوه‌يی مكتب مشقتی .
مكتبده سبق ايدن امكی نسبتنده در ،
انسانلرك سعادته وارسه لياقتی . .
مكتبده چوق چاليشمه‌سنك اجر وفيضيدر .
زيدك وقوف حكمتی ، عمروك حذاقتی ،
مكتبده اوكرنيلمه ده شرط معاشرت ،
مكتبده بلله‌ر آدم اصول رفاقتی .
مكتبلی مكتبك بيله‌مز قدرنی يازيق !
آتيده اولماديقجه كرفتار فرقتی .
مكتبده شيمدی خايلاز اولان اعتراف ايده‌ر ،

[١] مألی : صباح اويقوسی ؛ انسانك مانع رزقيدر .

« مَنْ اَخافَ مُؤْمِناً بِسِلاحٍ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللّٰهِ ـ ح . » [١]

بیر کون بو شیطنتلره بکزه‌ر حماقتی .
مکتبده سعی ایدن ایسه قلب أیله‌مش اولور
بیر عمر جاودانه حیات موقتی . . .

*

مکتب ؛ یگانه باعث آرایش بلاد ،
مکتب ؛ مدار اعظم آسایش عباد .
مکتب دیدیکجه مکتبم ایتمکده در خطور
مکتبِ دیدیم‌ده ، ایتدیم او دارالیتیمی یاد :
اندیشه : درس!. قورقو: جزا !. چله : امتحان !
تعطیللرسه ازمنهٔ شادیٔ فؤاد .
گزمك ، اوتورماق ، اویناماق اکثر بولوك ، بولوك ؛
یاتماقده ، قالقماقده بوتون واردر اطّراد .
هر فرد بیر رقیب ایله أیله‌ر مسابقه ،
هر خواجه درسده سبق آموز اجتهاد .
هر صنف اولور غرور نما کندی دونه
رجحان فضلنه ایدیور چونکه اعتماد .

[١] مآلی : بیر مؤمنی سلاحله تهدید ایده‌نه ؛ لعنت الٓهیه نازل اولور .

« اَلْحِمْيَةُ رَأْسُ كُلِّ دَواءٍ ـ ح . » [١]

بیز قارداشمله یان یانه هر درسخانه‌ده ،
بیز قارداشمله وحدتی ایتمشدك اعتیاد .
یارب او نه‌یدی آه ، او نه خوش بیر زمان ایدی !
پك آز دکیل ؛ سکیز سنه ایتمشدی امتداد .
وقتیله کیرمه‌سه‌یدك أوت ، بیز او مکتبه
او باش و سرسری ایدیك آلودهٔ فساد .
رحمت ، مؤسسینه ، رحمت او جنّتك
اولسون سرشك محمدتیله عمومی شاد .
مکتبلره دوام ایدك ، اقدام ایدك ! یازیق
ای بی خبر چوجوقلر آمان ایتمه‌یك عناد !
خایلازلغك نتیجه‌سی یوقدر ؛ بیلك بونی
چوق سرسری‌یی اورتایه آتدی بو تندباد .
چوق مقتدر دُهاة ایچیکزدن ظهور ایده‌ر
ملکك سیزکله أیله‌یه‌جك شانی ازدیاد .

٢ مایس ١٣١٥ مرحوم : اسماعیل صفا .

[١] حمیه ؛ هر مرضك أك باش دواسیدر .

« اتق دعوة المظلوم فانها مستجابة — ح . [۱]

اذانلر

« اختلاف مطالع سببیله کره اوزرنده
اذانلر زمان بوقدر »

زمان گچمەزکە یور بیگلرجە قلبك وجد سکرانی
زمیندن یوکسلوب ، گوکلردە وحد ترار یزدانی
آرارکن ، دهشت آکین ایتمەسین بیرصیحه وجدانی
نه لاهوتی صدا « الله اکبر » صارصیبور جانی . . .
بو بیر گلبانك حقدر ، چوقیدر ایگلەتسە اکوانی !
بولاهوتی صدا چیقدیقجه جوشاجوش اولوب یردن ،
اینر اسرار قدرت کبریا طوزیله گوکلردن .
بوتون آهنك خلقت یاد ایدەرکن حقی ازبردن ،
وجاهی فیض آلیر آرتیق او نورالنور ازهردن :
هویدا شیمدی جاناندر سحردن ، شام اسمردن !
سحر وقتندە موجودات نوشین خواب ایچندەیکن ،
بو روحانی نوا آفاقی موجا موج ایدوب بیرکن ،
گلیر انفاس صبح آسا ، اولور وجدانه وجد افکن .

[۱] مآلی : مظلومك بد دعاسندن صاقینك که ، عندالله مقبولدر .

« بئس القوم قوم لاینزلون الضیف — ح . » [۱]

نمایان سو بسو ظلمت ، فقط بیر طامت روشن !
سما بیدار ، هر ییلدیز حمال اللهه بیر روزن !
معیشت قید جانفرساسنك محکوم بیزاری
اولان بیچارەلر گوندوز بو یاد مرحمتکاری
دویار سرمست اولور گورمش قدر فردای دیداری !
اونشوەیله ، یورولماق شویله دورسون ، آنك آغیر باری
سوروکلەر کورمەدن ، گوسترمەدن یلغینلق آثاری .
گونش مغرب گزین اولمش ، سما اسمر افق گلگون ،
زمان دورغون ، زمین مغبر ، جهان دمبستە ، حال محزون ،
غریبالك رونما یر یر ، سکوت دمبدم افزون . .
یاقلاشـدقچه گیجەنك آلهیدن دولوب گردون ،
او تنهایئ سوداوی اولور الله ایله مسکون !
ایشته وقتا که لیلك دست استیلاسی عریانه .
سرەر دنیایه ظلمتدن عدم شکلندە بر سایه :
بصر مدهوش و مستغرق گیدەرکن زیر و بالایه ،
دونر ، « الله اکبر » جوش یوکسلدیکجه مولایه ،

[۱] مآلی : نه فنا جماعت و عشیرتدر ، او قوم که ، اونلره مسافر قونماز .

« العفو زكاة الظفر — ح . » [١]

او مظلم سينهٔ خلقت تجليزار سينايه !
سنك دم كچميور يادكله لبريز اولمادن ابعاد ،
نه‌مدهش سلطنت يارب ، ناصيل آسوده استبداد !
او استبداده حرمتدر اذانلر ، سجه‌لر ، اوراد . .
خاير ، سن روح رحمتسك ، بو سسلرسندن ايسته‌ر داد .
ويريرميدك اگر داد ايتمه‌سه‌ك فرياده استعداد ؟

* * *

غنوده روح طبيعت صميم ظلمتده . . .
ستاره‌لر بيله بالاى سر مديتده
يواش يواش اويوماق ايسته‌يور يوموب گوزنى ،
سحر سمالرك آلتنده ، آچميور يوزنى !
فراش ليلده ديمش بوتون انين حيات ،
ردا بدوش سكونت اوكمده هپ صفحات .
گوروب محيطمى دالغين خموش بروجده ،
او حالى بن ده تماشايه دالديم آسوده .
نگاهى مست ايديوركن بو لوحهٔ مخمور ،
افقده يوكسه‌لەرك بر صداى دورا دور ،

[١] مألى : عفو ايتمك ؛ ظفر بولمانك زكاتيدر .

« لا يتمنين احد كم الموت لضر اصابه فان كان لا بد فاعلاً فليقل : اللهم احينى ما كانت الحياة خيراً لى وتوفنى ما كانت الوفاة خيراً لى — ح . » [١]

يايلدى روى زمينك او آنده هر يرينه ،
صوقولدى ليل كتومك بوتون سرائرينه .
جهان نائمى بيدار و بى قرار ايتدى ،
ظلام ايچنده نه عالملر آشكار ايتدى !
او يوكسلن سسى تكريره باشلايوب ابعاد ،
دويولدى سينهٔ شبدن مديد بر فرياد .
سمايه چيقدى او فرياد آه امت اولوب ،
سمادن ايندى او فرياد روح رحمت اولوب !
اوزاقدن آكديريوركن دمين هيولايى ،

[١] مألى : سزدن بريگز ، اصابت ايدن ضرردن ناشى موتى تمنى ايتمه‌سين ؛ بر شى ياپاجاق اولورسه شويله ديسين : يا الله ، حقمده حيات خيرلى اولدوقجه بنى احيا ايله ؛ وفات خيرلى اولونجه بنى توفى بويور .

«لايغني حذر من قدر — ح.» [١]

سماعخانهٔ ليلك بيرر كوچوك نايي
كبيدى شيمدى خيالمده هر منار مهيب ..
او طاش يوره‌كده بو سوزشلى نغمه‌لر نه غريب !
او نايپاره‌لرك صوكرا هپسى همدم اولوب ،
اوياندى روح سكونتده بر عظيم آشوب .
جوشنجه عالم جامدده صيحهٔ تهليل ،
مناره‌لر باكا كلشدى صور اسرافيل :
محيطه چكمش ايكن دست شب رداى ممات ،
اوياندى قارشيكى أولرده لمعه لمعه حيات
اوياندى صوكرا عوالم ، اوياندى روح صباح ؛
اوياندى خواب عدمدن بيرر بيرر اشباح .
اوياندى بنده ده بر شبچراغ ظلمتسوز
كه تا ابد اولاحاق فيض حقله سينه فروز .
تصور أيله‌مه‌م آرتيق زوال او مشعل ايچون ..
مكر كه نور الهى افول ايدوب كيتسون !

[صراط مستقيم — محمد عاكف بك]

[١] مألى : حذر ؛ قدرى دفع ايده‌مز .

«لاطاعة لمن لم يطع الله — ح.» [١]

سرود ملت :

سينه‌ده حب وطن سرمايهٔ ايمانمز ؛
بر پرستشكار ديدار وطندر جانمز ؛
عاشق علويتر زيرا وطن جانانمز ؛
پايمال اولسون يولكده قطره قطره قانمز ؛
أى وطن ، أى سوكيلى معشوقهٔ وجدانمز ؛

حفظ اقطاركله در اولاديكه ذوق حيات ،
أك كوچوك بر عضوكك قطعى بزه آنى ممات ،
بر ايكى دولت دكيل ، قالقيشسه حمله كائنات ،
دونمه يوق ، ئولمكله در آنجاق سنكچون شانمز ،
أى وطن ، أى سوكيلى معشوقهٔ وجدانمز .

اولماينجه سينه‌مز طوپدن توفكدن چاك چاك ؛
سندن آلماق دشمنه ممكن دكيل بر قبضه خاك ؛
اوغراشيركن حفظكه اولساقده هپ بيردن هلاك ،

[١] مألى : الله‌ه اطاعت ايتمه‌ين كيمسه‌يه اطاعت اولونماز.

« لاطاعة للمخلوق عند معصية الخالق — ح . » [١]

بر كبريله‌ز قلعه‌در سرحدكه ابدانمز ،
أى وطن ، أى سوكيلى معشوقهٔ وجدانمز .

قيرديق استبدادك آرتيق حلقهٔ زنجيرينى ؛
شيمدى كورسون تيلكيلر دشت جلادت شيرينى ؛
ايشته ملت دست فخرنده طوتوب شمشيرينى ،
سويله‌يور اعداسنه : عثمانليدر عنوانمز ؛
أى وطن ، أى سوكيلى معشوقهٔ وجدانمز .
[صراط مستقيم — طاهر المولوى]

بحريه شرقيسى

دريا كه وطن نامى آلان مادريمزدر ؛
هر قطره‌سى باقسه‌ك كرهٔ ديكرمزدر ،
هر موجه‌سى تابوت سما پيكرمزدر ،
هر جوششى اللهه واران مقبرمزدر .

[١] مألى : معصيت ايچون هيچ كيمسه‌يه اطاعت يوقدر.

« لاخير فيمن لايضيف — ح . » [١]

بر فردمز ئولديكجه ياشار بر قوجه ملت . .
كيتمك ابدى عمر ايله عقبايه نه دولت !
دنيالره قالسين ينه دنياده‌كى دلت !
يوق باصديغمز يرده بيله خاك مذلت !

هر ميتمز ياتمه‌ده ، نعشنده كفن يوق :
بر روح مجردكه او ، دوشنده بدن يوق ،
باق قبر حزيننده بيله خاك وطن يوق ،
بر مقبرى يوق ، زائرى يوق ، ماتم ايدن يوق !

لكن بو وطن خاك مزار اولمايه كلمه‌ز ،
طوپراقسه‌ده طوپراق كبى خوار اولمايه كلمه‌ز !
ملت هله بر زائر زار اولمايه كلمه‌ز ،
آنى كه سحردر ، شب تار اولمايه كلمه‌ز .

دونديكجه اجل شوق ايله پيرامنمزده ،
دونمه‌ز يورورز قانلى كفن كردنمزده !

[١] مألى : مسافر قبول ايتمه‌ين آدمده خير يوقدر .

« من لا يستحيي من الناس لا يستحيي من الله ـ ح . » [١]

خون ناب شهادت لكه‌سز دامنمزده :
انوار شفقدر بيقانير صبحكه دكيزده !

كيرمش ياتيور قلب وفادارينه اجداد ..
دريا بزه بيكانه دكيل ، مقبر معتاد !
هر موجهٔ پاككنده نهان بر ابدى ياد ،
بر ياد شهامت كه اونوتماز اونى احفاد .

انسانده‌ده ، طوپراقده ده ، هر يرده وطن وار :
باق عنصر خاكيسنه ، مادرده وطن وار ؛
باق خاك سپهرنكنه ، مقبرده وطن وار ؛
كوكلرده بويوك عرش ايسه ، يرلرده وطن وار !

ئولمه‌زسه‌ك اكر ملت ايچون شانلريمزله :
فرياد ايده‌ريز خالقه عمانلريمزله .
طوفانلرى تصوير قيلان قانلريمزله ،
بر صاعقه شكلنده كى وجدانلريمزله ،

[١] مآلى : ناسدن حيا ايتمه‌ين اللهدن ده حيا ايتمز .

« من انتهب فليس منا — ح . » [١]

آفاق شهادتده يورن روح نجيبه
دنياده مزار اولمايه شايسته مى كعبه ؟
عرش اولماليدر يرده قالان نعشه تربه ،
قرآن ده خطاب ايليسيله كتابه !

[صراط مستقيم — مدحت جمال]

حقوق اخوت

سرلوحه‌مزده كورولن « اخوت » : دين قارداشلغندن عبارتدر كه ، اوكا « قرابت اسلام » عنوانى ويريلير . كافهٔ اصحاب ايمانى يكديكره ربط ايتمش اولان بو معنوى قرابت ـ كه ، قرابت صوريه‌دن بيك قات اقوادر ـ بونجه ميليون مسلمانى متحدالافكار بر خانه خلقى حكمنه قويمشدر. حضرت مولانا (قدس سره الاعلى) مثنوىٔ شريفلرنده انصار كرامدن اولان (اوس) و (خزرج) قبيله‌لرى بيننده

[١] مآلى : هركيم ظلماً وقهراً بريسندن برشى آلورسه ، بزدن دكيلدر ، يعنى كنديسى جماعت مسلميندن عد ايتمه‌سين .

« مَنِ اغبرتْ قدماه فى سَبيلِ اللهِ حرمه اللهُ
عَلَى النّار — ح . » [١]

زمان جاهلیتدنبری متقرر بولونان عـداوت شـدیده‌نك بركت صحبت نبی ایله محبت سدیده یه منقلب اولدیغنی حکایه أیله‌دیکلرینی متعاقب : « مؤمنلر چوق اما ایمان بر » مألنده اولاراق « مؤمنان بسیارلیك ایمان یکی » سـانحه‌سنی ایراد ایله قرابت اسلامك اساسی موجب سعادت دارین اولان بر فکر قدسیده ثابت اولماقدن عبارت بولوندیغنه ایما بویورمشلردر .

سائر بعض عرفا داخی قرابت اسلام دیدیکمز بو اخوت مقدسه یه متعلق اولاراق بین‌الاخوان رعایت‌ایدیلمه‌سی لازم کلن حقوقی بروجه آتی تعداد أیله‌مشدر :

١ ـ کندی حقنده روا کورمه‌دیکی شیئی کیمسه حقـنده روا کورمه مکدر .

بو بابده امتی‌ارشاد ایچون « مؤمنلر ؛ جسم واحد کبیدر ؛ بر جسمك بر عضوی درد ناك اولسه اعضای سائره‌سی داخی

[١] مألی : هر کیم آیاقلرینی فی‌سبیل‌الله توزلاندیریر ، یعنی ، الله ایچون بر ایش کورمك املیله یورورسه ، جناب حق او آیاقلره ناری حرام ایدر .

« لَيسَ مِنّا مَن غَشّ مُسلماً اوضره أوما كره ـ ح . » [١]

متأثر اولور . » مألنده اولان حدیث شریف کفایت ایدر .
شیخ سعدینك ، ذکر اولونان کلام نبویدن مقتبس اولان :

بنی آدم اعضـای یکدیکرند
که در آفرینش زیك کوهرند
چو عضوی بدرد آورد روزکار
دکر عضـوهارا نماند قرار .

قول مشهوری هر حکیم انسانیتپرورك ذهننده بر موقع مخصوص قبول طوتمشدر .

٢ ـ أليله ، دیلیله کیمسه‌یی ایجیتمه‌مکدر .

پیغمبریمز افـندیمز « مسلمان اودرکه ، مسلمانلر اونك ألندن ، دیلندن سلامتده بولونور » وَ « بر مسلمانك بر مسلمانی اینجیده‌جك صورتده ادارۀ نظر ایتمه‌سی حلال اولماز » بویورمشدر .
ینه شیخ سعدی « جناب رب عادله عبادت عادتك اولسون . دنیادن کچوب کیده‌جکك کونی دوشون . اللهدن قورق . کیمسه‌یی اینجیتمه . ایشته راه نجات بودر . » مفهومنی کوسترن :

پرستیدن داد کر پیشه کن

[١] مألی : بر مسلمی آلدادان ، بر مسلمه ضرر ایراث ایدن ، مکر وحیله أیله‌ین بزدن دکیلدر .

«کل خلة يطبع عليها المؤمن الا الخيانة
والكذب — ح . » [۱]

ز روز گذر کردن اندیشه کن
بترس از خدا و میازار کس
ره رستگاری همینست و بس

نصیحتنك قائلی اولان فردوسیٔ طوسینك « دانه چكمكده اولان بر قارنجه‌یی ایجیتمه‌که ، جانی وار . طاتلی جان خوش بر شیدر . » مآلنده بولونان :

میازار موری که دانه کشست
که جان دارد و جان شیرین خوشست

سوزینه : چه خوش گفت فردوسیٔ پاکزاد
که رحمت بر آن تربت پاك باد

بیتیله تحسین خوان اولمشدر .

۳ ـ کیمسه‌یه قارشی اظهار کبر ایتمه‌مکدر .

متکبر منفرد اولان جناب حق ؛ اهل تکبری سومه‌ز . حضرت رسول الله متواضع ایدی . فقرا ایله همنشین اولور

[۱] مآلی : مؤمن هرخصلت ایله مفطور اولابیلیر . لکن خیانت ایله یالانجیلق ، مؤمنك صدرینه صیغماز .

« کرم المرء دینه و مروءته عقله
وحسبه خلقه — ح . » [۱]

و اولره اکرام ایده‌ردی . امتی تواضع ایله مأمور بیورمشدر . کبار اصحاب و تابعین و بوتون ائمهٔ دین مبین ، بو خلق لطیف ایله متصف ایدیلر .

٤ ـ ارباب نمیمه‌نك کیمسه علیهنده اولان سوزلرینه حوالهٔ سمع اعتبار ایتمه‌مکدر .

مرد صادقك سوزینی دیکله‌مه‌لیدر . نمام اولان فاسق اولور . فاسق ایسه یالان سویله‌مکدن احتراز ایتمه‌ز . او مقوله اشخاصدن تباعد ایتمه‌لیدر .

شوراسی‌ده بیلینمه‌لیدر که ، سنك یانکده باشقه‌سنك کوتولکنی سویله‌ین ، باشقه‌سنك یانده‌ده سنك کوتولکنی سویله‌ر .

ینه شیخ سعدینك : هرکه عیب دگران پیش تو آورد وشمرد
بی گمان عیب تو پیش دگران خواهد شد

بیتی بو مآلی نظر دقته عرض ایتمکده در .

[۱] مآلی : انسانلرك کرامتی دیننده در . مروتی ایسه عقلنه گوره در .

« الغلّ و الحسد يأكلان الحسنات
كما تأكل النار الحطب — ح. » [۱]

٥ ـ اوچ كوندن زياده كيمسه ايله قطع مكالمه ايتمه‌مكدر .

« برمؤمن ايله اوچ كوندن زياده قطع مكالمه حلال اولماز. » مآلنده برحديث شريف وارد اولمشدر .

« بر قارداشكك صوچنى عفو ايتمككلك سنك ايچون تزايد عز و شرفدن باشـقه برشيئى موجب اولماز » مفهومى داخى بو بابده كى احاديث شريفه داخلنده در .

٦ ـ صالح وطالح ديمه‌يوب هركسـه ألندن كلديكى قدر أيلك ايتمه‌يه چاليشماقدر .

ايكى حديث شريف « أيلك ايده‌بيله‌جك آدمه أيلك ايت . او آدم ايده‌جكك أيلكه اهل دكل ايسـه سن أيلك ايتمكه اهلسك » و « ايماندن صوكرا اصل عقل خلقه دوستلق كوستروب زاهد ورنده أيلك ايتمكدر » مآللرنى متضمن بولونماقده در

مرويات مشهوره‌دندر كه ، هركيم سويله‌يه‌جكنى سويله‌مك اوزره حضرت سيدالانبيانك دست مباركلرينى طوتسه ، او آدم

[۱] مآلى : آتش اودونلرى ناصيل ييـوب اهـلاك ايديورسه ، غل وحسد داخى انسانك حسناتى اويله‌جه بيتيرر.

« علّموا ويسّروا ولاتعسّروا ولاتنفّروا
و اذاغضب احدكم فليسكت ـ ح. » [۱]

اختياريله آنى چكمه‌ديكجه كف يد بويورمازلر ايدى . كذلك بريسى كنديلرينه سوزسويله‌ركن بالكليه اوذاته متوجه بولوناراق كلامنى اتمام ايديجه‌يه قدر استماع وصبر ايدرلردى .

٧ ـ اختيارلره عرض حرمت ، چوجوقلر حقنـده اظهار شفقت ايتمكدر .

برحديث شريفده « اختيارلره عرض حرمت ، چوجوقلر حقنده اظهار شفقت ايتمه‌ين بزدن دكيلدر . » بويورولمشدر .

[باق : صحيفه ١٦]

حضرت اشفق المرسلين ، سفردن عودت بويوردوقلرنده چوجوقلرى اسـتقباللرينه چيقاريرلردى . اونلرى لطف ايله آلاراق راكب اولدوقلرى دوه‌نك اوكنه‌و آردينه بينديريرلردى. بعده اوكه بينديريلن چوجوق ، آرده بينـديريلن چوجوغه « پيغمبريمز ؛ بنى اوكه بينـديردى . سنى آرقه‌ده براقدى . »

[۱] مآلى : بيلديككزى هركسـه اوكره‌ديكز ؛ دائما قولايلاشـديريكز ، قلوبى تنفير أيله‌مه‌يكز ، بريكز حدت ايده‌رسه سكوت ايتسين .

« اَحِبّوا العَرَب لِثَلاثٍ لانّى عَرَبِىٌّ وَ القُرآنُ عَرَبِىٌّ وَ كلامُ اهلِ الجَنّةِ عَرَبِىٌّ - ح . » [١]

دى يه‌رك اظهار مفخرت ايده‌ردى .

٨ - جمله‌يه اظهار بشاشت ايتمك .

٩ - وعدنده خلف ايتمه‌مكدر .

يالان سويله‌مك ، وعدنده خلف ايتمك ، امانته خيانت ايله‌مك حاللرينك امارات نفاقدن اولديغى حضرت خواجهٔ عالم طرفندن بيان بويورولمشدر .

١٠ - هركسه قدرينه گوره حرمت ايتمكدر .

حضرت عائشه (رضى الله عنها) بر گون سفر اثناسنده سفره باشنده بولونديغى صيراده جواردن بر فقير گچنجه يانلده بولونانلره اوكا بر آز ييه‌جك ويرله‌سنى امر ايتديكى حالده اونى متعاقب بر آتلى مرور ايله‌ديكده « بونى طعامه دعوت ايديگز » بويورمش و « فقيرى براقديگز ، غنى‌يى دعوت ايديورسكز . » ديديكلرنده شو يولده اعطاى جواب ايله‌مشدر :

[١] مآلى : قوم عربى اوچ شى ايچون سويگز ؛ چونكه بن عربم . قرآن عربيدر . كلام اهل جنت داخى عربيدر.

« وَيلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ - آيهٔ جليلهٔ قرآنيه » [١]

— جناب حق ؛ هركسه بر درجه ويرمشدر . درجات متفاوته‌نك حقوقنى گوزه‌تمه‌لى يز . فقير برآز ييه‌جك اهداسيله مسرور اولور ؛ غنى حقده ايسه بويله بر معامله ، چركين گورونور . اوكاده كنديسنى مسرور ايده‌جك صورتده معامله ايتمه‌ليدر .

بو بابده « بر قومك عزيزى نزديكزه گلديكده اعزاز ايديگز » مآلنده اولان حديث شريف داخى واجب الاخطار در .

١١ - اصلاح ذات البينه چاليشماقدر .

حضرت نبى اكرم بردفعه اصحاب كرامه « سيره نمازدن ، اوروجدن ، صدقه‌دن ، داها ثوابلى نه اولديغنى سويله‌يه‌يمى ؟ » ديديكلرنده « سويله يارسول الله ! » ديمه‌لريله « بين المسلمين حصول صلحه وسيله اولماقدر » بويورمشدر .

١٢ - ستر عيوب ايله‌مكدر .

« دنياده هر كيم خلقك عيوبنى ستر ايده‌رسه جناب حق ، قيامتده اونك ذنوبنى ستر ايده‌ر. » مآلنده اولان حديث شريف ؛ زيور حافظهٔ امتدر .

[١] مآلى : ناسى غياباً و وجاهاً تعييب و استهزا ايدن هركيمسه‌نك واى حاله !

«الیس الله بکافٍ عبده - آیهٔ جلیلهٔ قرآنیه» [١]

١٣ - طریق تهمتده بولونماماقدر.

بیر کیمسه مواضع تهمتدن بعید بولونورسه خلق سوء ظندن صیانت ایتمش اولور.

حضرت عمر «محل تهمتده بولونان بیر کیمسه‌نك کندی حقنده سوء ظن ایدنلره بیرشی دیمکه صلاحیتی اولامز» بویورمشدر.

حضرت رسول الله ؛ بیر رمضان آخرنده زوجات مطهراتدن جناب صفیه ایله مسجدده مکالمه ایتمکده اولدقلری اثناده قاپینك اوکندن ایکی آدم کچمکله اونلری درون مسجده چاغیروب صفیه‌یی اشارت ایده‌رك «بو نم زوجه‌مدر» بویورمشلردر. او آدملر کیتدیکدن صوکرا صفیه «یارسول الله ! هرکس حقنده سوء ظن ایده بیلیرلر، اما سنك حقکده ایتمه‌زلر» دیدیکده «جسم انسانده شیطان، دامارلرده قان کبی رواندر» جوابی اعطا بویورولمشدر.

١٤ - الندن کلدیکی قدر کیمسه‌نك شفاعتنی دریغ ایتمه‌مکدر.

«صدقاتك افضلی صدقهٔ لساندر.» مفهومنده بولونان حدیث شریف وارد اولدوقده اصحاب کرام طرفندن ایدیلن استیضاح اوزرینه حضرت خیر القائلین «صدقهٔ لسان بیر کیمسه‌یه منفعت

[١] مألی : الله تعالی قولنه کافی دکلمیدر ؟

«الخلق الحسن یدخل صاحبه الجنة — ح .» [١]

بخش اولاجاق شفاعتدر» یوننده ایضاح مسئله بویورمشلردر.

١٥ - عن العیاب، بیریسنك حقنده اطالهٔ لسان ایدیلدیکنی، یاخود مال وسائره‌سنه أل اوزادیلدیغنی کورونجه اعطای جواب ومنع حرکت ناصواب ایتمکدر.

«حقنده اطالهٔ لسان وهتك حرمت ایدیلن بیر مؤمنه نصرت ایدن هر مؤمن ؛ أك زیاده محتاج بولوندیغی بیر یرده مظهر نصر الٰهی اولور» مألی ؛ بیر حدیث شریفدن مقتبسدر.

ابو الدردا رضی الله عنه دیمشدرکه :

١٦ - نیجه کیمسه‌لر واردرکه بیز اونلرك یوزلرینه کولرز، اما کوکللریمز اونلره لعنت ایدر.

١٧ - فقرا ایله مجالسته رغبت ایتمکدر.

بالاده بیان اولوندیغی اوزره حضرت اکبر پیغمبران فقرا ایله مجالست و اونلر حقنده بذل عنایت بویوریرلردی.

١٨ - قلب محزونی شاد ایتمه‌یه چالیشماقدر.

«هرکیم بیر مؤمنی قریر العین ایده‌رسه جناب حق قیامتده اونك دیده‌سی روشن ایلر» مفهومنده بولونان حدیث شریف نظر انتباهدن دور طوتولمالیدر.

[١] معناسی : کوزل خویلر ؛ صاحبنی جنته داخل ایدر.

« سوء الخلق يفسد العمل كما يفسد الخل العسل - ح. » [۱]

۱۹ ــ عندالملاقاة سلام ويروب مصافحه ايتمكدر .

«سلام ويرمه‌دن سوز سويله‌مه‌يه باشلايانه جواب ويرمه‌ييكز » مألنده اولان فرمان رسالتپناهی اونودولمامالیدر .

بیر کیمسه حضور نبوی‌یه گیردی . سلام ویرمکسزین تکلمه باشلادی . حضرت نبی بویوردیلر که :

— دیشاری چیق ، تکرار ایچری گیرده سلام ویر .

انس بن مالك (رضی‌الله‌عنه) دیر ایدی که :

— حضرت‌رسول‌الله باڭا بویوردی که « یا انس ! تطهره اعتنا ایت ، که عمرڭ اوزون‌اولسون . تصادف‌ایتدیككك احوانه سلام ویر ، که حسناتك تكثر ایتسین . خانه‌كه گیردیكك وقت عائله‌كه سلام ویر ، که خانه‌ڭ خیر ایله دولسون . »

خانه‌یه گیریلدیکی زمان سلام ویرمك لازم اولدیغی گبی خانه‌دن چیقیلیرکن‌ده سلام ویرمك لازمه‌دن بولوندیغی دیگر بیر حدیث شریفده بیان بویورولمشدر .

مصافحه‌نك داخی باعث نیل رحمت اولدیغنه دائر خبر معتبر واردر .

---

[۱] مألی : سرکه بالی افساد ایتدیکی گبی سوء خلق‌ده عمل وعبادتی افساد ایدر .

« من تواضع لله رفعه الله — ح . » [۱]

أل اوپمك داخی اکابر امتك عادات حسنه‌سندن معدود در . تاریخاً مثبتدرکه ، جناب عبیدة بن الجراح ؛ حضرت عمرڭ ألنی اوپمشدر . (رضی‌الله عنهما) .

۲۰ ــ آشنالردن بیری خسته اولدوقده عیادت ایتمکدر .

فضیلت عیادت ، احادیث شریفه ایله مثبتدر . ألی‌خسته‌نك ألی ، یاخود آلنی اوزریه وضع ایله حالندن گورل گورل سؤال ایتمکدر .

۲۱ ــ جنازه خدمتنده بولونماقدر .

بو خدمتك فضیلتی حقنده داخی احادیث شریفه وارد اولمشدر . او ، بیر نوع تشییعدر که ، اثنای اجراسنده سکوت ایدیلیر ؛ گولونمز ؛ حالت موت ملاحظه اولونور ؛ عبرت آلینیر .

۲۲ ــ مقابری زیارتله اصحابنه دعا ایتمکدر .

زائر ، اثنای زیارتده کندینك داخی قریباً اونلره ملحق اولاجاغنی دوشونمه‌لیدر .

مقابر مسلمینی ألدن كلدیکی قدر محفوظ بیر حالده بولوندورماغه چالیشماق ؛ زیارت مقابر وظیفه‌سنك فروع مهمه‌سندندر . . .

[مرحوم : معلم ناجی .]

---

[۱] مألی : بیر کیمسه ، الله قورقوسیله تواضع ایدرسه جناب حق‌ده اونی عالی ایدر .

« لا تَكُونُ زاهداً حتى تَكُونَ مُتَواضِعاً ـ ح. » [١]

[دفن وزیارت کبی بیرحاجت صحیحه اولمادیقجه قبرلری چیکنه‌مك کناهدر . . « آتش قورینه باصماق ، قبره باصماقدن وَقور اوزرینه اوتورماق ، قبر اوزرینه اوتورماقدن خیرلیدر » بویورولمشدر . . . زیارت قبر ، قائماً وقاعداً اولور . زائر قبره مستحب اولان ، اوتوروب « یس » شریف اوقوماقدر . قائماً زیارتده اون بیر اخلاص شریف اوقونور . وَثوابلری امواته اهدا اولونور. غضبه یاخود ضیق‌معیشته ویاخود دوچار اولدیغی زیانه مبنی‌موتی تمنی‌ایتمك مكروهدر ؛ قضایه عدم رضا دیمکدر . . . حضرت رسول‌الله صلی الله تعالی علیه‌وسلم « سیزك بیریکز کندیسنه اصابت ایدن ضرردن دولایی موتی صاقین تمنی ایتمه‌سین ، اکر تمنیٔ موتدن‌باشقه چاره‌سی قالمامش‌ایسه : یارب ! حقمده حیات خیر اولدوقجه بنی یاشات وَ حقمده وفات خیر اولدوقجه بنی متوفی‌ایله ، دیسین » مآلنده اولماق‌اوزره « لایتمنین أحدکم‌الموت لضر أصابه فان کان لابد فاعلاً فلیقل‌اللهم أحینی ماکانت‌الحیاة خیراًلی وتوفنی ماکانت الوفاة خیراًلی » بویورمشلردر . . . . . [تلخیصاً ـ « کتاب‌الصلاة » دن] .

---

[١] مآلی : متواضع اولمادیقجه زاهد اولامازسك .

« من صمت نجا ـ ح . » [١]

بیر مکتوب

. . . م !

سنی بیر چوق سطرلی مکتوبلرمله تصدیع ایدییورم ؛ عفوایت. بومکتوبی یازماق‌ایچون آلمه قلمی آلدیغم وقت، کیجه‌نك ساعت یدیسی ایدی . یازیخانه‌مك اوزرنده کی مومم ؛ اقبالم کبی زواله یوز طوتمش ، فکرم ایسه صدمات فلاکتدن نه‌یاپاجاغنی اونوتمشدی . بیرقاچ کره سنی‌ده شو آجیقلی حالمه آکاه ایدوب‌ده متأثر ایتمه‌مك ایچون عرض حالدن صرف نظر ایدیورمك درجه‌لرینه کلدیم ؛ فقط ، تعریفه مقتدر اولامادیغم بیر قوت ؛ حال حاضریمی تصویره بنی مجبور ایتدی .

یکیرمی کونی متجاوز والدهٔم مهلك بیر خسته‌لغه دوچار اولدی . کونلر کچدیکجه ، صحتیرینه اضطراب . . قوتیرینه ضعف آرتیدور ! زواللی قادین ، بو قدر اذیت چکیوررده ینه کندینی ، بیزی‌ده مضطرب ایتمه‌مك املیله أنی کوسترمه‌یه‌چاپالیور. یکیرمی پاره‌لك بیرفیرانجالانك اونده بیر پارچه‌سنی قبول ایده‌مه‌ین

---

[١] مآلی : مالایعنیدن سکوت‌ایدن ذات ؛ مهالکدارینده‌ن نجات بولدی .

« اَلصَّمتُ زَينٌ لِلعالِمِ وَسَترٌ لِلجاهِل — ح . » [۱]

معده‌سنه ، بزه يمك ييديرمك ايچون اوقفه‌لق أتمكلرى دولدوراجاق گبى اشتهالى بولونيور . بو قدر درد چكيورده بيرى متأسف اولماسين دى‌يه درمان بيله ايسته‌ميور . ى . بوجگرسوز شفقت ، محوايده‌جك !

بيلمه‌م ، بوظلام فلاكت ، صباح سعادتى بولماياجاقمى ؟ بو جلهٔ مدلت ؛ دها دولماياجاقمى ؟

« راحتى نيست در آنخانه كه بيمارى هست »

بردقيقه راحتمز يوقدركه ، سنكله گچيرديكم مسعود ساعتلرى علاوه ايده‌يم . اگر شومصراع اولماسه خسته‌دن اوّل بن ثوله‌جكم :

« براحتى نرسيد آنكه زحمتى نكشيد »

گريهٔ طبيعت

سماى صحرايى كثيف بيرستره‌ٔ ماتمى استيلا ايتمش ، اطرافى

[۱] مآلى : نطقه لزوم شرعى اولماديقجه سكوت علماى تزيين وجهلانك عيبنى ستر ايدر .

« افضل الصدقة حفظ اللسان — ح . » [۱]

حزين بيرظلمت قاپلامش ، درين بر سكوت ايچنده بارانك آهسته آهسته سقوطندن باشقه بر شى ايشيديليور .

شمس ؛ بولوتلر آراسندن او درجه كثيف گورونيوركه ، بر پردهٔ سرشك آلتنده كى گوزلرى آگديريور .

موجودات ؛ ماتم طبيعته قارشى حزين حزين سكوت ايديور . سما ؛ گريه‌لرى صاچاقده دوام ايديور .

طبيعتك شو حال ملال انگيزى . بنى مجلوب ايتدى . ثقلت بارانك آلتنده داللرينى صارقيتمش اولان بر آغاجك آلتنه اوتوردم .

گوزلرم ، صحرانك مناظر يأس آميزينى مشتاقانه ، متلذذانه دولاشدى .

قلبمده بر مئنويت حزينه‌حس ايديوردم : موجوداتى بيله بمله برابر گريه نثار يأس گورمكده غريب بر لذت بولدم .

(عشاقى زاده ؟ مابين همايون باش كاتبى خالد ضيا بك)

[۱] مآلى : صدقاتك افضلى ؛ مالا يعنى وحرام اولان سوزلردن لسانى حفظ أيله‌مكدر .

« الصمت سيد الاخلاق — ح . » [١]

« الشرف بالهمم العاليه لا بالرمم الباليه »

ترجمه‌سی : « شرف ؛ چورومش کمیکلره انتساب ادعا ایتمکله دکیل ، علوّ همتله احراز اولونور . »

شرف حقیقینك منشأ وماهیتنی خبر ویرن شو جملهٔ حکمیه ، زیور آذان شرفجویان اولماغه شایان بیر دستور حکمتدر .

شبهه‌سزدر که ، شان وشرف ؛ چورومش کمیکلره انتساب ادعا ایتمکله دکیل ، علوّ همتله احراز اولونور . شرف آبا واجداد ؛ مدار فخر اولاد اولاماز . فضیلت ومزیت ؛ مال کبی ارثاً انتقال ایتمه‌ز . هرکسك قدر وشرفی ، کندی شخصنه عائددر . بوراسنی بیر آز ایضاح ایده‌لیم : واقعا شانلی ، شرفلی آبا واجداده منتسب اولماق ، شرف عد اولونابیلیرسه‌ده او شرفه کسب استحقاق ایده بیلمك ایچون اولاد واحفادك ده اونلرك اثرینه اتباعاً اونلر کبی بالذات وبالفعل کسب فضیلت ومزیت ایتمه‌لری لازم کلیر . شرف نسبی ؛ شرف ذاتی ایله تمام اولور . یوقسه باعث شان وشرف اولاجاق هر تورلو فضیلت ومزیتلردن

[١] مآلی : سکوت ؛ کوزه‌ل خویلرك باشیدر .

« قلة الحیاء کفر — ح . » [١]

بی‌بهره اولدیقلری حالده قارا طوپراقلر آلتنده یاتا یاتا وجودلری أریمش ، کمیکلری چورومش ، دنیا وَ مافیها ایله بیر علاقه‌لری قالمامش آبا واجدادینك فضائل و خصائلندن حصه ربای فخر وشرف اولماق زعمنده بولونان شان وشرف خیرسزلری کیمسه‌نك مظهر احترامی اولامایاجاقلرندن امین اولمالیدرلر ، انسانك قدر و شرفی ؛ علوّ همتی ، فضل ومزیتی نسبتنده اولور . شرفیاب امتیاز اولماق آرزوسنده بولونانلر ؛ کسب فضائل وکمالات ایتمکدن کری دورمامالیدرلر . اصل شرف ومزیت بونده در . اصیلزاده‌یم دیین ، آبا واجدادی شرفیله افتخار ایدن نیجه سفلی مشرب ، دون همت سرسریلر واردر که ، انسانلیغی داغدار تأثر ایده‌جك رذائلی ارتکاب ایدییورلرده خلقه قارشی اخلاقسزلیغك أك مستکره بیر نمونهٔ مجسمی کسیلییورلر ! شیمدی ، بونلرك اصالت دعوالری افتخار سودالری دوغرومی اولماق لازم کلیر ؟ ! اونه‌ده آناسی ، باباسی فقرادن اولدیقلری ایچون اصالت دعواسنده بولونمازلر ، آبا واجدادی ایله افتخار ایتمه‌ز ، فقط وقتیله کنجلك زمانی بوش کچیرمه‌یوب علم ومعرفت تحصیلنه حصر ایتمش ، سعی وغیرتی سایه‌سنده کسب کماله موفق اولمش ، آدم صیراسنه کچمش ،

[١] معناسی : حیا وحجابك آزلیغی علائم کفردندر .

« رأس العقل بعد الایمان بالله الحیاء
وحسن الخلق — ح. » [١]

شان وشرف قازانمش بر انسان کامل دورییور . شیمدی انصاف ایده‌لم ؛ بو ایکیسی آراسنده بر مقایسه ایدیله‌جك اولسه هانکیسی حائز حق رجحان اولور ؟ او سرسری غافلمی ، بو انسان کاملمی ؟ شبهه یوق که ایکنجیسی .

حاضر سوز صیراسی گلمشکن شوراجقده بر قاچ سوز سویله‌مکدن کندیمزی آلامیورز . عالم انسانیتك همان هر جهتنده بر فکر فاسد حکم سورمکده‌در که ، اوده شرف و اصالتك زنکینلکدن عبارت ظن اولونماسی وفقرك معایبدن ، نقائصدن عد ایدیلمه‌سیدر . بو اعتقاد ؛ نفس الامره اوقدر قارشیدرکه . فکر حکمت ؛ بوکا هیچ بروقت صحابت ایده‌مز . ایشته بو اعتقاده کوره بر آدم ، زنکین میدر : شریف واصیل ؛ فقیرمیدر : حقیر و ذلیل عد اولونویور ! بوقاعده‌نك هانکی بر کتاب حکمتدن استنتاج اولوندیغی بیلینه‌میور ! بو اعتقاد ؛ افکار عمومیه‌ده او درجه‌ده یرلشمشدرکه ، شریف واصیل

[١] مألی : عقلك باشی ، اللهه ایماندن صوکرا ، حیا ایله حسن خلقدر .

« الحلیم سید فی الدنیا وسید فی الآخرة — ح. » [١]

عد اولونان زنکینك قدرنی تجلیل ایچون مال ومالندن ، حقیر و ذلیل عد ایدیلن فقیرڭده شخصنی تذلیل ایچون فقر حالندن باشقه بر شی نظردقته آلینمیور ! بو فکر فاسدك آچ کوزلو انسانلرك فضائل ومعالیدن زیاده ماله اولان میل واهماکلرینك سیئه‌سی اولمقدن باشقه بر شی دکیلدر . یوقسه غنای مجرد ؛ فکر حکمت نقطهٔ نظرندن باعث فخر وشرف اولمایاجاغی کبی ، فقر و احتیاج داخی سبب حقارت عد اولونامز . حاصلی ، فقر وفقدان ؛ معایبدن ، نقائصدن دکیلدر ؛ بلکه عبودیته داها یاقیندر . تکرار ایده‌لم که ، انسان ایچون سرمایهٔ شان وشرف اولماق لازم کلن شی ؛ علو همت ، ناموس و ادب ، فضل ومزیت کبی محاسن ومعالیدر .

خاندان نبوته انتساب شرفی ، شرفلرك اك بیوکی اولوب اونك فوقنده شرف تصور اولونامازکن ، وصی نبی مختار ، سید الابرار جناب حیدر کرارك ؛ مخدوم نجیبی ، قرة العیون مؤمنین امام حسن افندیمزه اولان ومألا ترجمه اولونان وصیتنامهٔ آتیسی ، او خاندان جلیله اك یاقین بر رابطهٔ قرابتله منتسب

[١] مألی : حلیم اولانلر ؛ دنیاده و آخرتده بیوك و محترمدرلر .

«كادَالحَليمُ انْ يَكُونَ نَبِيّاً — ح . » [۱]

اولانلرك داخی حسن سلوك وسيرتله اتصافلری لزومنی متضمن اولديغی ايچون موضوع بحثمزی تنوير ايده‌جك بر مثال واجب‌الامتثالدر .

« نور عينم ، حسنم !

سن ، بنم خيرالخلفم ، تمثال ذی‌شرفمسك . شو وصيتمی جان قولاغيله ديكله وَ اوكا گوره عمل أيله كه ، بو ، سا كا خير خواهانه بر نصيحت پدرانه در .

دنيا ، بعضاً سنی آزار گبی جعلی روی التفات گوستریر ؛ سن اونك اونمايش دلفريبنه آلدانما . بعضاً‌ده سندن قاچار گبی يوز چويرير ، دونر ، دولاشير ؛ اوكا‌ده اهميت‌ويرمه.. دنيا ؛ بر عجوز هزار آشنادر . كيمسه‌يه يار اولماز . وصالی ؛ عجول وقورقاق آدمك مواصله‌سی گبی متلاشيانه در . افتراقی ده ؛ ملول و متنفر آدمك مفارقتی گبی دلشكنانه‌در . خيری ، آز ؛ ديرليكی ، قيصه‌در . اقبالی . خديعه ؛ ادباری ، فجيعه‌در . لذت وصالی ، نعيم ونوالی ، فانی ؛ وزر و وبالی ايسه باقيدر . ايمدی مدت بيتمه‌دن . قدرت ألدن كيتمه‌دن ، پردهٔ غفلت چكيلمه‌دن مساعدهٔ زمانی ، فرصت امكانی غنيمت بيل ده فردای معادك

[۱] معناسی : حلم ؛ نبوته ياقين بر فضيلتدر .

« التَّحَدُّثُ بِالنِّعْمَةِ شُكْرٌ — ح . » [۱]

ايچون زاد و ذخيره طوپلا . كيشی ، دنياده عمارت آخرتی ايچون هر نه كه اتفاق ايده‌رسه شبهه‌سز اونی بولور . دنيا ؛ آخرت مزرعه‌سيدر . طبيعيدر كه ، نه أكيليرسه او بيچيلير .

دنيای بی‌وفانك ، مكری چوقدر . بر حال اوزره قالديغی ، انقلابدن خالی اولديغی يوقدر . برطرفی اصلاح ايده‌رسه ديگر طرفی افساد . . برينی دلشاد أيله‌رسه ديگرينی مجروح الفؤاد ايده‌ر . اوته‌دنبری عادتی ، مشربی بودر. دنيايه ميل‌وركون ؛ بالآخره داغ درون اولور . بودار فناده خلود ؛ امر محالدر . اويله ايسه ، اوكا بل باغلاماق‌ده محض ضلالدر .

اوغلم ! خاطر نواز انام اول . حال و مقالكدن كيمسه آزرده دل اولماسين . دنيا ايشی ايچون چكيشوب اوغراشمه‌دن اعتراض ايت . حاجت مس ايتمه‌ديكجه بر شيئك آرقه‌سنه دوشمه . عاليجناب اول .

اوغلم ! سن دهرك حكيم بی‌مندی ، عصرك سيد ارجمنديسك . قدر و حيثيتكی ، شرف سيادتكی حسن محافظه ايت . عمريكی ملاهيده گچيرمه . مالكی‌ده معاصيده صرف ايتمه كه ، دنيادن عملسز چيقوب‌ده بارگاه عزته املسز وارمش اولماياسك . حسن

[۱] مآلی : جناب‌حقك انعام و احسانی اقرار شكردر.

« لا يلام الرجل على حب قومه ـ ح . » [١]

مقالگی ، خسن فعالگله مزج ايت كه ، مزيت حسن بيانى ، ثمرهٔ لطف و احسانى ذاتكده جمع ايتمش اولاسك . بيرده ياپا ماياجاغك شيدن دم وورما . قوّال اولماقدن زياده فعّال اولماليسك . شوراسى نظر دقتدن دور طوتما كه ، هر فاليعك باشى ؛ حب غنا ، حرص وطمعدر . بو ايكى خصلت رديئه ، قلب سليمكه يول بولماسين . منقى اول كه ، متورع اولاسك . دنيا . مهجور نظر التفاتك اولسون كه ، فيضياب فوز وفلاح اولاسك .

اوغلم ! آيى دوشون ، احتياطلى بولون كه ، هواى نفسانى ، آلايش زندگانى سنى آلداتماسين . دنياده هرشى ، عاريتدر . مستعار اولان شى آلينير . هر شى ، فانيدر . طبيعى بيتر ، توكنير . آدم اوعلده ايسه يالگيز قازانمش اولديغى مكارم ومآثر قالير . دنيا بولوت گيبيدر . چابوق گلير گچر . دنيا ، كابوسلى بير رؤيا گيبيدر كه ، صاحبى عذاب روحانى ايله بيزار وبيحضور ايدر . ظاهرده بال گيبى طاتلى گورونور ؛ فقط ايچنده سم قاتل واردر . ذوق وصفاسى وارسه‌ده غم وغصه ايله ممزوجدر .

[١] مألى : بر كيمسه ، قوم وَ قبيله‌سنه محبت ايتمكله لوم اولونماز .

« تصافحوا يذهب الغل عن قلوبكم ـ ح . » [١]

حاصلى ، دنيا بالآخره نعمتلرى سلب ، محنتلرى جلب ايدر بير غدار مرد محواردر . ويرير ؛ ويرديگينى گرى آلير . عرض انقياد ايدر ؛ فقط حال انقيادنده بيله بيك مكر وحيله گيزلر . زينت ظاهره‌سنه آلدانان ألبته خائب وخاسر اولور .

اوغلم ! سن ؛ باشقه‌لره بكزه‌مه‌زسك . سن ؛ ثمرة الفؤاد خاندان بوتسك . سن ؛ قرة العيون امتسك . شرف سيادتله سرافراز اولديغك گيبى حسن سلوك وسيرتله‌ده ممتاز اولماليسك . بونك ايچون حكميله عامل اولديغك حالده علوّ قدريگى بيرقات داها اعلا ايده‌جك اولان شو وصيتم ؛ زيور حافظهٔ اعتبارك اولسون . »

[كريدى : راشد بك]

آناطولى كويلرنده : ١ — اختيار دگيرمنجى

ايرماق ؛ گوزل بر قورواغك أتكندن ، قرمزى ، يوصونلو قايالر اوزرندن آللى يشيللى رنكلرله آقيوردى .

[١] معناسى : مصافحه ايديگز . قلبلريگزده كى بغض و عداوتى گيدرير .

«خِیارُکُم مَنْ اَطْعَمَ الطَّعامَ — ح .» [۱]

کویك کرپیچدن یاپیلمش دکیرمنی ، بونك اوزرنده چاغیلتیلرله دونویوردی . بن ، بو دکیرمنه یاقلاشدیم ؛ اوراده بویونلری چاکلی حیوانلرك یوکلرینی ایندیروب طاشییان بیر دلیقانلی یه ، اختیار دکیرمنجی یی صوردیم . بو دلیقانلی ، باڭا یاراسنه دوقونمشم گیبی : «او اختیار ؛ بنم عمجه‌م ایدی ؛ سیزه عمر ، گچن قیش ئولدی .» جوابنی ویردی .

زواللی آدم ! .. بوندن اوچ ییل اوّل ییزاوسکله شوراده ، ایشته شوسوکود آغاجلرینك گولگه‌سنده بابا اوغل گیبی باش باشه ویره‌رك بیرچوق صباحلری بیرلکده گچیرمشدك . ینه بیرصباح اوتوربیوردیق . باڭا صوك موسقوف غاوغاسی آکلاتییور ، بوغاوغاده آلدیغی یاره‌لرك یرلرینی گوستریوردی . بوصیراده یانمزه اسکی بیر جاره بورومش ، یالین آیاق ، یاشلیجه بیرقادین گلمشدی . صیرتنده‌کی طاغارجغنی اوکمزه قویاراق : اوغل اوشاق ایکی گوندنبری آچز ؛ الله رضاسیچون شو آرپه‌جغی اوکوت . » دی‌یه دکیرمنجی یه یالوارماغه باشلامشدی . دکیرمنجی ، قادینجغزك شو آجیقلی حالنه دایانامایاراق قالقوب

[۱] مألی : سیزك برگزیده‌گز ؛ اطعام طعام ایدن کیمسه‌در .

«اِتَّقُوا اللهَ وَاعْدِلُوا فی اَوْلادِکُمْ — ح .» [۱]

طاغارجغی ألنه آلمش وَ بنم یوزیمه باقاراق ایچین ایچین دیمش ایدی‌که : یوقسوللق ! .. ایشته بیر یارا داها که ، دمین ساڭا گوستردیکم یارالردن درین !

— أی دکیرمنجی ، أی بنم عزیزدوستم ! .. ایشته سنك او دورت طاشی چویرن دکیرمنك ینه دونویور ، ایشته «کلکیت» ایرماغی ینه چاغلایور . سن بونلری ، داها بیر چوق شیلری هپ بوراده بیراقوب گیتدك . آنجاق بوگون سنك گیتدیککك ، یارین بیزم طوپراغه گیده‌جکمز او یره سن ، یالکیز بیر شی گوتوردك : او یوقسول قادینجغزك صیجاق آرپه اتمکندن دومان چیقارکن یتیم چوجوقلریله ساڭا ایتدیکی دعالری ! ..

۲ — چوبان

کویك چوبانی ؛ پنجره‌سز ، قاراکلیق قولوبه‌جکنه کیردی ؛ اوجاغك ایچنده آصیلی اولان طوپراق قندیلی یاقدی . آقشام نمازینی قیلدیقدن صوڭرا قیشین اورمانده بالطه ایله ووردیغی آیی پوستی اوزرینه اوتوردی . پوسکوللری مائی بونجوقلو

[۱] مألی : جناب حقدن قورقوگز ؛ انعام و احسان خصوصنده اولادیگز بیننده عدالت ایدیگز .

« اذا اتاكم كريم قوم فاكرموه - ح . » [١]

طاغارجغندن قارا ، قورو بيرأتمك چيقاردى ؛ صودە ايصلاتاراق طاتلى طاتلى يمكه باشلادى .

آرتيق هرايش بيتيور ديمك . أوت هركون كبى بوكونده قيرچيل اوتلريله بسله‌ديكى ، آلوچ آغاجلرينك آلتنده كولكه‌لنديرديكى ، كوزه‌لصو باشلرنده صوواردينى داوارلرى — حتى بير قوزونك بيله آياغى آقساتمادن — يرلرينه داغيتدى . هر يانده صوثوق پيكارلر قايناين وَ سورولر اوتلايان صارى چيچكلى يايلالرى يارادان اللهنه قوللغنى ايتدى . كندى ، آغاجلرك كولكه‌سنده قاوالى چالاركن قيزغين كونشلوك آلتنده ترلر دوكن چيفتجى قارداشلرينك أتمكيله ايشته قارنجغى‌ده دويوروبور . اوحالده نه‌سى قاليور ؟ .. يالكيز بيرشيئ ... اويقوسى !

— أى اللهك بختى يارقولى ! هايدى يات ، راحت راحت اويقوكه دال ، اويو ! ... زيرا سن ، كونلريكى كيمسه‌يى اينجيتمه‌دن ، آلداتمادن كچيريبورسك . اونك ايچون سنك كيجه ياريلرى قورقونج ، قورقونج قيليتمله كيره‌رك سنى

[١] مآلى : سيزه قومك اهل صلاح وتقواسندن بيرذات كلديكده اوكا اكرام ايديكز .

« كفى بالشيب واعظاً — ح . » [١]

اويو تماياجاق شيلرك يوقدر . سن اويوركن وجدانك صاف صولر كبى اويور وَ ياتاغكك اطرافنده چركين يوزلو خياللر دولاشمار . آه بيليرميسك ، سنك او قارا كليق قولوبه‌لرده ، اوايسلى جاتيلر آلتنده ، اوآبى پوستى اوزرنده‌كى بيرخورولتوكه بودساده نه‌لر ويرنلر واردر نه‌لر ! . . . .

[« تركجه شعرلر » ناظم محترمى : محمد امين بك]

تصدق

أى ارباب ثروت وسامان ، ويريكز ! . صدقه ؛ عبادتك خواهرى ، يارصادقيدر . اوزمانكه ، شدائد سرمادن دوكاجاق بير حالده تيتره‌ين فقير بير اختيار ؛ عتبهٔ سنكيكز اوزرنده آياقلريكزه قاپانير ؛ او زمان كه ، صوووقدن اللرى قيزارمش ياوروجاقلر ؛ پاى استغناكز آلتنده سوروكله‌نه‌رك بقيهٔ عيش وادواقكز اولان نواله قيريتيلرينى طوپلاماقله مشغول بولونور ، بوكبى احواله قارشى التزام لاقيدى ؛ سيزى حضور الهيدن اوزاقلاشديرير .

[١] مآلى : وعظ ايچون اختيارلق كافيدر .

«لا يَجتَمِعُ الايمانُ وَالشُّحُّ فى قَلبِ رَجُلٍ اَبَداً ـ ح . »[۱]

ويريكز ! ويريكز كه ، بيرچوق عائله‌لرى العام واحسانه مستغرق بويوران وهّاب ذوالجلال ده محاديمكزى قوت ، كريمه‌لريكزى حسن خلق وطبيعتله تجهيز وتزيين ايتسين . ويريكز كه ، باغ وباغچه‌لريكز اثمار لطيفه وخوشگواردن خالى بولونماسين . ويريكز كه ، انبارلريكز حبوبات ايله مالا مال اولسون ، ويريكز كه ، صفت ممتازهٔ انسانيه ، سيزده كماليله تجلى أيله‌سين . ويريكز كه ، گيجه‌لرى خواب نوشينه دالديقجه رؤيالريكز ؛ ملكلرك مشاهداتيله شوق آور روح اولسون ! .

ويريكز ! . بيرگون كليركه ، دنيا ايله آرامزده بررابطه قالماز ؛ او زمان صدقاتكز ، عالم بالاده سيزه بير ثروت تشكيل و احضار أيله‌ر .

ويريكز : تا كه لطفديدكانكز سيزه مشفق ورحيم نظرله باقسينلر ؛ بيزه مرحمت ايديورلر ، ديسينلر ! . ويريكز كه ، شستانك زور وتهاجماتنه تاب آور اولامايان بير طاقيم عجزه ، بلاى فقر ايله أك كوچوك بير معاونته عرض احتياج ايدن بير طاقيم بى چاره ؛ محتشم وَمدبدب سرايلريكزك آشيكنده

[۱] مألى : ايمان كامل ايله بخل ؛ بير كيمسه‌نك قلبنده قطعاً اجتماع أيله‌مز .

« مُداراةُ النّاسِ صَدَقةٌ ـ ح . » [۱]

تيتره‌شيركن جابجا يوكسه‌لن نغمات شوق وشطارتكزه ، پك او قدر نصب انظار رشك وتحسر ايتمه‌سينلر .

ويريكز ! . ويريكز كه ، ابناى آدمى يوقدن وار ايدن خالق بى انبازك لطف ومحبته تأمين لياقت أيله‌مش اولاسيكز . ويريكز كه ، شرت ورداتله متصف بولونانلر بيله نامكزى تبجيله مجبوريت حس أيله‌سينلر . ويريكز كه ، كاشانهٔ اقبالكزده آسايش ووداد اخوتمندانه استقرار ايتسين . ويريكز كه ، صوك كونكزده ، حلول دم واپسينكزده بوتون كناهلريكزه قارشى دركاه آلهى يه رفع دست نياز ايله مظهر عفو وغفران اولما كرى تمنى ايده‌جك بيرسائل بولونسون !

[صراط مستقيم — خليل ادب بك .]

صفحات حياتدن :

قوجه قارى ابه عمر

وارى عبّاسى بيلمه‌ين ؟ . . يوقدر .

اوصحابى‌يى ديكلديك نه‌ديور :

[۱] مألى : ناسه مدارا ايتمك ؛ صدقه‌در .

« لا یَعضَه بَعضُکُم بَعضاً — ح. » [۱]

بر قارا کلق ، صوغوق کیجه یدی ، ینه
عمرڭ کیتمك ایسته‌دم اوینه .
کچ وقت کیمسه‌سز سوقاقلردن
یورویوردم ؛ اوزاقدن اولدی عیان
— قلب لیلك مهیب رازی کبی —
آکسزین برمهیکل اعرابی !
بم بیاض بر ردا ایچنده نهان ،
کلیور متصل اوطیف کران .
بن صوقولدم ، اوکلدی ، یاقلاشدق ؛
دورمادن قارشیدن سلاملاشدق .
دوشونورکن سلام آلان سسنی ،
اوهیولا اوزاندی طوتدی بنی :
بیرده باقدم ، عمر دکیلمی ایمش !
— یاعمر ! بویله کچ وقت ، بونه ایش ؟
— شو محلاتی دوره چیقدم بن ؛
کل برابر ، دولاشماق ایسترسه‌ڭ .

[۱] مآلی : بیری بیریکزه کذب و بهتان وموجب شین وعیب اولاجاق حال اسناد ایتمه‌ییکز . .

« لا یغل مؤمن — ح. » [۱]

دوش معصومی سایه پوش حضور ،
قوجه بر بلده بی‌تلاش وفتور
اویویورکن ، عمر صیانت حق
کبی اطرافی دور ایدوب دوراجاق !
او سهالر قدر بلند جبین ،
ایکی شب زنده‌دار کوزلرینك
پارلیور انعطاف نوریله :
نجم ساهرده صانکه بیرهاله !
دورویور هر اوڭ اوکنده عمر ،
دیکلیور ، بی خبر ایچرده کیلر !
کچمه‌دیك اڭ سفیل بر یاپی‌یی ،
کلدیك آرتق مدینه خارجنه ؛
بر چادیر کوردی اورده دوردی ینه .
اوجاق باشنده اوتورمش بر اختیارجه قادین ،
آجز ! آجز ! » دیه فریاد ایدن چوجوقلرینك
قاریشدیروب دورویور متصل نواله‌سنی . .

[۱] مآلی : بیرمؤمن کامل‌الایمان ، هیچ بیرحالده خیانت ایتمز . درونی غل و غش ایله دولدورماز .

« لا تتركوا النار فى بيوتكم حين تنامون ـ ح . »[۱]

زمان زمان دویوروب گریه پوش اولان سسنی ،
دییور : ـ آیاورولرم ایشته شمدیجك پیشه‌جك . .
فقط نه حال ایسه بر دورلو پیشمیوردی یمك !
طیشارده دوردیغی مدتجه هپ اوناله‌لری
دونجه دالدی عمر بر سلام ویروب ایچری .
سلامی آلدی قادین پك بشوش بر یوزله .
ـ چوجوقلرڭ نه ایچون تیزه آغلیور بویله ؟
ـ بوگون ایكنجی گون آج قالدیلر . .
ـ او حالده نه‌دن
بر آز یمك قومیورسڭ ؟
ـ یمك‌می ؟ چوملكی س
تیریدمی ظن ایدیورسڭ ؟
ـ نه‌در یا ؟
ـ ساده صودر ،
دیبنده بر قوجه‌مان طاش قیقیردایوب دورویور !
غرض چوجوقلری آلداتمه‌در اویوتماق ایچون . . .

[۱] مآلی : اویودیغڭز وقت بیتوتت ایده‌جككز یرده آتش براقمایڭز .

« لا تتخذوا شيئاً فيه الروح غرضاً ـ ح . » [۱]

ـ گوزل ! فقط قوجه‌ڭ ، اوغلڭ ، خلاصه ، یوقمی
سنڭ بر ارككڭ ؟ بو نه حال !
ـ ـ هپسی ئولدی . . كیمسه‌م یوق .
سنكمیدر بو كوجوكلر ؟
ـ تورونلرم .
ـ نه‌ده چوق !
آدام امیره گیدوب سویله‌مه‌زمی حالنی ؟
ـ آه !
امیره اویله‌می ؟ محو ایتسین عن قریب الله !
یاقینده رایت اقبالی سرنگون اولسون . .
عمر بلاسنی دنیاده ایسته‌رم بولسون !
ـ نه یاپدی ، تیزه ، عمر بویله انكسار ایده‌جك ؟
ـ یابن یتیم آووتوركن ، امیر اویورمی گرك ؟
رعیتز ، اوڭا بزلر ودیعة اللهز ؛
گلوب‌ده بر آراماق یوقمی ؟
ـ حقلیسڭ ، یالگیز

[۱] مآلی : تعلیم سلاح ایده‌ركن ، جانلی بر حیوانی هدف اتخاذ ایتمه‌یڭز .

«اِنَّما يَرحَمُ اللّهُ مِن عِبادِهِ الرُّحَماءَ — ح . » [١]

زواللينك ايشى چوقدر ؛ زمان بولوب كله‌مز ؛
كيدوب‌ده سويله‌مه‌مشـه‌ڭ نه حالده‌سك بيله‌مز .
ـ نيچون خلافتى وقتيله أيله‌مشدى قبول ؟
صوكنده بويله چوروك عذرى كيم طوتار مقبول ؟
زواللينك ايشى چوقمش ! . . . نه‌در ، محاربه‌مى ؟
ايشيتمه سن‌ده جواركده ايكله‌ين ألمى ،
مدينه خلقنى عريان بيراق ، مصرده دولاش . .
غزا ! غزا ! ديه گيت‌صوى‌جهانى ، كل پايلاش !
چوجوقلرڭ يكيدن يوكسلنجه فريادى ،
قادين تَهَوُّرى آرتق جنونه واردیردى :
ـ بو نوحه‌لر ، كه چيقار تا بولوتلرڭ ايچنه :
عمر ! صواعق تلعين اولور ، اينر تپه‌كه !
يتيمك آهنى ياعمور دعاسى ظن ايتمه :
او صيحه ، رعد قضادر كه ، كوندرير عدمه !
« آچز ! آچز ! بيزه بر لقمه أكمك وير . . . »

[١] مألى : جناب حق ؛ آنجاق عبادينك اصحاب رحم وشفقتنه رحم ايدر .

«لاتَتَمَنَّوا لِقاءَ العَدُوِّ وَاِذا لَقيتُموهُ فَاصبِرُوا ـ ح.» [١]

« صوصك آياورولرم ، ايشته اولدى، شيمدى پيشر ! »
كيدوب‌ده سويله‌يه‌يم ها ؟ ... ديلنجيلك يا‌په‌ملم !
عمرده كيم ! بَم اوندن كريم آدامدى بابام .
ئولورده يوز صوىٖ دوكمه‌م سيزڭ خليفه‌كزه ! ...
عمر بوزولدى فنا حالده :
ـ حقليسڭ تيزه !
آووت چوجوقلرى بن شيمديجك كيده‌ر كليرم .
خليفه اوكده ، بوسوزلرله متدهش ، نادم ؛
بن آرقه‌سنده ، پريشان ، چاديردن آيرلدق .
صباحه قاوشى بر آز باشلامشدى آيدينلق .
كويك كوپكلرى اژدر مثالى‌صالديريور ،
براقميور بزى يولدن ، فقط كيم آلديريور !
مدينه‌نڭ دالاراق منحنى سوقاقلرينه .
دوتوب دونوب هله كلديك ذخيره آنبارينه .
خليفه كيردى آچوب ، بن‌ده كيردم امريله .
آراندى هر يرى بيرموم ياقوب‌على العجله .

[١] مألى : دشمنله ملاقاة تمنى ايتمه‌يكز . ملاقى اولد‌يغكز وقتده‌ده صبر وثبات ايديكز .

« اَلْمُجَاهِدُ مَنْ جَاهَدَ نَفْسَهُ فِى اللّٰهِ — ح . » [١]

ـ شوتك چووال اونى كوردك يا ! هايدى يوكله باكا ،
بودستى ياغ دولودر ، ألويرر اويوكده ساكا .
چووال خليفه‌ده ، ياغ بنده ، چيقدق آنباردن ؛
كيليدله‌يوب كرى دوندك دمينكى يوللردن .
مسافه‌باقدم اوزون ، يوك آغير ، عمر يورغون ..
ديدم كه : سن بيراق آرتق ، چووال بنم اولسون .
ـ خاير ! بورولسه دكل ، ئولسه ياردیم ايتمه‌صاقين :
وبالى كنديـنه عائد در ابن خَطّابك .
قادين نه سويله‌دى عباس ، ايشيتمه‌دكمى دمين ؟
يارين ، حضور الٰهيده ، كيمسه‌لر عمرك
شريك خُبثى اولماز ، بوكونلك اولسه‌بيله !
أوت ، خلافتى يوكلنمه‌يه‌يدى وقتيله !
كنار دجله‌ده بر قورت آشيرسه بر قويونى ،
كليرده عدل الٰهى صورار عمردن اونى !
بر اختيار قارى بيكس قالير ، عمر مسئول !
يتيمى كريهٔ خُسران آلير ، عمر مسئول !

---

[١] مألى : مجاهد ؛ الله ايچون مجاهده ايدندر . يعنى تزكيه وتصحيح اخلاقه سعى أيله‌يندر .

« مَنْ دَفَعَ غَضَبَهُ دَفَعَ اللّٰهُ عَنْهُ عَذَابَهُ وَمَنْ حَفِظَ لِسَانَهُ سَتَرَ اللّٰهُ عَوْرَتَهُ — ح . » [١]

بر آشيان سفالت باقيلمايوب كوچسه :
عمر قالير آلتنده هيچ دكيل كيمسه !
زمينه غدر ايله بر دامله قان آقيتسه بيرى :
او دامله بر قوجه كرداب اولور بوغار عمرى !
عمر دويولماده هر قلبك انكسارندن ؛
عمر قوغولماده هر ماتمك جوارندن !
عمر خليفه ايكن باشقه كيم اولور مسئول ؟
عمر نه ياپسين الٰهى بوتون اودر مسئول !
عمردن ايستنيور بكله‌نن محمد دن ..
عمر ! عمر ! ناصيل آلدك بو بارى دوشكه‌سن !
ـ سن آلماسه‌ك عجبا كيم كلوب‌ده سندن أيى
اداره أيله‌يه‌جك دوشديكك بومعركه‌يى ؟
أوت ، عدالتى « مطلق » خيال ايدرسه‌ك اكر ،
عمر دكيل يانه اولسه‌ك بيراق كه هپسى هدر !

---

[١] مألى : غضبنى دفع ايدنك ، جناب حق عذابنى ، وَ لسانى حفظ أيله‌ينك ، خلقك مطلع اولماسنى ايسته‌مديكى سرائرنى ، حضرت خالق ستر ايدر .

« من احب قوماً حشره الله فى زمرتهم ـ ح . » [١]

بشر « عدالتی مطلق » تحیل أیله‌رسه ،
گورور امیدینی محکوم هر زمان یأسه .

سن أی عمر نه ملکسك ، نه بر امیر ظلوم ..
فقط أ لکده نه وار ؟ فطرةً بشر مظلوم !
گورور بروج سمانك بوتون ستاره‌لری ،
ظلام ایچنده ، یولك آلتنده ایکله‌ین عمری !
حضور حقده چیقارکن بو اونلی جبهه‌کله ،
دگیل زمینی ، گتیر شاهد آسمانی‌بیله !
ـ اوزاقمی یول ؟ دها چوق وارمی ؟
ـ آنجاق اوچ بش آدیم .
مجالی قالمامش آرتق زوالینك .. باقدم :
اولانجه عزمنی تحکیم ایدوب ، نفس نفسه ،
یاواش یاواش یورویور . گلدی بیك بلا نه‌یسه !
صوقولدی خیمه‌یه ، ایندیردی آرقه‌سندن اونی :
ـ بیراقده دستی‌یی یرلشدیرك کنارده شونی .
عمر همان طاشی چوملکدن ایندیروب آتدی ؛

[١] مألی : بر آدم هانکی قومی سوه‌رسه ، جناب حق
اونی ، سودیکی قومك زمره‌سنده حشر ایده‌ر .

« الکذب ینقص الرزق — ح . » [١]

اوزاندی دستی‌یه ، یاغ قویدی ، صوکره اون قاتدی .
أوتورمق ایسته‌دی لکن بلایه باق که اوجاق
همان سونوب گیده‌جك !
ـ تیزه یوقمی هیچ یاقه‌جاق ؟
قادین گتیردی بش اون پارچه یاش اودون عمره ؛
عمرده اونلری یاقماق ایچون أگیلدی یره :
اوجاق توتر ، عمر اوفلر زفیر حاریله ؛
زمینی لحیهٔ بیضای تارماریله ،
سجود طور خشوعنده ، متصل سوپورور ؛
ایچنده روحی یانارکن یوزنده تر کوپورور !
دونر محیط نگاهده توده توده دومان ،
بولوت گچر گبی نجمك خیاط نورندن !
اوجاق طوتوشدی ، یمك پیشدی ؛
ـ وارمی تیزه قابك ؟
گتیرده ایندیره‌لم ..
ـ وار بویوکجه بیرقاب ، آلیك .
یمك صیجاقدی فقط کیم دوروب‌ده بکله‌یه‌جك !
عمر چوجوقلره بیربیر یدیردی اوفله‌یه‌رك !

[١] مألی : یالان ، رزقك برکتنی تنقیص ایده‌ر .

« لَعَنَ اللّٰهُ الرَّاشِى وَ الْمُرْتَشِى وَ الرَّائِشَ الَّذى

يَمْشى بَيْنَهُمَا — ح . » [١]

کسیلدی خیمه‌ده ماتم ، اویاندی روح سرور :
اویاوروجقلره باقدم که اویناشوب دورویور !
عمر بوعالمی ، بی‌تاب ، سیره دالمشدی ..
دیدم : صباح اولویور قالقه‌لم ..
— أوت ، هایدی !
یارین امارته کل تیزه اوکله‌ین بنی بول ؛
امیره سویله‌رز ألبته خیر اولورمأمول .
یوزی کولمشدی تیزه‌نك ، باقدق ،
بیزده چیقدق وداع ایدوب آرتق .
هیچ کورونمکسزین کلوبکچنه ،
دوغرو ایندیك خلیفه‌نك أوینه ،
— شیمدی نرده‌یسه کون دوغار ، کیتمه :
دیکله‌دم بن‌ده : کیتمه‌دم یریته .
ایتدی آز صوکره صبح ولوله‌دار

---

[١] مألی : رشوتی آلانه ، ویره‌نه ، وتوسط ایدنه جناب حق لعنت ایتسین .

« اُحْرُثْ لِدُنْيَاكَ كَأَنَّكَ تَعِيشُ اَبَداً وَاحْرُثْ

لِآخِرَتِكَ كَأَنَّكَ تَمُوتُ غَداً — ح . » [١]

اویویان شهری کاملاً بیدار .
اوکله کچمشدی ، چیقدی کلدی قادین .
— غالبا تیزه اویقوسز قالدك !
کیمدی آقشامکی ، آکلا نیچه فاری ،
چیقه‌جاق طوتماسه‌م همان طیشاری .
— تیزه عفو أیله‌دك دکیلمی بنی ؟
— بویله کوستر فقط عدالتکی ...
— ایشته باغلاندی شیمدیجك نفقه‌ك :
آلاجاقسك هر آی کلوب بورادن .

صوك

[« صراط مستقیم » ارکان تحریریه‌سندن]
[استاد محترم : محمد عاکف بك]

---

[١] مألی : دنیاك ایچون ابدی یاشایاجاغك کبی ، وآخرتك ایچون یارین ئوله‌جکك کبی چالیش .

« لا تستشيروا اهل الفسق فليس لهم رأى – ح . » [١]

بير گفته

— دارالفنون مارشى ايچون —

يوكسلمه‌لى ... آرتيق يتيشير ذلّت وظلمت
پارلاتمالى هرناصيه بير نيّر فكرت ؛

جهل ئولمه‌لى ، ظلم ئولمه‌لى حق بولمالى قوّت ؛
حقك يوزى گولدوكجه گولومسه‌ر بشريت ...
غفلتلره ، ذلتلره ، ظلمتلره لعنت ؛
سن دوغ بيزه ، سن دوغ بيزه ، أى فجر حقيقت !

أى فجر حقيقت ، ساڭا آرزدر بو تحسّر ؛

آتى قيلار آنجاق لمعاتڭله تنوّر ،
گولسون بشريت ، شو جهنملرى سوندور ؛
هر كس ابدى نشئه‌لى ، هر كس ابدى حرّ ...

[١] مآلى : فاسقلر ايله استشاره ايتمه‌يكز ؛ زيرا اونلر مصيب بير رأيه مالك دگيللردر .

« الجلوس مع الفقراء من التواضع – ح . » [١]

شرّتلره ، ظلمتلره ، ذلتلره لعنت ؛
سن دوغ بيزه ، سن دوغ بيزه ، أى فجر اخوت !
[توفيق فكرت بك]

ملت شرقيسى

چيكنندى ، يتر ، وارلغمز جهل ايله قهره ؛
دوغراندى مبارك وطنك باغرى سبيسز .
بيرلكده بوگون بولمالى يز دردينه چاره ؛
جان قارداشى ، قان قارداشى ، شان قارداشى يز بيز .
ملت يوليدر ، حق يوليدر طوتديغمز يول ؛
أى حق ، ياشا ، أى سوگيلى ملت ، ياشا ... وار اول ؛
گل قارداشم ، آنه‌ڭ ساڭا محتاج ؛ اوڭا قوشاق ...
قوشاق اوڭا ، قورتارماق اونى بختى وظيفه‌ڭ .
قارشيكده گوكس باغر آچيق ، ئولگون ، ياتيور باق ؛
اونسز ياشاماقدنسه برابر ئولش اهون .

[١] مآلى : فقرا ايله مجالست ؛ تواضعدندر .

«كُن لِليَتيمِ كَالأَبِ الرَّحيمِ — ح . » [۱]

هر آن او كوزل سينه‌يى خنجرليور ايللر ؛
امدادينه قوشمازسه‌ق اكر محوى مقرر .

ظلمك طوبى وار ، كلّه‌سى وار ، قلعه‌سى وارسه ،
حقك ده بوكولمز قولى ، دونمز يوزى واردر ؛
كوز يوما كونشدن ، نه قدر نورى قارارسه
سونمز ابدى ، هر كيجه‌نك كوندوزى واردر .
ملت يوليدر ، حق يوليدر طوتديغمز يول ؛
اى حق ، ياشا ، اى سوكيلى ملت ، ياشا ... وار اول !

وقتيله بابالك كيمسه‌يه منّت مى ايدردى ؟
يوق ، قالمادى حاشا ساكا ذلت پدركدن .
دنياده شرفدر ياشاتان ملّتى ، فردى ؛
سيلكين ، شو مذلّت توزى اوچسون اوزركدن .

[۱] مألى : يتيملره غايت رحيم وشفيق اولان پدر كبى اولوكز .

«مَن قَنِعَ بِما رُزِقَ دَخَلَ الجنّةَ ـ ح . » [۱]

انسانليغى پامال ايدن آلچاقليغى ييق ، أز ؛
بالله ياشاماق يرده سوروكلنمكه دكمز .

حقسزليغك انواعنى كوردك ... بومى قانون ؟
آك غملى سفالتلره دوشدك ... بومى دولت ؟
دولسه‌ده ، قانونسه‌ده ، آرتيق يتر اولسون ؛
آرتيق يتر اولسون بودنى ظلم وجهالت ...
ملت يوليدر ، حق يوليدر طوتديغمز يول ؛
اى حق ، ياشا ، اى سوكيلى ملت ، ياشا ... وار اول !

- قاپالر : ۲۵ حزيران ، ۱۳۲۴ - توفيق فكرت بك

قرآن كريم

بو كتابدر : هر انسانه ايچين ، طيشين اوكرەتن ؛
كوكده ، يرده ، تنده ، جانده بير يارادان سزدرن .

[۱] مألى : جناب حقك ويرديكى رزقه قناعت ايدن مؤمن ، جنته داخل اولور .

« لا تَكُونُ زاهداً حتى تَكُونَ متواضعاً ـ ح . [١]

بوچوباندر قاوالنی قویونلره دیكلهتن ؛
سورولری آقارصولر قییسنده گزدیرن ،

بوكتابدر : هر كیشی‌یه بنلك ویرن ، یول آچان ؛
انسانلیغك سرگیسنه آرمغانلر آصدیران .
بوچراغدر : اوبه‌لره ، قوناقلره نور صاچان ؛
بیركویلونك ایشلرینی تاریخلره باصدیران .

بو كتابدر : یوره‌كلری أیلكله بسله‌ین ؛
« ایل باغنه گیرمه ! » دیین ، دوست یاراسین باغلاتان .
بو آنادر : هر اوكسزه « یاوروم ! » دییه سسله‌ین ؛
نیجه جانلر قارداش ایدن ، بیر بیریچون آغلاتان .

بوكتابدر : عقللره هرشیئی صوردوران ؛
« دوشون . صوگرا اینان » دیین ، دوغرو یوللر گوسترن .

---

[١] مآلی : متواضع اولمادیقجه زاهد اولامازسڭ .

« المُستَشارُ مُؤتَمَنٌ — ح . » [١]

بو بیلگیدر : اولولغك یاپیلرین قوردوران ؛
چیپلاق داغلر یشیللهتن ، ویران كویلر شنلهتن .

أی قارداشلر ! شوكوچوجك آرمغانم آتمایك ؛
بیر غنجه‌در : محمدك گُل باغندن دورلدی .
صاقین ، بونی یاپمه چیچك دمتنه قاتمایك ؛
بوشی سیزه اوزگزی آچماق ایچون ویریلدی .

[« تركجه شعرلر » ناظمی سیواس والیسی : محمد امین بك]

اوفاجق بیر جوابنامه

وفادار قارداشم ،

محبت خالصه‌كزك پك علوی بیر معكسی اولان لطیف و شیرین مكتوبكزی آلدم ؛ ممنونیتله اوقودم . مألندن بیوك بیرحظ دویدم . نظرمده قیمتكز بیرقات داها یوكسلدی . ایناننكزكه سز بوكون قلبمك الك بوجه بیرموقعنه شرف ویرن اعز اخوانمك سرفرازی بولونیورسكز . سیزی ، تبشیراتكزدن دولایی عن صمیم البال تبریك

---

[١] مآلی : استشاره اولوناجاق ذات ، امنیت كامله ایله موصوف اولمالیدر .

وتبجيل ايده‌رم . چونكه سز ، پارلاق وبلند بر استقبال تهيئه ايدن مأموريتكزی مملكتك اوجرا بر كوی معلمليكيله دكيشديكر وبوصورتله ، بوكون سينهٔ شفقتده طوتديغی ناموسكار اولادينك پك چوق غيرت وهمتلرينه محتاج ومنتظر اولان وطن عزيزمز ايچون بسله‌ديككز فرط محبتی بالفعل كوسترمش اولديكز .. سز ، « ١٠ تموز ٣٢٤ » تاريخ مبجلنه قدر ظلم وشناعت قامچيلری آلتنده ايكيم ايكيم ايكله‌مش اولان كويلو قارداشلريمزه جهلك محض ظلمت وفلاكت ، علمك عين نور و مشكاة سعادت وعلويت اولديغی .. دين مبينمزك قدر بلنديی ، سعی وثباتك اربابنه بخش ايده‌جكی نتائج مسعوده‌يی بر بر آكلاته‌جاق ، اونلری — تعبير مخصوصله — عثمانليلغك بر جزئی دركهٔ سفالتدن قالديراجاق ، درجهٔ سعادت وكماله يوكسلته‌جكسكز .. ايشته بونك ايچون سز نظرمده پك محترم ومعززسكز .. افتخارله سويله‌رم كه ، آرتيق مبحث حميت وفدا كاريده ماضيدن ، تاريخ اعياردن مثال آرامايه‌جاغم . الله ، امثالكزی آرتيرسين . وار اولسون ارباب فضيلت وحميت ! ...

وقتم مساعد اولماديغيچون سؤالكزه ، مع التأسف ، پك قيصه وناتمام بر جواب ويرمكله اكتفا ايده‌جكم : شهريمزده بوكون انتشار ايدن رسائل مهمهٔ موقوته‌دن بالخاصه «صراط مستقيم» ی ، «بيان الحق» ی . «حكمت» ی ، «تدريسات ابتدائيه مجموعه‌سی» نی شايان توصيه كورورم . توفيق خدا رفيق آمالكز اولسون . باقی : ودّ ومخالصت ! ...

اخطار — ص ٣٣ : شكسته (شكسته) ، ص : ٣٧ : انّ الله (ان الله) ؛ ص : ٣٩ . (٢) مآلی : سيزك بريكز .. الخ ، (بيلكزكه ، اعمالكزك اك كزيده‌سی نمازدر) . ص : ٩٧ مآلی (— حد شرعی‌يی اقامه ايده‌ركن — صاقينكز ، يوزلره وورمايكز) اولاجاقدر .

